

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG KORMÁNYA

Átiktatva: J/234

J/13633. számú

J E L E N T É S

**a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája
és cselekvési programja végrehajtásáról
2003–2004**

**Előadó: Dr. Petréttei József
igazságügy-miniszter**

Budapest, 2004. december

Tartalom

Bevezetés.....	2
I. Beszámoló az OBmB éves tevékenységéről	4
1. Az OBmB mint testület	4
2. Az OBmB Titkárságának szakmai tevékenysége	6
3. Az OBmB pályáztatása	11
4. A társadalmi bűnmegelőzés kommunikációja	15
II. Az OBmB tagjainak tevékenysége.....	17
1. Beszámoló a cselekvési program végrehajtásáért felelős OBmB tagok tevékenységéről.....	17
1.1 A cselekvési program általános rendelkezései.....	17
1.2 A bűnmegelőzési stratégia prioritásaival összefüggő feladatok végrehajtása.....	20
1.3 Jogalkotási feladatok.....	35
2. Beszámoló az OBmB nem kormányzati tagjainak közreműködéséről	38
III. A bűnözés legújabb kihívásai	49
IV. A SWOT-diagram.....	65
1. Az erősítés területei.....	66
2. A szélesítés területei	67
3. A védekezés területei.....	68
4. A kreativitás területei.....	69
V. A társadalmi bűnmegelőzés egy éves működésének tanulságai, a legfontosabb teendők.....	71
Mellékletek.....	76

Bevezetés

A rendszerváltozás óta robbanásszerűen növekedett a bűnözés Magyarországon. Az ismertté vált bűncselekmények többsége közvetlenül sérti a lakosság vagyoni- és személyi biztonságát, kedvezőtlenül befolyásolja az életminőséget. Ezt a folyamatot nem követte a társadalom és az állampolgárok önvédelmi mechanizmusainak kifejlesztése. Ezért a bűnmegelőzés 1995 óta működő hazai rendszerét – az Európai Unió, az ENSZ és az Európa Tanács ajánlásainak megfelelően – úgy kellett átalakítani, hogy az integrálódjon a magyar társadalom védelmi mechanizmusaiba.

A 2002-ben hivatalba lépett kormány kinyilvánította, hogy minden eddiginél többet kíván tenni a közrend és a közbiztonság javítása érdekében. Ez a hagyományos büntetőpolitika eszközeivel nem érhető el. Olyan társadalompolitikai intézkedésekre van szükség, amelyek csökkentik a bűnelkövetővé válás esélyét és az áldozattá válás kockázatait, hozzájárulnak a gazdaság fejlődéséhez, a piac biztonságos működéséhez, a bűnözés okozta erkölcsi és anyagi károk enyhítéséhez.

A társadalompolitika integrált részeként megvalósuló bűnmegelőzés alapvető működési feltételeinek megteremtése állami, ezen belül elsősorban kormányzati feladat. Ehhez meg kellett teremteni a tárcák közötti felelősségteljes, egyenrangú, a tudományos és szakmai értékeket érvényesítő együttműködést és annak szervezeti feltételeit. A társadalmi bűnmegelőzés akkor hatékony, ha a helyi társadalompolitika részeként valósul meg. A regionális, a kistérségi és a települési bűnözés kihívásaira meg kell találni a helyben hatékony megoldásokat. A társadalmat mozgósító bűnmegelőzés eredményes megvalósítása érdekében a kormánynak, a helyi önkormányzatoknak, a központi és helyi hatóságoknak és intézményeknek folyamatosan együtt kell működniük a civil szervezetekkel, az egyházakkal, az üzleti és gazdasági élet szereplőivel, az állampolgárok kisközösségeivel. A társadalmi bűnmegelőzés rendszerének nyitottnak és befogadónak kell lennie a tudományos, a szakmai és a civil kezdeményezésekre. A rendszer működtetéséhez a kormánynak kell biztosítani a bűnözéssel kapcsolatos legfontosabb adatokat, a tudományos eredmények hasznosítását és a szakképzés feltételeit.

E célok elérése érdekében megszületett a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája [115/2003. (X.28.) OGY hat.], majd a kormány cselekvési programja [1009/2004. (II.26.) Korm. hat.]. 2003 őszén újjászerveződött az Országos Bűnmegelőzési Bizottság, amely – mint a kormány tanácsadó testülete – az ezekben megfogalmazott feladatok koordinálásáért felelős. Ennek a tárcaközi szervezetnek állandó tagjai a minisztériumok, az igazságszolgáltatás intézményei, az önkormányzati szövetségek, a kisebbségi önkormányzatok, az egyházak, a civil szervezetek és az egyes szakmai kamarák képviselői mellett a meghívott szakemberek. A testület vezető elnöke szakember, társelnöke az igazságügy-miniszter és a belügyminiszter.

2004-ben megkezdte tevékenységét az Országos Bűnmegelőzési Bizottság Titkársága, amely összehangolja a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájában és a kormány cselekvési programjában megfogalmazott feladatok megvalósítását. A Titkárság öt fős operatív testület, amely a bűnmegelőzés kormányközi koordinációjában, valamint a társadalmi bűnmegelőzést elősegítő pályázati program kidolgozásában, meghirdetésében és lebonyolításában vállal szerepet. Az utóbbit a 21/2004. (V.7.) IM rendelet szabályozta, amely rendelkezett a társadalmi bűnmegelőzéssel összefüggő kiadások, támogatások fejezeti kezelésű előirányzat

pályázati úton történő felhasználásáról. A rendelet nyomán 2004. május 17-én az OBmB Titkársága meghirdette a társadalmi bűnmegelőzés céljait szolgáló pályázati programot.

A 115/2003. (X.28.) OGY határozat értelmében a kormány a nemzeti stratégia és a cselekvési program végrehajtásáról első alkalommal a határozat hatálybalépését követő egy év elteltével, azt követően pedig évente tájékoztatja az Országgyűlést. E kötelezettségnek most első ízben tesz eleget a kormány. Az OBmB tagjai, a szaktárcák és a nem kormányzati tagok részbeszámolókat készítettek, amelyeket az OBmB Titkársága összegezett és értékelt. A *Jelentés* tervezetét az OBmB november 11-én megtárgyalta és az abban foglaltakat a kiegészítő észrevételekkel együtt, egy ellenszavazattal elfogadta. A testület egyetértett azzal is, hogy az eltelt időszakra az útkeresés, a lehetőségek felmérése, a kísérletezés volt jellemző. Az OBmB Titkársága a tapasztalatokat kreatív módon kívánja hasznosítani, az új adottságok birtokában erősíti és szélesíti a rendszert. A hibáiból tanult, a kedvezőtlen hatások ellen védekezik. A *Jelentést* a Titkárság széles körben megvitatja. A szakmai és politikai javaslatokat feldolgozza, majd 2005 februárjában a kormány elé terjeszti a stratégia 2005-ben és 2006-ban megvalósítandó cselekvési programját.

I. Beszámoló az OBmB éves tevékenységéről

1. Az OBmB mint testület

Az OBmB megalakításának előzményei

2002-ben a kormányprogram a „létbiztonság, jogbiztonság, közbiztonság” megszilárdítását tűzte ki célul. A bűnmegelőzés komplex rendszerét kialakító nemzeti stratégia megszületéséig is gondoskodni kellett az ágazati feladatok és a végrehajtási határidők számon kérhető meghatározásáról. Ezért és a szakmai, az önkormányzati, valamint a civil szervezetek korábbinál szélesebb körű aktivizálása érdekében a kormány átalakította az 1995-ben létrehozott OBmT-t (Országos Bűnmegelőzési Tanács).

A bűnmegelőzéssel foglalkozó szakemberek és a közigazgatás szereplői már ekkor is egyetértettek abban, hogy a társadalmi bűnmegelőzés szervezetét és működési feltételeit át kell alakítani.

A Kormány 1066/2003. (VII.18.) határozatával döntött az OBmT bizottsággá történő átalakításáról. Az új szervezet, az Országos Bűnmegelőzési Bizottság (a továbbiakban: OBmB) tevékenyen közreműködik a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájának megvalósításában. Az OBmB-t a kormány a társadalmi bűnmegelőzési munkáját segítő szervezetté nyilvánította. Az OBmB-t a miniszterelnök által felkért szakértő – Gönczöl Katalin, az Igazságügyi Minisztériumban a büntetőpolitika elvi kérdéseikért felelős miniszteri biztos – elnökként vezeti, társelnöke a belügyminiszter és az igazságügy-miniszter. A kormányhatározat szerint: „Az OBmB-t vezető elnök szervezi a társadalmi bűnmegelőzés tárcák közötti folyamatos koordinációját, gondoskodik a hatékony társadalmi, szakmai együttműködési kapcsolatokról, biztosítja a rendszeres tájékoztatást.”

A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája

Az Országgyűlés 115/2003. (X.28.) OGY határozattal elfogadta a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiáját (a továbbiakban: stratégia). A stratégiát az Igazságügyi Minisztériumban Gönczöl Katalin, a büntetőpolitika elvi kérdéseikért felelős miniszteri biztos és munkatársai készítették elő. Az Országgyűlés plenáris ülését megelőzően négy országgyűlési bizottság vitatta meg.

E dokumentum szerint a korszerű társadalmi bűnmegelőzési stratégia a társadalom önvédelmi képességeit fokozó, áttanulmányozott és vezérelt illetve támogatott szakmai és civil mozgalom. Olyan célkitűzések összessége, amelyekkel mérsékelni lehet a bűncselekményeket előidéző okok hatását, csökkenteni lehet a sértetté válás veszélyét, növelni az egész közösség biztonságát, ezáltal javítani az élet minőségét és egyben az emberi jogok érvényesülését.

Az OBmB alakuló ülése

Az Országos Bűnmegelőzési Bizottság 2003. november 20-án tartotta meg *alakuló ülését*. Az alakuló ülésen szavazati joggal vettek részt a kormányhatározatban nevesített állandó tagok, valamint tanácskozási joggal a meghívott civil szervezetek, egyházak, önkormányzatok és szakmai szervezetek képviselői.

Az alakuló ülésen a Bizottság elfogadta ideiglenes ügyrendjét, amely

rögzíti az OBmB legfontosabb feladatait, azaz a társadalmi bűnmegelőzés tárcák közötti folyamatos koordinációját; a hatékony társadalmi és szakmai együttműködés kereteinek és feltételeinek kimunkálását; képzési és kutatási programok, pályázatok kezdeményezését, összehangolását és értékelését; a társadalom széles körű, rendszeres tájékoztatását, mozgósítását. Döntött arról, hogy a feladatok egy jelentős részét különböző, a bizottság állandó tagjaiból és külső szakértőkből álló munkacsoportok látják el. A Bizottság feladatain kívül az ügyrend tartalmazza a plenáris ülések és a tanácskozások rendjét, a rendkívüli ülés összehívására vonatkozó szabályokat, a határozatok nyilvántartását és közzétételét, az OBmB titkárságának feladatait. Rögzíti azt a tényt is, hogy az OBmB Titkársága az Igazságügyi Minisztérium szervezeti egysége, feladatait a minisztérium Szervezeti és Működési Szabályzatában kell meghatározni. Az ügyrend tartalmazza a Program Felügyelő Bizottság és a munkacsoportok létrehozásának szabályait is.

Az alakuló ülés másik napirendi pontja a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája cselekvési program tervezetének vitája volt. A tervezet a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájában megfogalmazott prioritások mentén jelölte ki a konkrét kormányzati teendőket. A program a stratégia prioritásaira, azaz a gyermek- és fiatalok bűnözés megelőzésére, a városi bűnözés visszaszorítására, a családon belüli erőszak, az áldozattá válás és a bűnismétlés megelőzésére koncentrált. A plenáris ülés előtt a cselekvési program tervezetét a minisztériumok illetékes szakembereiből, valamint az érintett szakmák képviselőiből álló két munkacsoport megvitatta. Az OBmB Titkársága az ülésen elhangzott konstruktív javaslatokat beépítette a programba, amelynek tervezetét a Bizottság egyhangúlag elfogadta.

**Az OBmB
második ülése**

Az OBmB *következő plenáris ülésére 2004. március 25-én* került sor. Erre az ülésre meghívást kaptak az OBmB állandó tagjain kívül mindazon civil szervezetek, egyházak, helyi és kisebbségi önkormányzatok, szakmai, tudományos szervezetek, kamarák képviselői, akik partnerek lehetnek a társadalmi bűnmegelőzési stratégia feladatainak végrehajtásában. Tekintettel arra, hogy a kormány egy hónappal korábban, 2004. február 26-án elfogadta a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája rövid, közép- és hosszú távú céljainak végrehajtásával kapcsolatos kormányzati feladatokról szóló 1009/2004. (II.26.) Korm. határozatot (a továbbiakban: cselekvési program), az ülés résztvevői számba vették a cselekvési programból adódó aktuális feladatokat, megválasztották az *OBmB munkacsoportjait és a Program Felügyelő Bizottságot*. A plenáris ülésen az OBmB tagjai egyetértettek abban, hogy a kormányzati szervek között megvalósítandó együttműködés, valamint a „keresztbe pályáztatás” elkerülése érdekében az OBmB Titkársága – előzetes egyeztetés alapján – a cselekvési programban szereplő feladatok közül csak azokra a témákra ír ki pályázatokat, amelyek más tárcánál nem szerepelnek. Döntés született arról is, hogy a pályázatokat úgy kell kiírni, hogy abban részt vehessenek az önkormányzatok, a szakmai, a civil szervezetek, az

egyházak, és lehetőleg támogatást kapjon minden olyan kezdeményezés, amelyik tevékenyen hozzájárul a társadalom védelmi képességeinek javításához. Az elvi egyetértés után az OBmB áttekintette, megvitatta, majd a módosítások után egyhangú szavazással elfogadta az előterjesztett pályázati témákat.

***Az OBmB
állandó tagjainak
kibővítése***

A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájának egyik legfontosabb alapelve az intenzív partneri kapcsolatok alapján megvalósuló együttműködés. A partneri alapon kialakított közösségi bűnmegelőzésnek horizontálisan és vertikálisan érvényesülnie kell. Az OBmB állandó és felkért tagjainak összetételét is ennek megfelelően kell kialakítani. Ezért az 1051/2004. (V.25.) Korm. határozat kibővítette az OBmB állandó tagjait a történelmi egyházak, az önkormányzati szövetségek, a kisebbségi önkormányzati szövetségek, a tudományos és szakmai egyesületek, valamint a vállalkozói szövetségek képviselőivel.

***Az OBmB
harmadik ülése***

Az OBmB 2004. október 1-ei plenáris ülésén a résztvevők tájékoztatást kaptak a nyári pályázati felhívásokra beérkezett programokról, az elbírálás menetéről és a nyertes pályázókról.

A beérkezett pályázatok értékelésénél kiderült, hogy a pályázati kiírásokban egyes, a bűnmegelőzéssel szorosan összefüggő fogalmakat a pályázók tévesen értelmeztek. Ezért a Program Felügyelő Bizottság javaslatára az ülés napirendjére került a társadalmi reintegráció fogalmának értelmezése. A reintegrációban érintett szakmák képviselői egyetértettek abban, hogy sem a fogalmat, sem a problémát nem szabad egyoldalúan megközelíteni, az integráció és a reintegráció objektív és szubjektív feltételeit egyaránt figyelembe kell venni, mindkét feltételrendszer megteremtésére törekedni kell. Határozat született arról, hogy az érintett szakmák által elkészített rövid állásfoglalások felkerüljenek az OBmB honlapjára.

A Bizottság ezt követően meghallgatta és megvitatta a Belügyminisztérium Országos Bűnmegelőzési Központjának tevékenységéről szóló beszámolót, a Biztonságos Magyarországért Közalapítvány, továbbá a Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület és az Országos Polgárőr Szövetség elmúlt évi tevékenységéről szóló beszámolókat.

***Az OBmB
negyedik ülése***

2004. november 11-én a bizottság megtárgyalta, kiegészítette és értékelte a társadalmi bűnmegelőzési stratégia és a cselekvési program feladatainak végrehajtásáról szóló éves beszámoló tervezetét, majd azt egy ellenszavazattal elfogadta.

2. Az OBmB Titkárságának szakmai tevékenysége

A Titkárság

A bűnmegelőzés hatékonyságának növelése érdekében szükséges egyes kormányzati feladatokról szóló 1002/2003. (I.8.) Korm. határozat értelmében az OBmB igazgatási és adminisztratív feladatait a Titkárság látja el, a szakmai irányítás az OBmB vezető elnökének feladata. A

Titkárság az Igazságügyi Minisztérium belső szervezeti egysége, működésének költségeit az Igazságügyi Minisztérium költségvetésében kell biztosítani. Az OBmB Titkársága az Európai Unió Bűnmegelőzési Hálózatának egyik nemzeti kapcsolattartó pontja.

A Titkárság feladatait, szervezeti felépítését az Igazságügyi Minisztérium Szervezeti és Működési Szabályzata tartalmazza.

A Titkárság munkáját két főállású, jogász végzettségű és egy adminisztratív köztisztviselővel kezdte meg. A bűnmegelőzés hatékonyságának növelése érdekében szükséges egyes kormányzati feladatokról szóló 1002/2003. (I.8.) Korm. határozat módosításáról szóló 1051/2004. (V.25.) Korm. határozat tette lehetővé, hogy a létszám az eredetileg tervezett öt főre bővüljön. Jelenleg a Titkárságon három főállású, jogász végzettségű és egy adminisztrátor köztisztviselő munkatárs dolgozik.

***A stratégia elveinek
érvényesülése a
Titkárság munkájában***

A partnerség elve szerint a társadalmi bűnmegelőzésben minden olyan személy és szervezet partneri együttműködésére szükség van, aki, illetve amely eredményesen közrehat a közbiztonság javításában. A közösségi bűnmegelőzési stratégia csak társadalmi mozgalom formájában lehet eredményes. A Titkárság ezt a követelményt a bűnmegelőzési célú és hatású feladatok ágazati koordinálásával, a különböző szakmák érdeklődésének felkeltésével, együttműködésének szervezésével, a társadalom kisközösségeinek, önszerveződéseinek segítségével igyekszik elérni.

***A cselekvési program
konceptiójának
egyeztetése***

A stratégia 2. a) pontja értelmében a kormánynak el kellett készítenie a stratégia végrehajtásának részletes cselekvési programját. Ebben meg kellett teremtenie a szükséges jogszabályi, szakmai, szervezeti megoldásokat, valamint meg kellett határozni az irányítása alá tartozó szervek feladatait, illetve a közreműködőkre vonatkozó felkéréseket, a végrehajtás felelőseit és a határidőket. [A szervezeti megoldásokról az 1002/2003. (I.8.) számú Korm. határozat már rendelkezett.]

A cselekvési program azokat az ágazati feladatokat tartalmazza, amelyek megvalósítása a kormány feladat- és hatáskörébe tartozik. A cselekvési program a végrehajtás felelőseit és a határidőket is megjelölte. A fenti követelményeknek megfelelően az OBmB Titkársága szakmailag egyeztetette, majd előkészítette a cselekvési program koncepcióját. A feladatok meghatározásakor tekintettel volt arra, hogy a közösségi bűnmegelőzés stratégiájának megfelelően meg kell valósítani az állami szervek, hatóságok szoros ágazati együttműködését a bűnokok hatásának, a bűnalkalmak számának, az áldozattá válás kockázatának csökkentése érdekében. A koncepció tervezetét a Titkárság többször is egyeztetette a minisztériumok illetékes munkatársaival annak tisztázása érdekében, hogy a feladatokat a tárcák vállalják-e, és azok a saját szakmai terveikkel, pályázattal elképzeléseikkel összeegyeztethetőek-e. Az egyeztetés kiküszöbölhetővé tette a tervezett sokféle pályázatból a párhuzamosságokat és elősegítette a pályázati úton történő támogatások átlátható, hatékony rendszerének kialakítását. A cselekvési program tervezetét a Titkárság széles körben szervezett homogén és heterogén szakmai fórumokon vitatta meg. A cselekvési programban ugyanis a

konkrét feladatok és felelősök meghatározásával átlátható és számon kérhető felelősségi rendszert kívánt teremteni. A közreműködő szakértők, szakmai szervezetek megítélése szerint a cselekvési program több olyan intézkedést, feladatot tartalmaz, amelyek hiánypótlóak, vagy jövőbe mutatóak. Ilyen feladatokat jelölnek ki például a kutatási, statisztikai adatgyűjtési kérdésekkel foglalkozó részek, amelyek azt a célt szolgálják, hogy azokon a területeken, ahol jelenleg nincsenek, vagy csak nagyon hiányosan vannak ismeretek, mihamarabb hasznosítható, felhasználható információk álljanak rendelkezésre. Már a cselekvési program előkészítése alatt megkezdődött az egyes szakmák közötti párbeszéd, ehhez kellett kialakítani a fórumokat, az intézményes együttműködési formákat. A tervezetet az OBmB alakuló ülésén tárgyalta meg és néhány módosító javaslattal kiegészítve elfogadta.

A cselekvési programot a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája rövid, közép- és hosszú távú céljainak végrehajtásával kapcsolatos kormányzati feladatokról szóló 1009/2004. (II.26.) Korm. határozat rögzíti.

Szakmai fórumok a családon belüli erőszak ellen

A Titkárság szakmai fórumokat szervezett olyan, a közvéleményt élénken foglalkoztató problémák megvitatására, mint például a családon belüli erőszak. Az egyik ilyen fórum a szakmai és civil szervezetek, a tudományos élet neves képviselőivel a fogalom meghatározására tett kísérletet. (Tisztázni kellett azt, hogy mit jelent a *család*, az *erőszak* és együtt a *családon belüli erőszak* fogalma.) Egy másik fórum a családon belüli erőszak megelőzésére és kezelésére eddig megtett civil és kormányzati intézkedések áttekintésére tett kísérletet. Az OBmB vezető elnöke és a Titkárság munkatársai a szakmai és a civil szervezetek által szervezett tanácskozásokon is tartottak előadásokat a családon belüli erőszak megfékezéséről, megelőzéséről.

Szakmai fórumokon való részvétel

Az önkormányzatok, a rendőrség, a polgárőrség, más szakmai és civil szervezetek illetve kormányzati szervek által rendezett fórumokon jelentős számú bűnmegelőzési előadást tartott az OBmB elnöke, felkért szakértői és a Titkárság munkatársai. Ezek felsorolását az *1. számú melléklet* tartalmazza.

Együttműködés a Kábítószerügyi Koordinációs Bizottság és a Népegészségügyi Tárcaközi Bizottság munkájában

A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája és az annak alapján készült cselekvési program szorosan kapcsolódik a kábítószer elleni küzdelem nemzeti stratégiájához és a Népegészségügyi Programhoz. Mind a két tárcaközi bizottság fontosnak tartja azt, hogy a szakmai döntések előkészítésében és a megvalósuló programokban érvényesüljenek a bűnmegelőzési célú és hatású szempontok. Az OBmB titkárságának vezetője – az OBmB képviselőjeként – rendszeresen részt vesz mind a két tárcaközi bizottság munkájában. A népegészségügyi programra és a kábítószer fogyasztás elleni küzdelemre biztosított költségvetési források felhasználásában mind a két tárcaközi bizottság megvalósította azokat az intézkedéseket, amelyeket a cselekvési program rájuk rótt. A Kábítószerügyi Koordinációs Bizottság a rendelkezésére álló költségvetési források egy részével úgy segítette az egyes tárcák, illetve intézményeik hatékonyabb részvételét a kábítószer

fogyasztás elleni küzdelem prevenciók feladatainak megvalósításában, hogy úgynevezett „célzottan átadott” összeggel növelte a támogatási lehetőségeket.

Az OBmB Titkársága így 5 millió forinttal növelhette a kábítószer használó bűnelkövető fiatalok reszocializációs modellprogram megvalósítására kiírt pályázatának támogatási keretét.

TÁRKI kutatás

Az OBmB Titkársága a cselekvési program kiteljesedése előtt, a kísérleti évben, 2004 őszen fontosnak tartotta felmérni a jelenlegi helyzetet. Ezért egy olyan közvélemény kutatás elvégzésére adott megbízást a TÁRKI-nak, amely feltárja a helyi önkormányzatok ismereteit a település, a kistérség bűnözési helyzetéről, valamint a bűnelkövetést, a bűnözéstől való félelmet befolyásoló társadalmi tényezőkről és adatokat szolgáltat az önkormányzatok bűnmegelőzési aktivitásáról. A 2004 őszi helyzetről készített kutatás eredményei már felhasználhatók az újabb cselekvési program tervezésében és a 2005-ös pályázati célok meghatározásában. A Titkárság az adatfelvételhez szükséges kérdőívet többször egyeztetette a TÁRKI munkatársaival. A végleges kérdőíveket a TÁRKI szeptemberben megküldte az összes helyi önkormányzatnak.

Nemzeti Fejlesztési Terv – részvétel a tervezési szakaszban

Az Igazságügyi Minisztérium a tervezési szakaszba csak késve kapcsolódott be.

A minisztériumban a büntetőpolitika elvi kérdéseikért felelős miniszteri biztos – aki az OBmB vezető elnöke is – a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájának megvalósítási feltételeit megalapozandó, szakértő segítségével javaslatot dolgozott ki az igazságügyi ágazat érdekeit kifejező, önálló intézkedés-elemek Nemzeti Fejlesztési Tervbe történő beépítésére. A javaslatokat a tervezésért felelős irányító hatóságok már nem tudták beépíteni Intézkedés-rendszereikbe, hiszen ez idő tájt már készen voltak az NFT Operatív Programjainak szerkezeti keretei, sőt, az egyes programokat megvalósító intézkedések szövegszerű meghatározásai is. Ugyanakkor – a Nemzeti Fejlesztési Terv elfogadását követően – több operatív programért felelős irányító hatóság lehetőséget adott a kiegészítő programdokumentumok kidolgozásában való részvételre. A Nemzeti Fejlesztési Terv készítésében résztvevő tárcák segítőkészségének köszönhetően tehát a társadalmi bűnmegelőzést is érintő fontos módosítási javaslatokat sikerült a tervekbe beépíteni. Ezért az Európai Unió Strukturális Alapjaira bűnmegelőzési célú és hatású pályázatok benyújtására is lesz lehetőség.

PEA munkaértekezlet és PEA pályázatok tapasztalatai

A Nemzeti Fejlesztési Terv végrehajtása a 2004-es Strukturális Alap pályázatokkal kezdődik, ezt megelőzően azonban még 2003 májusában kiírták az úgynevezett Projekt Előkészítő Alap pályázatot (PEA), amelynek célja a következő évi Strukturális Alap pályázatokra új projektek kidolgozásának támogatása. A PEA-pályázatok elkészítése gyakorlatilag már az NFT végrehajtásához kapcsolódik, hiszen a pályázati ablakok megegyeznek az NFT egyes intézkedéseivel. Az NFT tervezői „melegen ajánlották” a tárcák tervezői kapacitásának megerősítését és azt, hogy a minisztériumok háttérszervezetei minél több projekttel jelenjenek meg a pályázók között.

A fentiekre tekintettel az OBmB Titkársága projektfeltáró értekezletet hívott össze, amelyre a Strukturális Alap támogatásokban várhatóan érdekelt IM szervezeti egységek vezetőit várta, továbbá meghívta néhány lehetséges együttműködő szervezet képviselőjét is. Az értekezleten egyfelől bemutatta az IM pozícióját az NFT tervezési folyamatában, másrészt ismertette a Projekt Előkészítő Alap pályázati kiírásait és javaslatokat tett lehetséges közös projektekre.

A fenti értekezlettel kezdetét vette egy várhatóan hosszabb együttműködési folyamat, amelyben részt vesznek az IM meghatározott szervezeti egységei, az OBmB Titkársága, a Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat Országos Hivatala, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, az IM BV Felügyeleti Főosztály, a MeH Romaügyi Hivatala, egyes helyi önkormányzatok és szakmai, civil szervezetek. Utóbbiak közreműködésével 14 pályázatot sikerült elkészíteni és határidőig benyújtani a Nemzeti Fejlesztési Terv és EU Támogatások Hivatalához.

A PEA pályázatokat a Titkárság igyekezett egy lehetséges koncepcióhoz csoportosítani úgy, hogy mindegyik projekt egy-egy feltételezett ágazatfejlesztési intézkedéshez legyen sorolható.

A PEA-pályázat tanulsága, hogy a szakmai és a civil szervezetekkel együttműködési megállapodás formájában intézményesíteni kell a kapcsolatot. A jelenlegi pályázók ugyanis ismeretségi alapon vagy szakmai elköteleződésük okán vállalták az IM szakmai szervezeteivel való együttműködést. A projektek gyakorlati megvalósulásához azonban szükség van arra, hogy a Titkárság rögzítse a kölcsönös kötelezettségvállalások tartalmát, továbbá a szakmai célkitűzések megvalósításáért vállalt felelősséget.

Ezért szervezte meg a második PEA munkaértekezletet. A rendezvény célja az volt, hogy az Igazságügyi Minisztérium és a Strukturális Alap-, illetőleg egyéb – tartalmilag a minisztérium feladataihoz köthető – pályázati programokban érintett szakmai, civil és önkormányzati szervezetek között kialakuljanak a rendszeres együttműködés formái keretei.

Részvétel az Európa Terv kidolgozásának folyamatában

Az OBmB Titkársága fontosnak tartja, hogy az Európai Unió kohéziós politikájára – a 2007-2013 közötti időszakban Magyarország számára elérhető támogatások fogadására – történő felkészülésben és a szükséges tervdokumentumok előkészítésében már a kezdeti szakaszban részt vegyen. Ezért a fejlesztéspolitikai prioritások megfogalmazásában közreműködő tematikus munkacsoportok munkájába a Titkárság munkatársai is bekapcsolódtak. Részt vesznek az „egészséges társadalom”, az „okos, művelt társadalom” és az „aktív társadalom” tematikus munkacsoportok munkájában. Az Igazságügyi Minisztérium és az OBmB Titkárságának munkatársai részt vesznek a „Biztonság” elnevezésű horizontális munkacsoportban. Az Európa Tervben ez a horizontális munkacsoport a biztonság témakörébe sorolható feladatokkal foglalkozik (például a jogbiztonság, a közbiztonság). Az Európa Terv kidolgozásának kezdeti szakaszában való részvétellel biztosítani szeretné a Titkárság, hogy a közösségi bűnmegelőzés, a társadalmi biztonság megteremtése és megóvása – amely egyfelől fontos

gazdasági tényező, másrészt az életminőség egyik alapvető meghatározója –, szintén kiemelt feladattá váljon. Az Európa Tervnek is hangsúlyoznia kell a magán- és a közszféra együttműködésének fejlesztését, a közösségi bűnmegelőzés módszertanának kidolgozását, az ellenőrzés és az értékelés hatékonyságának növelését. A közösségi bűnmegelőzés hangsúlyos beépítése az Európa Tervbe azért is fontos, mert ezek az elemek hozzájárulnak a társadalmi igazságosság, a jogbiztonság és a közbiztonság feltételeinek megteremtéséhez és az uniós polgári státus kialakításához.

Nemzetközi kapcsolatok

A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájának első nemzetközi bemutatására 2004. február 25-én Bécsben került sor. A prezentációt az ENSZ Állandó Magyar Képviselete szervezte. A rendezvényen a Bécsbe delegált ENSZ Állandó Misszió nagykövetei közül negyven ország képviselői vettek részt. A szakmai fórumot az ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala képviseletében Eduardo Vetere főtitkár-helyettes nyitotta meg. Gönczöl Katalin és Kerecsi Klára előadását élénk vita követte. Jan van Dijk, az ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatalának bűnmegelőzési kérdésekben illetékes fősztályvezetője elismerését fejezte ki a dokumentum készítőinek. Véleménye szerint a közösségi bűnmegelőzési mozgalom reneszánszát jelenti a magyar szakemberek értékes munkája.

A prezentáció sikerét bizonyítja, hogy az ENSZ következő bűnmegelőzési világkongresszusán, amelyet Bangkokban rendeznek, hosszú idő után újra önálló munkacsoportban foglalkoznak a közösségi bűnmegelőzéssel.

A sikeres bemutatkozás eredménye az is, hogy a Bűnmegelőzés Nemzetközi Központja (*International Centre for the Prevention of Crime*) állandó megfigyelőnek hívta meg az OBmB vezető elnökét.

Az Európai Unió Bizottságának 2002. július 22-i döntése rendelkezik az Európai Unió AGIS keretprogramjának létrehozásáról. A program célja a rendőrség és a büntető igazságszolgáltatási szervek együttműködésének segítése. Az EU AGIS Program Bizottság magyar koordinátora az OBmB Titkárságának meghatalmazása alapján Kerecsi Klára és Lénárd Krisztina.

3. Az OBmB pályáztatása

A pályáztatás nem cél, hanem eszköz

A bűnözés a társadalom egész szövetrendszerében keletkezik. Ezért az OBmB a közösségi bűnmegelőzési mozgalom keretében a pályázati lehetőséggel aktivizálta a társadalom különböző csoportjait, az önkormányzatokat és intézményeiket, a szakmai csoportokat, a civil szervezeteket, az egyházakat, a kisközösségek szervezeteit.

A bűnözés különböző, de területenként és település típusonként eltérő kihívásaira helyben kell megtalálni a sajátos, az újszerű, a hatékony reakciókat, azokat a modellértékű gyakorlati megoldásokat, amelyek a közbiztonság javulását eredményezik. A pályázatoknak olyan feltételeket kellett meghatározni, amelyek az állami és nem állami szférában kiszámítható hatásfokkal teszik érdekeltté és ösztönözik a

szervezeteket és a polgárokat, hogy – saját erőforrásaikat is mozgósítva – vegyenek részt a közösségi bűnmegelőzési programokban.

A pályázatok előkészítése

A pályázati témák meghatározásakor az OBmB Titkársága körültekintően járt el. Az országos tapasztalatok mellett a szakmai és a térségi fórumokon elhangzott javaslatokat is figyelembe vette. A keresztbe pályáztatás kiszűrése érdekében egyeztetéseket folytatott a társtárcák képviselőivel. A pályázati témákat az OBmB résztvevői a 2004. március 25-ei ülésen megvitatták.

Az Igazságügyi Minisztériumban korábban nem volt olyan előirányzat, amelynek felhasználására pályázati úton került sor, ezért a jogszerű felhasználás érdekében a társadalmi bűnmegelőzéssel összefüggő kiadások, támogatások fejezeti kezelésű előirányzat pályázati úton történő felhasználásáról miniszteri rendeletet kellett készíteni¹. Az OBmB Titkársága közreműködő szervezetként a Magyar Államkincstárt bízta meg a technikai lebonyolítással. A Magyar Államkincstár e téren nagy gyakorlattal rendelkezik, tapasztalt, megbízható partner.

A pályáztatás

Az egyeztetések után két pályázati típus körvonalazódott. Az önkormányzati közreműködést igazoló partnerek makro bűnmegelőzési modellprojektek megvalósítására jelentkezhetek. Az itt igényelhető támogatás összege 15-30 millió forint volt. A minimális önrész a projekt összköltségének 25 százaléka. A pályázati téma „a bűnelkövetővé válás megelőzése a tanköteles korú gyermekek, az iskolából kimaradó fiatalok és a fiatal felnőttek körében”.

A mikro pályázatok keretében bűnmegelőzési modellprojektekre és kutatások megvalósítására lehetett vállalkozni. Az igényelhető támogatás összege 2-5 millió forint volt, az önrész a projekt összköltségének 10 százaléka.

A kutatási projektekkel a családon belüli erőszak, a lakásmaffia és az uzsorakölcsön jelenségének vizsgálatára és megelőzési módjainak kidolgozására lehetett pályázni. A modellprojektek keretében pedig az alábbi témákban:

- Tanfolyam jellegű bűnmegelőzési szakmai képzések megvalósítása a gyermek és a fiatalokkal foglalkozóknak.
- Közérdekű munka büntetésre ítélt városszépítő és közösség-kiengesztelő jellegű munkatevékenységének szervezése.
- Konfliktuskezelési és módszer-specifikus csoportos tréningek szervezése a közoktatási, a szociális és a gyermekvédelmi intézményekben dolgozók számára.
- A büntetés-végrehajtási intézetben lévők és a pártfogó felügyelet alatt állók társadalmi integrációját elősegítő tevékenység végzése.
- Alkoholfüggő, kábítószer-használó fiatalok elítéltek és pártfogó felügyelet alatt állók számára szakirányú

¹ A 21/2004. (V.7.) IM rendelet a társadalmi bűnmegelőzéssel összefüggő kiadások, támogatások fejezeti kezelésű előirányzat pályázati úton történő felhasználása szabályozásáról a Magyar Közlöny 2004. évi 63. számában jelent meg.

segítségnyújtás szervezése.

Az OBmB Titkársága 2004. május 17-én tette közzé pályázati felhívásait a Népszabadságban, az Igazságügyi Közlönyben, több honlapon és szakfolyóiratban.

A felhívásra 156 pályázatban háromszáznál is több intézmény és szervezet jelentkezett. A közel 300 millió forint² pályázati támogatásra fordítható összegre 1,2 milliárd forint körüli igényt nyújtottak be. A jelentkezők átfogták az állami, az önkormányzati és a civil szféra minden szegmensét. Ebből arra lehet következtetni, hogy az önkormányzatokban, a civil szervezetekben, a szakmai és a helyi közösségekben kellő ismeret, hit, erő van a társadalmi bűnmegelőzési programban megvalósítható célok iránt. Bízunk az OBmB szervezetében.

I. 3. 1. táblázat A beérkezett pályázatok témánkénti megoszlása és az igényelt támogatási összeg

<i>Pályázati téma</i>	<i>Beérkezett pályázatok száma</i>	<i>Igényelt támogatás összege forintban</i>
A bűnelkövetővé válás megelőzése a fiatalok körében makro pályázat	31	691.562.300
Családon belüli erőszak kutatási pályázat	25	112.120.100
Lakásmaffia és uzorakölcsön kutatási pályázatok	7	26.021.000
Tanfolyam jellegű bűnmegelőzési szakmai képzések megvalósítása	33	116.125.200
Közérdekű munka büntetésre ítélt munkatevékenységének szervezése	3	12.567.000
Konfliktuskezelési és módszer-specifikus csoportos tréningek szervezése	24	96.298.200
Társadalmi integrációt elősegítő tevékenység végzése	29	115.016.600
Alkoholfüggők, kábítószer-használók számára szakirányú segítségnyújtás szervezése	4	17.300.000
Összesen:	156	1.187.010.400

A bírálat és a döntés

A pályázatok befogadását követően azokat az OBmB plénuma által megválasztott szakemberekből álló bíráló bizottságok véleményezték, szűrték és rangsorolták. A bizottságok a témák szerint összeállított munkacsoportokban végezték el a feladatot. A tagok a saját értékelésüket adatlapon küldték meg a Titkárságnak. Ezt az összesítés után az egyes bizottságok megvitatták. A Program Felügyelő Bizottság az egyes bíráló bizottságok döntésére és a támogatásra fordítható keretösszegre tekintettel határozta meg a támogatható pályázatokat. Gönczöl Katalin az OBmB vezető elnöke 2004. szeptember 8-án hagyta jóvá a Program Felügyelő Bizottság döntését.

² A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról szóló 115/2003. (X.28.) OGY határozat szerint a stratégia céljainak és feladatainak végrehajtásához szükséges forrást elsődlegesen az Igazságügyi Minisztérium fejezet költségvetése tartalmazza, évente maximum 500 millió forint összegben. A költségvetési elvonások után ez az összeg többször csökkent.

- Bírálati szempontok** A Titkárság által közzétett pályázati felhívás tartalmazta a bírálati szempontokat. Ezek a következők voltak:
- A javasolt projekt kapcsolódjon a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájához valamely prioritásához.
 - A javasolt projekt (képzés, szabadidős foglalkozás, felkészítés, stb.) szakmai színvonala.
 - Az együttműködésben résztvevő partnerek összetétele.
 - A pályázó együttműködő partnerek szakmai referenciái, a projekt megvalósításban való jártassága.
 - A projekt költségvetésének realitása, a pályázati projekt megvalósíthatósága.
 - A pályázati projekt eredményeinek nyomon követhetősége.
 - A projekt eredményeinek fenntarthatósága.
 - Képzési programok körében az egy tanórára eső fajlagos költségek mértéke.

I. 3. 2. táblázat A nyertesek megoszlása témánként és a megítélt támogatás összege szerint³

Pályázati téma	Nyertes pályázatok száma	Megítélt támogatás összege forintban
A bűnelkövetővé válás megelőzése a fiatalok körében makro pályázat	7	155.836.000
Családon belüli erőszak kutatási pályázat	4	17.768.100
Lakásmaffia és uzsorakölcsön kutatási pályázatok	4	13.993.000
Tanfolyam jellegű bűnmegelőzési szakmai képzések megvalósítása	8	31.000.000
Közérdekű munka büntetésre ítélt munkatevékenységének szervezése	3	12.567.000
Konfliktuskezelési és módszer-specifikus csoportos tréningek szervezése	10	37.313.800
Társadalmi integrációt elősegítő tevékenység végzése	6	22.440.000
Alkoholfüggők, kábítószer-használók számára szakirányú segítségnyújtás szervezése	2	7.300.000
Összesen:	44	298.217.900

A támogatás kifizetése és ellenőrzése A támogatást utófinanszírozással biztosítják. A támogatási szerződés megkötését követően előleg utalványozására van lehetőség. Ez a megítélt támogatási összeg 30 százaléka. Az arányos szakmai és pénzügyi teljesítést követően további 50 százalékot kap meg a nyertes, a fennmaradt 20 százalékot pedig a projekt lezárását, a végső elszámolást és a szakmai beszámolót követően igényelheti.

A támogatás felhasználásának szakmai és pénzügyi ellenőrzésére a projekt megvalósítása időszakában – a támogatási összeg 80 százalékanak felhasználása után – illetve a fennmaradó 20 százalékanak

³ A nyertes pályázatokat a 2. számú melléklet tartalmazza.

kifizetését megelőzően kerül sor. A pályázónak a támogatási szerződésben foglaltak teljesítéséről a projekt megvalósítását követően beszámolót kell készíteni. A szakmai ellenőrzést az OBmB megbízott szakértői végzik, a pénzügyi elszámolást pedig a Magyar Államkincstár területi szervei bonyolítják le.

4. A társadalmi bűnmegelőzés kommunikációja

A kommunikáció a bűnmegelőzési program része

A büntetőpolitikai paradigmaváltás jegyében elhatározott kormányzati intézkedések teljesülésének egyik feltétele a széles körű, szakszerű, összehangolt és hatékony tájékoztatás. A stratégia és a cselekvési program kötelezettséget ró valamennyi államigazgatási szervezetre, továbbá mozgósítani kívánja a társadalom legszélesebb köreit, partnerségre buzdítja az önkormányzatokat, a szakmai és a civil szervezeteket, az egyházakat.

A szerteágazó feladatok megvalósítása újszerű együttműködési lehetőségeket, egyszersmind követelményeket állít a programok résztvevői elé. Szemléletváltást és ismereteinek bővítését kívánja minden szereplőtől. Az államilag vezérelt folyamatban fontos tényező a kommunikáció, amely nem merülhet ki egyirányú tájékoztatásban, hanem fel kell kínálnia a párbeszéd lehetőségét is. A széles körű információcsere feltételeinek megteremtése a bűnmegelőzési program részét képezi.

A nemzeti stratégia kommunikációs terve

A stratégiával párhuzamosan kommunikációs terv készült, amelyet az OBmB tagjai a 2003. november 20-ai alakuló ülésen kaptak kézhez. A téma összehangolt államigazgatási kommunikációjára vonatkozó javaslat részletesen elemzi azt a társadalmi, média- és szövegkörnyezetet, amelyben tevékenykedni kell. Felvázolja a stratégia szintjén figyelembe veendő tartalmi szempontokat, a kommunikáció célcsoportjait és lehetséges eszközeit. A tájékoztatás alapkövetelménye mellett célul tűzi ki a mozgósító erejű és párbeszédre ösztönző kommunikációt. Célcsoportok szerint differenciált, közérthető és konkrét információk közvetítését ajánlja az államigazgatás minden szereplőjének, aki részt vesz ebben a munkában.

Kezdeményezések az államigazgatási kommunikáció összehangolására

Az OBmB Titkársága az IM Sajtó- és Kommunikációs Osztályának közreműködésével már ebben a szakaszban kezdeményezte a társtárca-kommunikációs szakembereinek együttműködését. Mivel azonban 2003 őszén még nem voltak ismereteik a témáról, a stratégia pedig nem tartalmazott konkrét tárca-feladatokat, a kommunikáció összehangolására tett javaslat lényegében visszhangtalan maradt.

A cselekvési programban megfogalmazott intézkedési terv már konkrétan körvonalazza a felelősségi köröket és a tárca-közötti együttműködés módjait. Az aktualizált kommunikációs terv továbbra is arra irányul, hogy a feladatok végrehajtásában érintett államigazgatási szervezetek a kommunikációban is egységes, alkalmanként pedig közös tevékenységre törekedjenek.

Az összehangolt kommunikáció érdekében további erőfeszítésekre van szükség

A társadalmi bűnmegelőzés komplex programjának tervszerű kommunikációjával egyelőre az IM és az OBmB Titkársága foglalkozik. Ugyanakkor a rendelkezésükre álló szerény eszközökkel erőfeszítéseket tesznek arra, hogy együttműködésre motiválják az államigazgatásban tevékenykedő médiafelelősöket. Több konzultációt szerveztek számukra abban a reményben, hogy a kapcsolattartásban és a közös fellépésben rejlő lehetőségeket felismerik. El kell érni azt, hogy a közösségi bűnmegelőzés szerteágazó tematikájának és komplex programjainak megismertetése érdekében hangolják össze tevékenységüket. A kommunikáció terén is célszerű és kívánatos a közös kormányzati érdek szolgálatába állítani azokat a szakmai, szellemi és anyagi erőket, amelyek szétforgácsolódva nem elég hatékonyak.

Események, eredmények

A stratégia és a cselekvési program kimunkálásának időszakában elsősorban a szakmai nyilvánosságot tájékoztatták. Ebben a szakaszban gondoskodtak arról, hogy az érdeklődők mindig hozzáférjenek a munkafolyamatban már kiérlelt javaslatok dokumentumaihoz.

A helyi programokra elsősorban a helyi sajtó figyelmét kell felhívni

A 2004 tavaszán kiírt pályázatok iránti érdeklődés igazolta, hogy a cselekvési programban nevesített államigazgatási szervezetek, közintézmények és foglalkozási csoportok képviselői megértették a bűnmegelőzési koncepciót. A pályázatok elbírálását követően kezdődik az a munka, amely már az eddiginél nagyobb sajtónyilvánosságot érdemel. Most már olyan konkrét programokra irányulhat a figyelem, amelyek a hétköznapi életben megvalósuló folyamatokban követhetők és ábrázolhatók. Fontos, hogy a helyi programok a helyi sajtónyilvánosságban kapjanak minél nagyobb teret.

A bűnmegelőzés tematikus honlapja

Az internetes honlap fejlesztésével kapcsolatos elképzelések – anyagi eszközök hiányában – egyelőre csak szerény mértékben valósultak meg. Most fejlesztik a www.bunmegelozes.hu oldalt, amely jelenlegi formátumában és szerkezetében alkalmas a közérdekű információk közzétételére, de nem alkalmas országos párbeszéd, tapasztalatcsere kezdeményezésére és on-line lebonyolítására. A honlap feltöltése 2004 szeptemberében kezdődött, tartalma folyamatosan bővül.

II. Az OBmB tagjainak tevékenysége

1. Beszámoló a cselekvési program végrehajtásáért felelős OBmB tagok tevékenységéről

A cselekvési programban kötelezettek köre

A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája a bűnmegelőzést a társadalom olyan közügyeként értelmezi, amelynek megvalósítása sokszereplős feladat. Ebben az állam kulcsfontosságú, de nem kizárólagos szerepet kap. A stratégia egyik legfontosabb mondanivalója az a felismerés, hogy az állam egymagában, a társadalom különböző szegmenseinek közreműködése nélkül csupán korlátozott lehetőségekkel rendelkezik a bűnözés elleni küzdelemben. A bűnmegelőzési stratégia tényleges megvalósulása helyi szinten, a helyi társadalompolitika részeként történik, szoros együttműködésben a civil és az üzleti szféra szereplőivel, az egyházakkal és a magánszemélyekkel. A kormányzat felelőssége elsősorban abban áll, hogy irányító szerepében biztosítsa a bűnmegelőzés alapvető feltételeit, és megteremtse a differenciált beavatkozás anyagi, szakmai, szervezeti környezetét.

A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája rövid, közép- és hosszú távú céljainak végrehajtásával kapcsolatos feladatokat az 1009/2004. (II.26.) kormányhatározat részletezi. A cselekvési program az OBmB minisztériumi tagjai számára állapít meg kötelező feladatokat, amelyek tényleges végrehajtását azonban számos esetben a minisztérium felügyelete alá tartozó szervek végzik el. Ennek megfelelően a kormányhatározat alapján hárul feladat az Országos Rendőr-főkapitányságra, a Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnokságára, a Határőrségre, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságára, illetve a Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat Országos Hivatalára. A cselekvési program együttműködésre kötelezi a Központi Statisztikai Hivatalt, illetve együttműködésre kéri fel az Országos Igazságszolgáltatási Tanácsot és a Legfőbb Ügyészséget.

Ez az alfejezet azoknak a szervezeteknek a 2004. augusztus 31-ig végzett tevékenységét veszi számba, amelyek a cselekvési program alapján vesznek részt a bűnmegelőzésben.

1.1 A cselekvési program általános rendelkezései

a.) Koordináció és jelzőrendszer

A társadalmi bűnmegelőzés feltétele a koordinációs és jelzőrendszer működtetése

A bűnmegelőzési stratégia hazánkban elsőként szakít azzal a szemlélettel, amely a prevenciót elsődlegesen a büntetőpolitika keretein belül értelmezi és egyértelművé teszi, hogy a prevenció csak a társadalompolitika integrált részeként fejtheti ki kedvező hatását. Ez mindenekelőtt azt jelenti, hogy a stratégiai tervezésnek és a bűnmegelőzés tényleges megvalósításának gerince az *ágazati szakpolitikák egymás közötti, illetve a bűnmegelőzés egyéb szereplőivel történő hatékony együttműködése*. Ennek megvalósítása elképzelhetetlen vertikális és horizontális *koordináció*, illetve a problémák jelzésére kormányzati, helyi és egyéni szinten is képes *jelzőrendszer* nélkül. A

bűnmegelőzési komplexum egésze tekintetében ezt a *partnerség elve*, míg az ágazati politikák szintjén a *joint-up kormányzás* követelménye fejezi ki. A koordinációs és jelzőrendszer kialakítása és működtetése tehát a stratégia egyik olyan alapvető célkitűzése, amelynek megvalósulása nélkül a további célok is veszélybe kerülnek.

Az együttműködés minden szereplővel szemben elvárás

A cselekvési program a koordinációs és jelzőrendszer működtetését és fejlesztését valamennyi minisztérium kötelezettségévé teszi, függetlenül attól, hogy ezek egyébként milyen szerepet játszanak a bűnmegelőzés megvalósításában. Az erre irányuló kötelezettségvállalást jelzi az is, hogy a cselekvési program minden miniszter számára előírta a miniszteri státútum kiegészítését oly módon, hogy abban a bűnmegelőzés feladatként megjelenjen. A minisztériumok ennek eleget tettek. A koordinációs kötelezettséget fejezik ki a cselekvési program III/B. fejezetének 2. és 3. pontjában foglalt feladatok is, amelyek alapján a tárcák gondoskodnak a társadalmi bűnmegelőzés szempontjainak megjelenítéséről a készülő jogszabályokban, kormánydöntésekben, illetve a miniszter irányítása alatt álló szervek tevékenységét érintő irányítási eszközökben. A minisztériumi részbeszámolóokban a tárcák döntő többsége e feladat folyamatos megvalósítását jelezte.

A tárcák közötti együttműködés elsősorban – de nem kizárólagosan – az OBmB-n, illetve az OBmB Titkárságán keresztül valósul meg. Az OBmB Titkárságával történő együttműködés biztosítja a keresztpályázatás veszélyének kiküszöbölését és a tárcák által végzett párhuzamos tevékenységek összhangját. A cselekvési program feladatainak végrehajtásában ugyanakkor az érintett minisztériumok egymással is kötelesek együttműködni. A horizontális együttműködés keretében az egyes tárcák ágazati tevékenységükben is biztosítják az állami és nem állami szervezetek közötti koordinációt. A vertikális együttműködés értelmében az egyes minisztériumok az irányításuk alá tartozó szervezetek tevékenységét hangolják össze úgy, hogy a társadalmi bűnmegelőzés szempontjai érvényesüljenek. Az állami és nem állami, helyi és központi, szakmai és kormányzati szervek közötti koordinációnak ez az összetett rendszere biztosíthatja a bűnmegelőzési stratégiában megfogalmazott elvárások eredményes, költséghatékony és célirányos teljesítését.

A koordináció további fejlesztésére van szükség

A minisztériumi részbeszámolók alapján a koordinációs rendszert a jövőben jelentősen fejleszteni kell. A részbeszámolók többségéből az derült ki, hogy a minisztériumok közötti összehangoltság megteremtése nem az elvárt mértékben valósult meg. Ez egyrészt a tárcák és az OBmB Titkárságának viszonyában jelentett problémát. A Titkársággal történő együttműködés az esetek egy részében gördülékenyen működik, így a Titkárság érdemi koordinációt folytatott az ESZCSM, az OM és a Kábítószerügyi Koordinációs Bizottság képviselőivel. A hatékony egyeztetések eredményeként az ezekhez az ágazatokhoz tartozó feladatok körében sikerült kiküszöbölni a keresztbe pályázatás veszélyét, világosan elkülönültek egymástól az OBmB pályázatai és a tárcapályázatok által lefedett programok, ugyanakkor valamennyi fél kölcsönösen érvényesíteni tudta szakmai szempontjait a bűnmegelőzési

célú intézkedésekben. Ezekről a példaértékű esetektől eltekintve azonban az az általános tapasztalat, hogy *a bűnmegelőzési feladatok koordinálásának a minisztériumok egy részében továbbra sincs gazdája*. A felelős meghatározásának hiánya miatt a tárcák az egyes feladatok végrehajtásában „elbeszélnek egymás mellett”, nem kellően tisztázott, hogy melyik tárca pontosan milyen feladatot milyen formában valósít meg. Az OBmB-n belüli koordinációban ez azt eredményezi, hogy a Titkárság számos esetben nem értesül az egyes minisztériumok, főhatóságok tevékenységéről. A tárcák közötti viszonyokban a hiányos koordináció a cselekvési program sikeres végrehajtását gátolhatja.

Az együttműködés ugyanakkor nem csupán a tevékenységek koordinálását jelenti, hanem azt is, hogy az egyes tárcák képesek legyenek a bűnmegelőzés szempontjából jelentős információk, jelzések fogadására és továbbítására. Míg a koordináció formáiról a részbeszámolók többsége tartalmazott információt, a *jelzőrendszer* működéséről a tárcák alig tettek említést. Úgy tűnik, hogy a minisztériumok nem értették meg a koordináció és a jelzőrendszer közötti különbségeket, illetve ez utóbbi jelentőségét.

A koordinációs és jelzőrendszer hiányosságai javarészt a cselekvési program végrehajtásának kezdeti nehézségeivel magyarázhatóak. Az OBmB Titkárságának feladata a jelenlegi ellentmondások feloldása, ehhez azonban az érintett tárcák fokozott együttműködésére lesz szükség.

b.) A bűnözés megismerése, a bűnözés mérésének korszerűsítése

A bűnözés sokoldalú megismerése a társadalmi bűnmegelőzés feltétele

A társadalmi bűnmegelőzés megvalósításának előfeltétele a bűnözés megismerése, a valós bűnözési helyzetről szerzett összetett ismeretek gyűjtése. Ennek érdekében nem csak a hivatalos bűnözési statisztikának kell megfelelnie a hiteles tájékoztatás követelményeinek, hanem ezt a bűnözésmérés egyéb statisztikai módszereinek is kell egészíteniük. A cselekvési program a Belügyminisztérium és a Központi Statisztikai Hivatal feladataként írta elő a statisztikai rendszer korszerűsítését, a bűnözési helyzetet szorosabban követő integrált statisztika kialakítását, illetve a látencia-kutatások előkészítését. A kormányhatározat felkérte a legfőbb ügyészt és az Országos Igazságszolgáltatási Tanács elnökét arra, hogy működjenek közre a bűnözési statisztika korszerűsítésével összefüggő feladatok végrehajtásában.

Készül a bűnözési statisztika reformja

A Belügyminisztérium beszámolója szerint a bűnözési statisztika korszerűsítésével összefüggő feladatok két ütemben valósíthatók meg. A statisztikai reform befejezése a közeljövőben várható. A reform célja az aktuális statisztikai deficit csökkenése – a valós bűnözési helyzet szorosabb követése – és az igazságügy különböző szektoraiiban keletkező adatok integrációja. Ennek érdekében a jelenlegi ügyforgalmi statisztikát kiterjesztik a cselekményi eljárásokra, és alkalmassá teszik arra, hogy fogadja a bírósági rendszerben keletkező adatokat is. A Belügyminisztérium 40 témában összesen 200 elemző táblázatot, és az

ország bűnözési térképeit is elkészítette. A tárcá létrehozta a Bűnözésföldrajzi Információs Rendszert, amely az ERÜBS adatok alapján képes a bűnözéssel összefüggő adatok országos, megyei, kapitánysági és települési szintű ábrázolására.

Lezajlott az első átfogó áldozattá válási felmérés

Az Országos Kriminológiai Intézet 2004-ben elvégezte és közzétette az első hazai átfogó áldozattá válási felmérést. A Belügyminisztérium most egyeztetést kezdeményezett a felmérések tapasztalatainak közös felhasználására, amelynek alapján a 2005-ös kutatás tartalmi kérdései is meghatározhatók lesznek.

A közterületi bűnözés elemzése kiemelt feladat

A bűnözési statisztika átfogó reformja mellett a cselekvési program a városok biztonságának prioritásával kapcsolatban különös feladatot is előír. A II/B/8. pont szerint pályázatokkal kell támogatni a közterületeken, tömegközlekedési eszközökön elkövetett bűncselekményekről, szabálysértésekről és egyéb rendzavarásokról készített elemzéseket. Ez a feladat részben valósult meg. A közterületen elkövetett bűncselekmények statisztikai feldolgozását a rendőrség továbbra is saját feladatkörében végzi, a feladat végrehajtásáért felelős minisztériumok az elemzések elvégzésére nem írtak ki pályázatot. A Belügyminisztérium azonban 2004 második felében részletes elemzést készített havi adatgyűjtéssel a gépjárműlopások alakulásáról és a felderítés helyzetéről, illetve a bűnmegelőzési hatékonyság növelésének és a társadalmi szereplők fokozottabb bevonásának lehetőségeiről. A havi rendszerességgel végzett folyamatos adatgyűjtés feldolgozására megyei szinten negyedévenként is sor kerül. A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium részbeszámolója szerint a közterületi bűnözéssel kapcsolatos elemzéseket most készítik elő, és a 2005-ös költségvetés tartalmazni fogja a pályázatához szükséges forrásokat.

1.2 A bűnmegelőzési stratégia prioritásaival összefüggő feladatok végrehajtása

a.) A gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzése, csökkentése

A stratégia célként tűzte ki a hátrányos helyzetű fiatalok integrációját

A bűnmegelőzési stratégia több irányban jelöli ki a fiatalkori bűnözés csökkentése érdekében megvalósítandó célokat. Az első nagyobb csoportba azok az intézkedések sorolhatóak, amelyek a *hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok szociális integrációjának erősítésére, a szegregáció elkerülésére* irányulnak. A fiatalkorú bűnelkövetők jelentős hányada nem dolgozik és nem is tanul. Kiemelten fontosak tehát az olyan *képzési, átképzési, foglalkoztatási és szabadidős programok*, amelyek hozzájárulnak a bűnelkövetővé vagy áldozattá válás szempontjából veszélyeztetett csoportok felzárkóztatásához. Ennek érdekében a stratégia az ágazati együttműködés feladataként nevesíti többek között az iskolából kimaradt, munkanélküli fiatalok számára továbbképzési, átképzési programok szervezését és támogatását, a szabadidős és sporttevékenységek lehetőségeinek bővítését, az iskolai felzárkóztatás hatékonyabb biztosítását, az integrációt elősegítő állami

intézkedések kidolgozását, illetve az ilyen jellegű civil kezdeményezések támogatását. A cselekvési program értelmében ezekért a feladatokért elsősorban az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium, az Esélyegyenlőségi Kormányhivatal, a Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium, az Oktatási Minisztérium, illetve a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium a felelős. Ezeknek a tárcáknak a feladatok végrehajtását úgy kell biztosítaniuk, hogy az egymással szoros együttműködésben végzett tevékenységük eredményeként az iskolából kimaradó és munkanélküli fiatalok integrációját többféle alapon, differenciáltan elősegítő, állami, önkormányzati és civil társadalmi résztvevőket egyaránt magában foglaló koherens rendszer jöjjön létre.

**Tárca-
kezdeményezések a
fiatalkori
munkanélküliség ellen**

Az érintett tárcák a képzési, átképzési és szabadidős programokkal összefüggő feladatok végrehajtáshoz saját szakmai tevékenységükkel és pályázati források biztosításával egyaránt hozzájárultak. A pályakezdő fiatalok munkanélküliségének elkerülése érdekében a munkaügyi tárca 2004-ben elkülönített pályázati keretet biztosított olyan munkaerő-piaci programok támogatására, amelyek elsősorban a 8 általánost el nem végzett fiatalokat segítik hozzá az elhelyezkedést megkönnyítő szakképzettség megszerzéséhez. A 8 osztályt el nem végzett fiatalok felzárkóztatását segíti a Nemzeti Szakképzési Intézet oktatási programja is. Ígéretes program lehet a munkaügyi tárca 2005-re tervezett, az Igazságügyi Minisztériummal, az Oktatási Minisztériummal és a GYISM-mel közös pályázati kiírása „*Fiatalok első munkavállalását elősegítő képzési program alkohol, drogfüggőség, sértetté és bűnelkövetővé válás megelőzésére*” címmel. Ez 372 szakképzetlen fiatal képzését tűzné ki célul, a pályázat meghirdetése azonban forráshiány miatt 2005-ben bizonytalanná vált. Ki kell emelni továbbá az Esélyegyenlőségi Kormányhivatal által meghirdetett „*Élhetőbb faluért*” programot, amely 2004 második felétől a hátrányos helyzetű települések munkanélküliséggel fenyegetett lakosainak képzésére biztosít pályázati forrásokat.

**Előrelépés a
szabadidős programok
szervezésében**

A szabadidős tevékenységek elősegítéséhez a GYISM a hátrányos helyzetű gyermekek sportrendezvényeinek, nyári táborainak támogatásával, az ESZCSM pedig *az iskolai és utcai szociális munka, a beilleszkedési zavarokat kezelő programok, az ifjúsági tanácsadás és az alternatív napközbeni ellátás* pályázati támogatásával járult hozzá. Az Oktatási Minisztérium a „modell értékű tanoda típusú tevékenységek” pályázati támogatásával segítette a hátrányos helyzetű gyermekek szabadidős programjainak megszervezéséhez, illetve az ESZCSM-mel és a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézettel együttműködve szakmai módszertani kiadványt készített a közoktatási intézményekben (félállásban) gyermek- és ifjúságvédelmi munkakört betöltők munkájának segítésére. A GYISM pályázatot hirdetett az ifjúsági információs és tanácsadó irodák számára annak érdekében, hogy ezeknek köre bővüljön, munkájuk minősége javuljon. A Belügyminisztérium és a Biztonságos Magyarországért Közalapítvány

30 millió forintos összdíjazású közös pályázattal támogatta a 10–18 éves fiatalok nyári egyhetes bűnmegelőzési célú támogatását. A tárcák tehát több olyan kezdeményezésről beszámoltak, amelyek mozgósítják a bűnmegelőzés nem kormányzati szerveit, és hozzájárulnak a tanulmányokat nem folytató munkanélküli fiatalok integrációs esélyeinek javításához, azaz a bűnmegelőzési stratégiában foglalt célok megvalósításához. Hozzá kell tenni azonban, hogy a szabadidő hasznos eltöltését célzó egyéb feladatok, így az iskolai szabadidő-szervezők felkészítésében, az iskolaklubok és a biztonságos szórakozóhely mozgalom támogatásában – mindenképp a költségvetési források hiánya miatt – nem, vagy csupán csekély mértékben történt előrelépés. A feladat végrehajtásában azonban jelentős szerepe volt az OBmB pályázata kiírásának, amelynek egyik komponense a hátrányos helyzetű fiatalok és gyermekek integrációját segítő programok számára is támogatást nyújtott. Ennek eredményeként több, modell értékű helyi kezdeményezés valósulhat meg 2004–2005-ben.

A halmozottan hátrányos helyzetű fiatalok kiemelt figyelmet érdemelnek

A bűnmegelőzési stratégia és a cselekvési program egyaránt kiemelt figyelmet fordít a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekekre és fiatalokra. A stratégia értelmében a különösen súlyos szociális helyzetben lévő – például hajléktalan családban élő –, vagy gyermekotthonban elhelyezett fiatalok számára speciális segítő és nevelő programokat kell kidolgozni, fejleszteni kell a már deviáns, de még nem bűnelkövető gyermekek kezelésével foglalkozó intézményrendszert, és sajátos programokat kell működtetni a roma fiatalok felzárkóztatására is. A cselekvési program ezekből az elvárásokból kiindulva különleges, az egyes halmozottan hátrányos helyzetű csoportokat célzó feladatokat is megjelölt az ágazati politikák számára.

Kormányhatározat a romák társadalmi integrációjáról

A cselekvési programmal csaknem egy időben fogadta el a Kormány *a romák társadalmi integrációjáról* szóló 1021/2004. (III.18.) Korm. határozatot. Az ebben megfogalmazott feladatok sok esetben átfedést tartalmaznak a bűnmegelőzési stratégiában és a cselekvési programban foglalt elvárásokkal. Az érintett minisztériumok, így különösen az Esélyegyenlőségi Kormányhivatal és a GYISM a cselekvési programból származó feladatokat ezért a roma integrációs program végrehajtásával teljesítette. *Az EEKH és a GYISM közös intézkedési tervének* alapján a GYISM 2005 januárjától képzést biztosít a regionális ifjúsági szolgáltatók számára a roma gyermekek társadalmi integrációjának elősegítése érdekében. Az oktatási tárca ugyanennek a célnak az érdekében roma közösségi házak és információs központok létrehozására biztosít pályázati támogatást. Ugyancsak egyidejűleg adódott a két kormányhatározatból az a feladat, amely szerint biztosítani kell a roma származásúak arányos jelenlétét a médiában. A feladatot az EEKH és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma elsősorban anyagi források biztosításával – média támogatása, ösztöndíj – látja el.

Nem tartozik ugyan a lejárt határidejű feladatok közé, de az érintett tárcák és főhatóságok lépéseket tettek annak érdekében, hogy a roma

származású fiatalok közül mind többen kerüljenek be a fegyveres testületek állományába, illetve a segítő szakmák képviselői közé. A rendőrség az Országos Cigány Önkormányzattal öt éve kötött együttműködési megállapodása alapján segíti a roma fiatalok rendőri pályára lépését, azonban a program – az ORFK részbeszámolója szerint – mérsékelt eredményeket hozott. Az Esélyegyenlőségi Kormányhivatal együttműködésével a feladat végrehajtása megkezdődött a Határőrségnél, a Nemzetvédelmi Egyetemen, a rendészeti szerveknél és az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságnál is. A munkaügyi tárca irányítása alatt az Állami Foglalkoztatási Szolgálat megkezdte támogató képzési programok kidolgozását „A cigányság életkörülményeinek és társadalmi helyzetének javítására”, illetve „A roma nők egészséges életmódra nevelésére” és a szociális gondozói képzésre. A tárca ezen kívül több regionális átképzési programot is támogatott.

A gyermekotthonban élő gyermekek számára továbbra is kevés a speciális program

A deviáns, illetve *gyermekotthonban élő, speciális kezelést igénylő gyermekek* számára működtetett programok végrehajtásában a tárcák elmaradtak a feladat elvárt szintű megvalósításától. Ez alól kivétel az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium, amely többféle – *modell-projektet és intézménybővítést támogató* – pályázatot hirdetett meg. A programok többek között az antiszociális, illetve a viktimizálódott gyermekek kezelésére irányulnak, és a tárca a pályázatok elbírálásánál külön figyelmet fordított annak vizsgálatára, hogy a projektek megvalósítása milyen hatással van a bűnelkövetés és áldozattá válás veszélyének csökkentésére. A sikeres pályamunkákból a tárca módszertani kiadvány megjelentetését tervezi. A GYISM 2004 nyarán 7500 hátrányos helyzetű, gyermekvédelmi gondoskodásban élő fiatal táboroztatását biztosította, amelynek programjában bűnmegelőzési, drogprevenációs, szexuális felvilágosító előadások is szerepeltek.

A „Gyermekotthoni biztonságos életre nevelő program” forráshiány miatt nem indult el, azonban a GYISM Mobilitás és a Belügyminisztérium Országos Bűnmegelőzési Központ együttműködésével – a német-magyar protokoll keretében – az ifjúsági bűnmegelőzést érintő program kezdődött.

A felvilágosítás a bűnmegelőzés fontos eszköze

A fiatalok bűnözés megelőzésére vonatkozó célkitűzések csak akkor valósulhatnak meg, ha a segítő jellegű beavatkozás mellett fejlődik a preventív jellegű *felvilágosító és tájékoztató* tevékenység. Ezt a stratégia és a cselekvési program is hangsúlyozza. A cselekvési program megjelölte azokat a feladatokat, amelyek a fiatalok és szüleik *a bűnözésről, az áldozattá válási kockázatról, az egészségügyi és mentálhigiénés veszélyekről* való ismereteinek bővítését célozzák. Ezek értelmében pályázatokkal kell támogatni az iskoláskorú fiatalok számára szervezett felvilágosító programokat és a bűnmegelőzési ismeretek terjesztését, csakúgy, mint a szülők számára szervezett kábítószer-fogyasztással összefüggő tájékoztató programokat.

Általános- és középiskolai felvilágosító tevékenység a stratégia és a cselekvési program elfogadása előtt is létezett, elsősorban *a drogprevenáció* körében. A rendőrség általános iskolások számára

szervezett D.A.D.A. programja mellé csatlakozott a pedagógusoknak szóló Ariadné fonala, illetve a 2004-2005-ben kísérleti jelleggel indított, a középiskolásokat célzó ELLEN-SZER program. Drogprevenációs felvilágosítást végeznek 1999-től az Oktatási Minisztérium és a Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium által közösen hirdetett pályázat nyertesei is. Az említett pályázat az alap- és középfokú iskolai egészségfejlesztési-drogmegelőzési tevékenység szakmai továbbfejlesztésére irányul. Ebben az évben először – a cselekvési program elvárásainak megfelelően – a pályázati felhívás tartalmazta a szülők bevonását a prevenciós programokba. Az Országos Tisztiorvosi Szolgálat munkatársainak koordinálásával *kortársképzés* zajlik, amely alkalmas arra, hogy a fiatalok saját kortárscsoportjaikon belül legyenek képesek a kábítószer-fogyasztás megelőzése szempontjából jelentős információk terjesztésére. A szociális tárca a Népegészségügyi Program keretében végzett programokkal támogatja a szenvedélybetegségek megelőzését és az egészségügyi felvilágosítást szolgáló szakmai munkát. Az ESZCSM, az oktatási és az ifjúsági tárca együttműködésében készült el az *iskolai egészségfejlesztési normatíva* bevezetésének terve. Ennek értelmében azok az iskolák, amelyek az előírt négy szakmai feladatot – egészséges táplálkozás, testmozgás, személyiségfejlesztő tevékenységek, egészségfejlesztési tantárgy oktatása – megvalósítják, a tanulói létszámmal arányos támogatásban részesülnek. Az egészségfejlesztési normatívát a közeljövőben négy kistérségben folyósítják. Az iskolák egészségfejlesztési programjainak kidolgozásához az Oktatási Minisztérium nyújtott szakmai segítséget a „*Segédlet az iskolai egészségfejlesztési program megvalósítására*” és a „*Ne legyen több áldozat*” című kiadványok terjesztésével.

A közoktatási intézményekben alkalmazott prevenciós eszközök elterjedtségéről az Oktatási Minisztérium 2004-ben kutatást végeztetett, ennek eredményeiről tanulmány készült. A tárca emellett 30 órás akkreditált továbbképzést szervez „*Mentálhigiénés Alapképzés Pedagógusoknak*” címmel. A *drogügyi koordinátorok képzésének* támogatásával a tárca azt kívánja elérni, hogy minden általános- és középfokú nevelési intézményben legyen legalább egy pedagógus, aki ilyen felkészültséggel rendelkezik. 2004-ben 515 tanár vett részt a képzésben. Az országban jelenleg mintegy 1600 iskolai drogügyi koordinátor tevékenykedik. A képzésre és a hálózat fenntartására a Kábítószerügyi Koordinációs Bizottság 30 millió forint támogatást biztosított.

***Az eljáró szervezetnek
kiemelt figyelmet kell
fordítaniuk a fiatalok
életkori sajátosságaira***

A cselekvési program tartalmaz olyan feladatokat is, amelyek a deviáns vagy veszélyeztetett gyermekekkel kapcsolatba kerülő szervek működésének és együttműködésének fejlesztésére irányulnak. A gyermek- és fiatalkorúakkal kapcsolatos feladatok végrehajtásának koordinálásában és a helyi együttműködések megteremtésében, illetve a jelzőrendszer működtetésében fontos szerepet töltenek be a megyei gyámhivatalokban működő *gyermek- és ifjúságvédelmi koordinátorok*. A koordinátorok feladata az, hogy biztosítsák az együttműködést a bűnmegelőzésben érintett szervezetekkel és szervezetekkel, kísérik figyelemmel a drogprevenációs és bűnmegelőzési témájú pályázatokat,

nyújtsanak segítséget a helyi bűnmegelőzési stratégiák kialakításában, vegyenek részt a megyei (fővárosi) gyámhivatal ellenőrzéseiben. A helyi koordinációt erősíti az is, hogy a pártfogó felügyelők és a rendőrök közötti együttműködés fejlesztése érdekében a Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat Országos Hivatala tárgyalásokat folytatott az ORFK-val, és a Szolgálat valamennyi megyei (fővárosi) hivatalának vezetője újratárgyalta az együttműködés tartalmi elemeit az érintett rendőrkapitányságok munkatársaival. A Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat emellett folyamatosan bővíti a család- és gyermekjóléti szolgálatokkal, illetve a gyámhivatalok gyermek- és ifjúságvédelmi koordinátoraival az együttműködést. Az ifjúságvédelmi koordinátorokkal történő egyeztetés után a Szolgálat 2004. április 1-jén bevezette a pártfogó felügyelői tevékenység minimum-standardjait tartalmazó ügymenetmodelljét.

A jelzőrendszer valamennyi szereplőjének, illetve gyermekekkel, fiatalokkal kapcsolatba kerülő valamennyi hatóságnak, intézménynek figyelembe kell venni a fiatalok életkori sajátosságait. A Belügyminisztérium, a rendőrség és az ügyészség tájékoztatása szerint a közbiztonsági és a nyomozati intézkedések foganatosításakor az eljáró szervek fokozottan figyelembe veszik a fiatalkorúak életkori sajátosságait, egyre nagyobb szerepet kapnak az áldozatvédelmi koordinátorok, és egyre több helyen alakítanak ki speciális meghallgatási szobákat. Az életkori sajátosságokra a Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat is kiemelt figyelmet fordít. Ennek érdekében 2004. szeptemberében és októberében valamennyi pártfogó felügyelő számára három napos képzést szerveztek.

b.) A városok biztonságának fokozása

A cselekvési program a városok biztonságáról A stratégia a városok biztonságának fokozása érdekében a rendőrség társadalmi szerepének erősítését, a rendőrség, az önkormányzatok és a lakosság együttműködésének javítását hangsúlyozza. Az ágazati politikák szerepe ezen a területen elsősorban a sajátos nagyvárosi szociális és egyéb veszélyhelyzetek csökkentésében, a településpolitika fejlesztésében és a kábítószer- és alkoholfogyasztással kapcsolatos problémák kezelésében van. A cselekvési program 2004. augusztus 31-én lejárt határidejű feladatai a városi biztonságot elősegítő helyi intézményrendszer, közelebbről a Kábítószerügyi Egyeztető Fórumok és a helyi önkormányzatok bűnmegelőzési tevékenységének fejlesztésére vonatkoznak.

Fejleszteni kell a kábítószer elleni küzdelem helyi intézményeit

A kábítószer elleni küzdelemmel kapcsolatos feladatokat a nemzeti drogstratégia [96/2000. (XII.11.) OGY hat.], illetve az annak végrehajtásáról rendelkező 1036/2002. (IV.12.) Korm. határozat rögzíti. A határozatban foglalt feladatokat a Kábítószerügyi Koordinációs Bizottság 2004-ben áttekintette, azok eredményeit értékelte, felülvizsgálta a felelősségi köröket. Ezek alapján és a hazai droghelyzetre figyelemmel új típusú kormányzati intézkedésekre került sor. Indokoltá vált olyan, a célok megvalósítását elősegítő

kormányhatározat megalkotása, amely egységes szerkezetben tartalmazza a drogstratégia végrehajtásában érintett minisztériumokra háruló feladatok körét és a végrehajtásuk határidejét, valamint az érdekelték számára együttműködési kötelezettséget ír elő.

A drogstratégiát kiegészítve – annak érdekében, hogy a bűnmegelőzés szempontjai hatékonyabban érvényesüljenek a kábítószerrel összefüggő problémák kezelésében – a cselekvési program feladatként írja elő a Kábítószerügyi Egyeztető Fórumok fejlesztését és tevékenységük alkohol-prevenációs és más bűnmegelőzési programokkal történő kibővítését. Ez a feladat a *GYISM fejlesztés-támogatási pályázatával*, illetve a *GYISM és az ESZCSM fejlesztésre irányuló együttműködésével* csak részben valósult meg, további intézkedésekre van szükség.

A stratégiában foglalt célok elérésben kulcsfontosságú szerepe van a *Kábítószerügyi Koordinációs Bizottságnak*, amely az elmúlt évben is elsősorban képzések, prevenációs programok, kiadványok, kutatások és az intézményrendszer támogatásával járult hozzá a kábítószer elleni küzdelemhez. A KKB tevékenységének köszönhetően jelentősen fejlődött a kezelő intézményrendszer és egyre nő a kezelésben részesülők száma is. Ebben az évben a sikeres koordináció eredményeként a KKB 5 millió forinttal támogatta az OBmB pályázatait. A helyi problémakezelést erősíti az is, hogy a KKB összesen 11,5 millió forint támogatásban részesítette a Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat Országos Hivatalát, amelynek drogprevenációs feladatai elsősorban a vádemelés elhalasztásával és a pártfogó felügyelet végrehajtásával összefüggésben jelentkeznek. A támogatást speciális szakmai továbbképzésre, ezen belül pedig a *drogmegelőzési koordinátorok* képzésére fordíthatják. A drogmegelőzési koordinátorok 2004 februárjában kezdték meg munkájukat a megyei (fővárosi) Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat hivatalokban, és feladatuk az, hogy felkészítsék kollégáikat a kábítószerrel kapcsolatos problémák észlelésére és kezelésére. Munkájukat az országos hivatal szakmai kiadványokkal, kézikönyvekkel segíti, illetve számukra három napos speciális képzést szervezett.

Növekszik az önkormányzati szerepvállalás

A cselekvési program lejárt határidejű feladatai között szerepel a rendőrség és a helyi önkormányzatok bűnmegelőzési célú együttműködésének erősítése, illetve az önkormányzatok prevenációs tevékenységének támogatása. A bűnmegelőzési stratégia elfogadását követően az elmúlt évben több megyei jogú város is elkészítette – néhány esetben példaértékűen magas színvonalú – bűnmegelőzési stratégiáját, majd kialakította az annak végrehajtásához szükséges cselekvési programot és intézményi feltételeket. A cselekvési programban meghatározott feladatának eleget téve a *Belügyminisztérium Országos Bűnmegelőzési Központja 101 millió forint keretösszeggel pályázatot hirdetett az önkormányzatok bűnmegelőzési koncepciói hosszú távú megvalósításának elősegítésére*. A pályázónak rendelkeznie kellett a képviselőtestület által elfogadott bűnmegelőzési koncepcióval. A beérkezett pályázatok elsősorban a lakóköznyezet biztonságának erősítését, a gyermek-, fiatal- és időskorúak védelmét, illetve polgárőrszövetségek létrehozását tüzték ki célul. A pályázat

eredményeként 110 önkormányzat jutott támogatáshoz. A 2003-as *Bűnmegelőzési ajánlások önkormányzatoknak* című kötet után a Belügyminisztérium újabb kiadvány megjelentetését tervezi, amely *Közösségi városbiztonsági program* címmel nyújt szakmai segítséget a helyi stratégiák elkészítéséhez. Most készítik elő *A legeredményesebb hazai bűnmegelőzési projektek* című kiadványt. A tárcánál 2004 őszén újabb pályázatot hirdettek 100 millió forint összdíjazással. Ezzel az önkormányzati társulások közbiztonsági bűnmegelőzési programjait támogatják.

Az állampolgárok bűnmegelőzési célú önkéntes önvédelmi szerveződéseinek tevékenységeit támogató pályázat – 60 millió forint keretösszegre – a polgárőrszervezetek és a helyi önkormányzatok eredményes együttműködését célozza, valamint a szituatív bűnmegelőzési eszközök – térfigyelő kamera, jelző-riasztó rendszerek – fejlesztésére irányul.

Javuló együttműködés a rendőrség és az önkormányzatok között

A rendőrség szervezetén belül 2004. július 1-től az országos rendőrfőkapitány közvetlen irányítása alá tartozik az az újonnan létrejött főosztály, amely integrálja a bűnmegelőzés, a baleset-megelőzés és a lakossági kapcsolattartás feladatait. A rendőrség kezdeményezésére több megyei közgyűlés pályázatot írt ki helyi önkormányzati bűnmegelőzési stratégiák elkészítésére. A jelek szerint az önkormányzatok és a rendőrség bűnmegelőzési célú együttműködése iránti elkötelezettség a rendőrségnél is egyre hangsúlyosabb.

Nagyobb figyelmet kell fordítani a bűnalkalmak kontrollálásán kívüli megelőzési eszközökre

A városi biztonság javítását célzó prioritással összefüggésben megállapított feladatok megvalósítása megkezdődött, és ennek eredményei fokozatosan jelentkeznek. Problémát jelent azonban az, ha a városok biztonságának növelése egyet jelent a felügyeleti vonásokat erősítő, bűnalkalmakra koncentráló, elsősorban szituatív bűnmegelőzéssel. Az olyan egyoldalú megközelítés, amely nem veszi figyelembe a bűnözéshez vezető folyamatok tágabb összefüggéseit, illetve az áldozattá válás megelőzésének szélesebb eszköztárát, hosszú távon csak az egyének és közösségeik feletti kontroll kiterjesztését, de nem a bűnözés valódi csökkenését eredményezi. A cselekvési program a városok biztonságával összefüggő feladatok döntő többségét hosszú távú programként határozta meg, amelyek megvalósításában a komplex, több lábon álló bűnmegelőzés követelményét a jelenlegi gyakorlatnál hangsúlyosabban kell figyelembe venni.

c.) A családon belüli erőszak megelőzése

A távoltartó intézkedésnek összhangban kell állnia a stratégia alapelveivel

A beszámolási időszakban a családon belüli erőszak elleni küzdelem vitathatatlanul a szakmai és társadalmi közvéleményt leginkább foglalkoztató büntetőpolitikai kérdések közé tartozott. A különböző érvek és ellenérvek a legélesebben az úgynevezett *távoltartó rendelkezés* törvényi szabályozása körében merültek fel. A stratégia és a cselekvési program is utal az intézmény bevezetésére. A stratégia alapelvei között rögzíti azonban azt, hogy bűnmegelőzés címen kényszerítő módon nem szabad beavatkozni a kisközösségek életébe, és a prevenció

tevékenységek során az emberi jogokat, az arányosság elvét mindenkor tiszteltben kell tartani. Az OBmB a jövőben sem fog olyan bűnmegelőzési intézkedést támogatni, amely nem felel meg maradéktalanul az alkotmányos követelményeknek és az emberi jogi elvárásoknak.

***Összehangoltabb
kampány-stratégiára
van szükség***

A stratégia a családon belüli erőszak elleni társadalmi fellépést szorgalmazza. Ez többek között a közvélemény formálásával valósítható meg, ami a média fokozott szerepvállalását feltételezi. Az elmúlt egy évben három kormányzati kampánysorozat valósult meg. A koordináció zavarait jelzi azonban az, hogy a három kampány majdnem egy időben zajlott úgy, hogy a kampányok szakmai egyeztetése elmaradt. A jövőben az ilyen anomáliákat el kell kerülni.

***Előrelépések a
jelzőrendszer
fejlesztésében és a
szakemberképzésben***

A stratégia a családon belüli erőszak elleni fellépés három összetevőjét nevesíti: a jelzőrendszer hatékony működtetését (a bántalmazás korai felismerését), a szakemberek felkészítését és az intézményes védelmi rendszer kiépítését. Mind a stratégia, mind pedig a cselekvési program ennek a hármasszoros rendszernek a mentén állapítja meg a társadalmi bűnmegelőzés szereplőinek feladatait. *A jelzőrendszer fejlesztése érdekében* elsőként az ORFK vezetőjének intézkedése szabályozta a rendőri fellépés módszereit és technikáit, illetve a gyámhivatalokkal és a gyermekvédelmi szolgálatokkal való együttműködés formáit. A tapasztalatokat az ORFK évente értékeli.

A cselekvési program 2004. május 15-ei határidővel, az ESZCSM elsődleges felelősségével írta elő, hogy pályázattal is támogatott kísérleti modellek segítségével kell felkészíteni az egészségügyi, a szociális, a gyermekvédelmi ellátás és a közoktatás szereplőit a családon belüli erőszak észlelésére. Az ESZCSM az elmúlt egy évben sokat tett a feladat végrehajtásáért. A családon belüli erőszak észlelésének elősegítése érdekében 2003-ban módszertani levelet készített a háziorvosok, védőnők, gyermek-egészségügyi szakemberek számára. 2004-ben a tárca módszertani füzetet adott ki a jelzőrendszer szereplőinek feladatairól, kötelességeiről és felelősségéről. A gyámügyi ügyintézők számára akkreditált képzést indított a gyermekbántalmazás felismerésére. A Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet módszertani kézikönyvet jelentetett meg a családok átmeneti otthonában folytatandó gyakorlatról és szakmai programokról. Az Országos Szociális és Gyermekvédelmi Továbbképzési és Szakvizsgabizottság pályázattal támogatott több, a családon belüli erőszak felismerését és kezelését célzó képzési programot. Az ESZCSM mindemellett szintén pályázattal támogatta a gyermekbántalmazással kapcsolatos szakmai kiadványok megjelentetését. Az Esélyegyenlőségi Kormányhivatal a NaNE civil szervezettel és a Budapesti Szociális Forrásközponttal kötött együttműködési megállapodást a budapesti kerületekben megvalósítandó szakemberképzésre. Az ESZCSM részbeszámolója mindazonáltal felhívja a figyelmet arra, hogy „a jelenlegi képzések nem, vagy nem elegendő terjedelemben és mélységben tartalmazzák a gyermekek bántalmazásával, elhanyagolásával összefüggő kérdéseket. Szükséges, hogy a szakmák között összehangolt módon kerüljenek átadásra a

szükséges tudnivalók és teendők.” Remélhetőleg ehhez járul hozzá az a Belügyminisztérium által kezdeményezett tárcaközi egyeztetés, amelyen az érintett tárcák az integrált képzés és a helyi együttműködés fejlesztésében állapodtak meg. A Belügyminisztérium emellett a Bűnmegelőzési Akadémia, a NaNE és az Országos Bűnmegelőzési Központ közös szervezésében megvalósított képzéssel járult hozzá a rendőrök szakmai felkészítéséhez.

A cselekvési program elindította az intézményi rendszer reformját

A családon belüli erőszak áldozatai számára kialakított intézményrendszer fejlesztése érdekében a bűnmegelőzési stratégia elsősorban a szociálpolitika és a gyermekvédelem számára ír elő feladatokat. A cselekvési programban megfogalmazott konkrét feladatoknak csupán egy részét kellett 2004. augusztus 31. előtt teljesíteni. Ezek közé tartozik a segélyvonalak működési feltételeinek biztosítása, a krízisintervenció központok és menedékházak hálózatának kialakítása, a komplex – jogi, orvosi, pszichológiai – áldozatvédelmi szolgáltatások fejlesztése, illetve a családon belüli erőszak környezetében élő gyermekek számára speciális szabadidős nevelési programok kidolgozása.

Anyagi támogatás a segélyvonalaknak

A családon belüli erőszak áldozatait is segítő lelki segélyvonalak az elmúlt évben jelentős mértékű anyagi támogatásban részesültek. Az ESZCSM 10-10 millió forinttal támogatta a Gyermek és Ifjúsági Telefonszolgálatok Országos Szövetségét és a Kékvonalat, illetve 50 millió forint juttatást biztosított a Lelki Segélyszolgálatnak. Az Esélyegyenlőségi Kormányhivatal szándéknyilatkozatban vállalta, hogy a NaNE, a Telefonanú és a Kékvonal működéséhez 1,8 millió forinttal járul hozzá. Ezek a szervezetek a Krízis Központtal együttműködésben fogadják a hívásokat és látják el a szükséges tájékoztatással a rászorulókat. Az ESZCSM szándékai szerint készenléti telefonos szolgálatot kell szervezni a gyermekjóléti központokban is. Az ORFK a családon belüli erőszak áldozataira tekintettel bővítette a Telefonanú vonalainak számát, miután a Belügyminisztérium és az Esélyegyenlőségi Kormányhivatal vállalta a hívásokat fogadó egy-egy szakember egyéves illetményének biztosítását.

Kevés volt a kezdeményezés a krízisintervenció fejlesztésére

A krízisintervenció intézmények fejlesztésében példa értékű a feladat végrehajtásáért egyébként nem elsőhelyi felelős ESZCSM pályázata. Ez a gyermekek és családok átmeneti otthona létrehozásának, illetve működési feltételeik biztosításának támogatására irányul. A pályázóknak ismertetniük kellett azt is, hogy az ellátás során milyen komplex, jogi, pszichológiai és mentálhigiénés segítséget nyújtanak a rászorulóknak. A pályázat eredményeként a közeljövőben új otthon jön létre Szentesen, további hét intézményben pedig bővíteni tudják a férőhelyek számát. A tárca pályázatot írt ki továbbá a speciális gyermekjóléti és családsegítő szolgáltatások fejlesztésére, amelynek keretében krízisszállás kialakítását, kórházi szociális munkát, ingyenes tanácsadást, családterápiát vállaló programok jutottak támogatáshoz.

A családon belüli erőszak áldozatainak nyújtott komplex orvosi, jogi és pszichológiai segítségnyújtás pályázati támogatásáért első helyen a

Belügyminisztérium volt felelős, a tárca azonban ilyen pályázatot nem írt ki. Az áldozatok számára biztosított segítségnyújtást az Esélyegyenlőségi Kormányhivatal a *Kríziskezelő Központon* keresztül valósította meg, amely vidéken egyelőre csupán telefonos tanácsadást, Budapesten azonban komplex személyes segítséget jelentett. A Központ módszertani adatgyűjtést is végzett annak feltérképezésére, hogy a sértettek rendelkezésére álló jelenlegi intézményrendszer mennyiben felel meg az igényeknek. A Kormányhivatal emellett megkezdte a *Kríziskezelő modellprogram* beindítását. Az új elképzelés szerint a 24 órás országos segélytelefon együttműködési kapcsolatban lesz minden megyében egy alapellátó szolgáltatóval és minden régióban egy olyan családok átmeneti otthonával, amely bántalmazott nők befogadását is vállalja. A program intézményi feltételeinek kialakítása most folyik, a 24 órás szolgálat várhatóan 2005 első negyedévében indul meg.

A GYISM a gyermek vagy ifjúsági közösségi színtereken megvalósuló értékteremtő programok támogatására kiírt pályázatával járult hozzá a családon belüli erőszak környezetében élő gyermekek integrációjához. Ennek keretében a tárca többek között tematikus, a családon belüli erőszak megelőzését is érintő ifjúsági táboroztatásokra biztosított anyagi forrást.

Az intézményrendszert tovább kell fejleszteni

Most úgy tűnik, hogy a családon belüli erőszak áldozatait védő szolgáltató- és intézményrendszer alapfeltételeit sikerül 2005. július 1-jéig megteremteni. Mindazonáltal továbbra is vannak hiányosságok: a családon belüli erőszak környezetében nevelkedő gyermekek számára az érintett tárcák nem dolgoztak ki speciális programokat, ilyenek megvalósítására elsősorban az OBmB pályázatai nyújtottak lehetőséget. A BVOP beszámolója szerint nem sok esély van a bántalmazók reintegrációjának segítésére sem. Számukra ugyanis az általános pszichológiai segítségnél differenciáltabb programokat kellene biztosítani, azonban a büntetés-végrehajtási intézményeken belüli erős stigmatizáltságuk miatt erre nehezen mozgósíthatóak. Ezért már 2006-ban törekedni kell a bántalmazók hatékony reintegrációját szolgáló szakmai feltételek megteremtésére.

d.) Az áldozattá válás megelőzése

Tájékoztatás az áldozattá válás kockázatáról

A bűnmegelőzési stratégia a viktimizáció és a többszörös viktimizáció megelőzése érdekében alapvetően két irányban határozza meg a feladatokat: a felvilágosító-tájékoztató tevékenység erősítésében, és az áldozatvédelem intézményrendszerének fejlesztésében. A még áldozattá nem vált személyek esetében a megelőzés legfontosabb eleme értelemszerűen a korrekt, hiteles és széleskörű tájékoztatás. A viktimizáció veszélyével szemben különösen védtelen csoportok – idősek, gyermekek, hajléktalanok, fogyatékkal élők, egyedülállók, alkohol vagy kábítószer hatása alatt álló személyek – önvédelmi képességének fokozása csak akkor várható el, ha tudatosul az áldozattá válás reális kockázata, annak elkerülési módja, a viktimizáció tipikus formái. A cselekvési program 2004. augusztus 31-én lejárt határidejű

feladatai között szerepelnek azok, amelyek az áldozattá válás veszélyének fokozottan kitett, illetve egyes különösen sérülékeny csoportok tájékoztatói lehetőségeinek bővítését célozzák. Ezeknek a feladatoknak a végrehajtásáért a minisztériumok széles köre felelős, hiszen egy-egy ágazat keretein belül is jellemzőek lehetnek olyan tevékenységek, amelyek a viktimizáció fokozott kockázatával járnak.

Bővíteni kell a tájékoztatást szolgáltatók körét

Az elmúlt évben a feladat megvalósításában nem történt jelentős előrelépés, az áldozattá válás megelőzését célzó felvilágosítást és tájékoztatást javarészt ugyanazok a fórumok biztosították, amelyek már a korábbi években is végeztek ilyen tevékenységet. A rendőrség áldozatvédelmi referensei (jelenleg mintegy 230 fő) feladatai közé tartozik nem csak a sértettek segítése, hanem a potenciális áldozatok körének elérése is. A cselekvési program végrehajtásának pozitív példája volt a Határőrség és a Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnokságának kezdeményezése, amelynek keretében tájékoztató anyagok készültek. Ezek annak veszélyére figyelmeztetik a szállítókat és speditőröket, hogy a szállítási eszközeik tudtukon kívül bűncselekmény, így különösen csempészet eszközei lehetnek. A Határőrség és a VPOP tájékoztató programokban hívott fel az illegális migrációhoz kapcsolódó közokirat-hamisítás elleni fellépésre is.

Egyébként az érintett szervek felvilágosító tevékenysége továbbra is elsősorban a kábítószer-használattal összefüggő veszélyekre irányult. Az áldozattá válás más formáiról esetleges volt a tájékoztató tevékenység. Az első helyi felelős Belügyminisztérium nem írt ki erre vonatkozó külön pályázatot. A feladatot részben azzal teljesítette, hogy az állampolgárok bűnmegelőzési célú szerveződéseit támogatta pályázatokkal. Így az idősek, a hajléktalanok, a tanyán élők segítségével foglalkozó szervezetek is forráshoz jutottak. Az a típusú célzott, széleskörű, az egyes különösen veszélyeztetett csoportokat érintő felvilágosító tevékenység azonban, amelyet a bűnmegelőzési stratégia és a cselekvési program előirányzott, még nem valósult meg. A tájékoztató munkába nem kapcsolódtak be új, segítő szakmák és civil szervezetek képviselői. Az áldozattá válás megelőzését segítő felvilágosítás intézményeit tehát tovább kell fejleszteni.

A cselekvési programban kiemelt figyelmet kaptak a deprivált területeken élők

Az áldozattá válás és az ismételt áldozattá válás megelőzésére a cselekvési program két olyan lejárt határidejű feladatot tartalmaz, amely programok támogatását írja elő. Ezek értelmében pályázattal kell támogatni a szegregált városi övezetekben, tanyákon élő veszélyeztetett emberek számára kidolgozott áldozatvédelmi programokat, illetve a külföldiek áldozattá válásának megelőzését célzó szolgáltatásokat.

A tanyákon élő lakosság védelmére a Belügyminisztérium már több éve folytatja az igen sikeres *Tanyavilág biztonsága* elnevezésű programját. A *deprivált lakókörnyezetben élő személyek* áldozattá válásának megelőzése érdekében emellett elsősorban az ESZCSM tett jelentős lépéseket azzal, hogy pályázatot hirdetett a *falugondnoki és tanyagondnoki szolgálat* fejlesztésére. Ennek keretében a tárca összesen 140 millió forint támogatást nyújtott elsősorban önkormányzati pályázóknak abból a célból, hogy fejlesszék a közszolgáltatásokhoz való

hozzájutást, járuljanak hozzá a külterületeken élők áldozattá válásának megelőzéséhez és biztosítsák a település sajátos igényeihez igazodó szükségletek kielégítését. 2004 szeptemberében a tárca miniszteri rendeletet készített az egyes szociális szolgáltatást végző személyek képzéséről és vizsgakövetelményeiről. Figyelemre méltó kezdeményezés az angol modellen alapuló „*Sure Start*” program. A szociális tárca meghívásos pályázat keretében támogat olyan programokat, amelyek a hátrányos helyzetű területeken élő 0-6 éves gyermekek esélyegyenlőségének megteremtését, az úgynevezett deprivációs ciklus megtörését segítik. A program a családok komplex támogatását jelenti, és célja az, hogy a helyi szociális, oktatási, egészségügyi intézmények bevonásával, ágazati és civil szervezetek közötti együttműködésekkel segítse a gyermekszegénység következményeinek megelőzését. Az Esélyegyenlőségi Kormányhivatalban szakértői munkacsoport alakult a lakhatási és szociális integrációs program kidolgozására. Ez a városi szegregátumokban élők lakhatási körülményeinek javítására és a foglalkoztatási, szociális, oktatási programok komplex megvalósítására irányul. A modellprogram várhatóan 2005. január 1-jén indul.

***Külföldiek
Magyarországon és
magyar állampolgárok
külföldön***

A hazánkba látogató *külföldiek védelme* érdekében a rendőrség több nyelvű tájékoztató kiadványt készített, amely kitér a külföldiek elleni tipikus bűncselekményekre is. Az ORFK együttműködési megállapodást kötött a Gazdasági és Közlekedési Minisztériummal, amelynek értelmében a tárca a Turisztikai Célleitől irányzatból keretet biztosít a turizmust zavaró jelenségek visszaszorítására. Az üdülőkörzetekben a rendőrség elindította a *Tourist Police* programot. A Belügyminisztérium céltámogatást biztosított a Dél-magyarországi turistavédelmi program 2004. évi megvalósítására. Ezen kívül elkészült a bűnmegelőzési és belügyi program a Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok áldozattá válásának megelőzésére. A programban 22 állami és civil szervezet vesz részt, és a konzuli és diplomáciai szervek is tájékoztatást kapnak. Az OBmK és a Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület tájékoztatót készített a sértettek jogairól és kötelezettségeiről, amelyet négy nyelven jutattak el a rendőrségi ügyeletekre, panaszirodákra és külképviseleti szervekre. A Magyarországra érkező menekültek áldozattá válásának megelőzése érdekében pályázatot hirdetett a Bevándorlási és Állampolgári Hivatal az Európai Menekültügyi Alapból rendelkezésre álló összegből. A menekültek elleni szexuális erőszak megelőzésére és kezelésére az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága kezdeményezésére nemzeti akcióterv készült, amelynek végrehajtására Debrecenben indult kísérleti projekt. Ezen a befogadó állomáson elkülönített szállás működik az egyedülálló nők számára. ENSZ támogatással tartott továbbképzést a NaNE a szexuális erőszak áldozataival való bánásmódról a menekültügyi ügyintézők, a Magyar Helsinki Bizottság és a Cordelia Alapítvány munkatársai számára. A Belügyminisztérium ezen kívül a közrendvédelmi bírságokból befolyt összegből 2003-ban 15 millió, 2004-ben 41 millió forint összedíjazású pályázatot hirdetett az illegális migráció áldozatainak megsegítésére. Támogatást elsősorban azok a szervezetek és befogadó állomások kaptak, amelyek a

menekültek alapellátásával, pszichiátriai kezelésével és kísérő nélkül érkezett kiskorúak ellátásával foglalkoznak.

A magyar állampolgárok külföldi védelmének biztosítása a Külügyminisztérium feladatkörébe tartozik. Ennek érdekében a tárca 2004. július 15-én új konzuli utasítást bocsátott ki a bűncselekmények áldozatainak fokozottabb védelméről. Az áldozatvédelemmel kapcsolatos ismeretanyag bekerült a konzuli vizsga alapkövetelményei közé is. Most folyik az Európai Unió polgárok közös konzuli védelméről szóló jogszabály előkészítése.

Előkészületek a kulturális javak hatékonyabb védelmére

A kulturális javak védelmével összefüggő feladatok végrehajtási határideje ugyan még nem járt le, de a tárcák elkezdték a feladat megvalósítását. Az ORFK a lopott műkincsek nyilvántartásának és felderítésének megkönnyítésére úgynevezett „házi leltár” adatlapot készített. Az ágazati együttműködés keretében megkezdődtek – a cselekvési programban előírt – országos hatáskörű információs iroda felállításának előkészületei. 2004 júliusában az OBmB Titkársága, a belügyi, a pénzügyi és a kulturális tárca képviselői koordinációs értekezleten állapodtak meg az új iroda létrehozásáról és a lopott műtárgyak nyilvántartásának megteremtéséről.

e.) A bűnismétlés megelőzése

A visszaesés megelőzése a büntetőpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés közös feladata

A bűnismétlés megelőzésének prioritásában a büntetőpolitikai elvárások és a társadalmi bűnmegelőzés célkitűzései több ponton találkoznak. Ezt fejezi ki a pártfogó felügyelői szolgálat reformja is, amelynek eredményeként 2003. július 1-jével az Igazságügyi Minisztérium felügyelete alatt egységes szakmai követelmények szerint működő, központi irányítású szervezet jött létre. A Legfőbb Ügyészség tájékoztatása szerint a pártfogó felügyelői reform jól szolgálja a kitűzött célokat. A Szolgálat országos hálózatának egyik legfontosabb feladata a visszaesés megelőzése. Ez a feladat azonban nem valósulhat meg az igazságszolgáltatás többi szereplője, a büntetőpolitika alakítói, az ágazati politikák intézményei, az önkormányzatok, a civil és az egyházi szervezetek közreműködése nélkül.

A reintegráció a visszaesés megelőzésének központi eleme

A bűnmegelőzési stratégia és a cselekvési program elsősorban olyan célokat és feladatokat nevesít, amelyek a büntetés hatálya alatt állók és az utógondozásban részesülők *társadalmi reintegrációját* segítik elő. Ez sokféle feladatot jelent, hiszen képzési, egészségügyi, mentálhigiénés, foglalkoztatási stratégiák együttes alkalmazását feltételezi. A cselekvési program 2004. augusztus 31-én lejárt határidejű feladatai között *az álláskereső tréningek, képzési programok megszervezése, a szabadulók és családtagjaik munkaerő-piaci esélyeinek javítása, illetve az elítéltek családi kapcsolatainak erősítése* szerepelnek. Ezek olyan feladatok, amelyek a stratégia előtt is hangsúlyosan jelentek meg a büntetés-végrehajtásban és az utógondozás során. Mivel azonban a reintegráció eszközeinek minél szélesebb körű alkalmazása és az ilyen jellegű

szolgáltatások minőségének javítása a bűnisméltés megelőzésének alapvető feltétele, ezek fejlesztése a jövőben is kiemelt feladat lesz.

A reintegráció a büntetés-végrehajtási és a javítóintézetben kezdődik

A szabadságvesztés-büntetésre ítélték reintegrációja a büntetés-végrehajtási, illetve a javítóintézetben kezdődik. A BVOP tájékoztatása szerint a cél elérése érdekében valamennyi büntetés-végrehajtási intézet kötött együttműködési megállapodást civil szervezetekkel és egyházakkal, illetve minden intézményben biztosították az alapfokú oktatást. A büntetés végrehajtása során megkezdett reintegráció folytatódásának legfontosabb szereplője a Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat, amely folyamatosan mélyülő kapcsolatrendszere segítségével deríti fel a szabadulás utáni integrációs lehetőségeket, illetve biztosítja a már megkezdett kezelési programok szükség szerinti folytatását.

A kábítószerrel kapcsolatos problémák kezelésében a büntetés-végrehajtás és a Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat szorosan együttműködik. Jelenleg két fiatalkorúak intézetében működik kábítószer-prevenációs részleg, nyolc intézetben pedig gyógyító-nevelő csoport. Az ilyen programok működtetésére a Kábítószerügyi Koordinációs Bizottság az elmúlt évben összesen 7 millió forint támogatást nyújtott.

Kezdeményezések az elítéltek munkaerő-piaci esélyeinek javítására

Az elítéltek társadalmi reintegrációja érdekében a Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat együttműködési megállapodást kötött a Fővárosi Munkaügyi Központtal, amelynek értelmében a fővárosban valamennyi pártfogó felügyelet hatálya álló személy számára elérhetővé vált az álláskereső tréning. Az Országos Foglalkoztatási Alap pályázata keretében a Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat 15 elítélt számára képes informatikai képzést, illetve legalább nyolc hónapos továbbképzést biztosítani. A Büntetés-végrehajtási Szervezet Oktatási Központjával közösen a Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat az EQUAL pályázat benyújtására készül. Ezzel lehetővé válna a két szervezet munkatársai közötti együttműködést erősítő képzés, illetve a munkaerő-piaci trénerek kiképzése. A Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium által hirdetett Humán Erőforrás-fejlesztési Operatív program pályázatának 2.2 és 2.3 pontja a feladat megvalósítását szolgálja. A Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat pályázatot nyújt be erre a támogatásra.

Nem valósult meg a cselekvési programnak az a pontja, amely a fogva tartottak családtagjai munkaerő-piaci esélyeinek javítását tűzte ki feladatként. Az adatvédelmi szabályoknak megfelelően ugyanis a magukat munkanélküliként regisztráló személyek nem kötelezhetők arra, hogy a büntetését töltő hozzátartozóról nyilatkozzanak.

A Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium javaslata szerint olyan eljárási szabályokat kell kidolgozni, amelyek a személyiségi jogok tiszteletben tartása mellett hatékonyabban járulnak hozzá a foglalkoztatási esélyegyenlőség előmozdításához.

A fogva tartottak családi kapcsolatainak erősítése érdekében a pártfogó felügyelők tovább mélyítik az együttműködést a családsegítő szolgálatokkal, a civil szervezetekkel és a helyi önkormányzatokkal.

A magatartási szabályok alkalmazásának elősegítése

A 2004. augusztus 31-én lejárt határidejű feladatok között a büntetés hatálya alatt állók magatartási szabályaira is találhatók előírások. Ezek értelmében meg kell vizsgálni a rendőri ellenőrzés lehetőségét azokban az esetekben, amikor a pártfogó felügyelet hatálya alatt álló személy a magatartási szabályokat súlyosan megszegi. A kormányhatározat emellett felkérte a legfőbb ügyészt és az Országos Igazságszolgáltatási Tanács elnökét arra, hogy segítsék elő a különös magatartási szabályok alkalmazásának széles körű érvényesítését és tegyék lehetővé saját gyakorlati tapasztalataik feldolgozását.

A pártfogó felügyelet végrehajtásával kapcsolatos rendőri feladatokról a 22/1983. BM utasítás rendelkezik. Ennek felülvizsgálatát az IM Pártfogó- és Jogi Segítségnyújtás-felügyeleti Főosztálya kezdeményezte, majd a Belügyminisztérium elkészítette a normaszöveg tervezetét, amelynek most a belső egyeztetése folyik. Az OIT beszámolója szerint 2004-2005-ben a szakmai program kiemelt figyelmet fordít a speciális magatartási szabályok alkalmazási lehetőségeinek ismertetésére.

A vádelhalasztás gyakorlata hatással lehet a magatartási szabályok alkalmazására

A Legfőbb Ügyészség megvizsgálta a vádelhalasztások alkalmazásának tapasztalatait. Az eredmények szerint az új intézmény nem problémamentes, ugyanis a gyermek- és ifjúsági szakág strukturális átalakítása, illetve a vádelhalasztás alkalmazásának új szabályai miatt – be kell szerezni a pártfogó felügyelő véleményét – a fiatalok ügyészei 2003 második félévében a korábbinál ritkábban éltek ezzel a lehetőséggel. 2004 második negyedévében azonban kedvező változás tapasztalható, a vádelhalasztások száma ismét emelkedő tendenciát mutat. Az IM Pártfogó- és Jogi Segítségnyújtás-Felügyeleti Főosztály a Legfőbb Ügyészséggel a vádemelés elhalasztásának gyakorlati problémájáról egyeztetést kezdeményezett.

1.3 Jogalkotási feladatok

A jogalkotási feladatok csak részben teljesültek

A cselekvési program többféle jogszabály-módosítási és jogalkotási feladatot írt elő a miniszterek számára. Ezeknek csupán egy része tartozik a 2004. augusztus 31-én lejárt határidejű feladatok közé. Az érintett minisztériumok jelentős késéssel láttak hozzá a feladatok megvalósításához, a jogszabály-koncepciók döntő többségének most folyik az egyeztetése. Néhány kivételtől eltekintve tehát a jogalkotási feladatok nem, vagy csak részben teljesültek. A késedelmes teljesítést a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma időben jelezte. Ennek köszönhetően a *médiatörvény* koncepciójának bűnmegelőzési szempontok szerinti kidolgozása a tárca javaslatára és az OBmB egyetértésével már a beszámolási időszak elején átkerült a hosszú távú feladatok közé. Megkezdődött továbbá az Igazságügyi Minisztériumban az *ingatlan-nyilvántartás reformja*, amelynek határideje – a cselekvési programban foglaltaktól eltérően – az időközben elfogadott 71/2004.

(VI.22.) OGY határozat alapján december 31-én jár le. A bűnmegelőzési célkitűzések megvalósításában nagy segítséget jelenthet az egyes jogi megoldások hatásvizsgálata. Ennek elvégzéséhez hozzájárul az IM Hatásvizsgálati, Deregulációs és Jogszabály-nyilvántartási Főosztálya.

A bűnmegelőzés szereplői tevékenységének tisztázása érdekében további jogszabályi rendezésre van szükség

A jogszabály-módosítási feladatok egy köre a bűnmegelőzés szereplői tevékenységének tisztázására és együttműködési lehetőségeinek erősítésére irányult. Ezeknek a területeknek a jogszabályi rendezése során különösen nagy figyelmet kell arra fordítani, hogy az alkotmányos és emberi jogok ne sérüljenek, és a szabályozás valóban a hatékony bűnmegelőzés, ne pedig a parttalan kontroll eszköze legyen. Ebbe a körbe tartozik a *természetvédelmi és mezeti őrszolgálatról szóló törvény* módosítása annak érdekében, hogy a civil szervezetekkel történő együttműködés a szolgálatok számára lehetővé váljon. A feladat felelőse a környezetvédelmi és a földművelésügyi minisztérium volt. Az együttműködés hiányosságait jelzi azonban az, hogy míg a környezetvédelmi tárca részbeszámolójában amellelt érvelt, hogy a vonatkozó jogszabályok módosítás nélkül is elérik a kitűzött célt, ezért további intézkedésre nincs szükség, addig a földművelésügyi tárca második féléves jogalkotásában szerepelteti a kérdést. E feladatról tehát további egyeztetésre van szükség.

A cselekvési program szerint meg kellett vizsgálni azt is, hogy a *közterület-felügyeletek* hatásköre bővíthető-e közösségi bűnmegelőzési feladatokkal. A Belügyminisztérium álláspontja szerint a közterület-felügyeletről szóló törvény módosítása nélkül is van lehetőség arra, hogy a jelenlegi gyakorlatnál szélesebb körben kapjanak bűnmegelőzési feladatot a közterület-felügyelők. További vizsgálatra van azonban szükség annak meghatározására, hogy a rendőrség rendészeti feladataiból mennyi helyezhető át a közterület-felügyeletekhez, és hogy ez mely jogszabályok módosításával valósulhat meg. A helyzet most az, hogy a közterület-felügyelők tipikusan továbbra sem látnak el bűnmegelőzési feladatokat.

A hatékonyabb vagyonvédelem érdekében jogszabályi rendezésre van szükség

A társadalmi berendezkedést meghatározó tulajdonviszonyok biztonsága döntő mértékben befolyásolja az ország közbiztonságának alakulását, a polgárok biztonságérzetét, és hatással van a nemzetközi versenyképesség megítélésére is. A tapasztalatok szerint a vagyonvédelem színvonala hazánkban nem kielégítő. A vagyonvédelem különböző szereplőinek érdekei eltérőek. A vagyonvédelmi tárgyú jogalkotási folyamat kizárólag közbiztonság-védelmi szempontok alapján nem vezérelhető, ehelyett egyensúlyt kell találni az elégséges biztonság és az ésszerű költséggazdálkodás követelményei között. A cselekvési program előírja a *személy- és vagyonvédelmi tevékenységről* szóló 1998. évi IV. törvény módosítását annak érdekében, hogy létrejőjenek a közös elvekre épülő, szigorúbb erkölcsi, képzési és összeférhetetlenségi szabályok és alkalmazási feltételek. Ennek keretében a szakmai kamara számára hatékony jogosítványokat kell biztosítani a biztonsági vállalkozók által nyújtott szolgáltatások szakmai színvonalának megőrzésére és fejlesztésére. A Belügyminisztérium elkészítette a személy- és vagyonbiztonsági tevékenységre vonatkozó

koncepciót, amelynek egyeztetése még most is folyik. Mivel a magán biztonsági szektorra a nemzetközi dokumentumok, a magyar alkotmánybírósági határozatok és a bűnmegelőzési stratégia alapján is szigorú alkotmányossági-jogbiztonsági követelmények vonatkoznak, az egyeztetések során fokozott figyelmet kell fordítani arra, hogy a koncepcióban ne maradjanak e követelményeknek ellentmondó elemek, és ne mosódjanak el a magán biztonsági szolgáltatók és a fegyveres biztonsági őrök jogosultságai között – alkotmányos okokból meglévő – különbségek.

A pénzügyi intézetekre vonatkozó biztonsági előírások szigorítása

A pénzügyi szolgáltatással összefüggő tevékenységek végzéséhez szükséges biztonsági feltételek kidolgozása a pénzügyi intézetek biztonsága szintén a vagyonbiztonság körébe tartozik. A Pénzügyminisztérium elkészítette az erre vonatkozó előterjesztést. Az előterjesztés tartalmazta a szigorúbb szabályozás lehetséges módjait, előnyeit, hátrányait, és pénzügyi vonzatát. Az előterjesztés nem került a Kormány elé, amelynek indoka az, hogy a szigorú követelmények teljesítése költséges, és a Postánál például nincs pénzügyi fedezet az ilyen kiadásokra. A kisebb takarékszövetkezetek ugyanakkor a többletköltség miatt megszüntethetik tevékenységüket. A Kormány 2003. szeptember 3-ai ülésén ebben a kérdésben már úgy döntött, hogy a hitelintézetek jogszabályi előírás nélkül, saját kompetenciájukban teremtsék meg a biztonsági feltételeket. Ezért a tárca 2004 nyarán kérte az 1009/2004. (II.26.) Korm. határozat III/A/18. pontjának hatályon kívül helyezését. Az OBmB elnöke javasolta, hogy a feladat végrehajtásának határideje módosuljon 2005. novemberére. A PM álláspontja szerint emellett a beruházások bűnmegelőzési hatékonysága is megkérdőjelezhető. Ebben a kérdésben további egyeztetések várhatóak.

Kiegészítő források nyíltak meg a társadalmi bűnmegelőzés előtt

A jogalkotási feladatok másik nagyobb köre a bűnmegelőzés finanszírozásának kérdéseire vonatkozott. Az igazságügyi, a munkaügyi és a pénzügyi tárca egyeztetést folytatott a *büntetés-végrehajtásból szabadulókat, illetve pártfogó felügyelet hatálya alatt álló személyeket foglalkoztató munkaadók* támogatásának lehetőségeiről. A *társasági adóról és az osztalékadóról* szóló törvény most elfogadott módosítása – bizonyos feltételekkel – mind az egyéni vállalkozók, mind a társaságok számára adóalapához kapcsolódó kedvezményt tesz lehetővé a szabadulást követő hat hónapon belül alkalmazott szabadságvesztésből szabaduló személy, illetve pártfogó felügyelet hatálya alatt álló személy után.

A *közhasznú szervezetekről* szóló törvényben a közhasznú tevékenységek köre kiegészült a bűnmegelőzéssel és az áldozatvédelemmel.

A cselekvési program a Belügyminisztérium feladatává tette azt, hogy gondoskodjon az *Országos Polgárőr Szövetséget és a Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesületet* megillető elkülönült támogatási összegről a tárca költségvetési fejezetében. A Belügyminisztérium a feladatot már 2004-ben végrehajtotta. A 2005-ös költségvetés tervezésekor mindkét szervezet számára az előző évihez képest emelt összegű támogatást javasolt.

Ugyancsak a Belügyminisztérium feladata volt az, hogy kezdeményezze

az egyes közrendvédelmi bírságokból befolyó pénzüsszegek felhasználásának céljáról és eljárási szabályairól szóló kormányrendelet módosítását. Ennek célja az volt, hogy a közrendvédelmi bírság felhasználható legyen bűnmegelőzési célra, különösen a Belügyminisztérium hatáskörébe tartozó tevékenységek segítésére. A módosítás a megtörtént [223/2004. (VII.22.) Korm. rendelet].

*Készül az
áldozatvédelmi törvény*

Az Igazságügyi Minisztérium javaslatára a Kormány módosította az egyes erőszakos bűncselekmények következtében sérelmet szenvedettek állam általi kárenyhítésének szabályairól szóló 209/2001. (X.31.) kormányrendeletet, így az áldozatok kárenyhítésének jelenlegi szabályai a cselekvési programban foglaltaknak megfelelően kiterjednek valamennyi Európai Unió állampolgárra. A tárcánál készül az áldozatvédelmi törvény koncepciója. A törvény benyújtása 2005-ben várható.

2. Beszámoló az OBmB nem kormányzati tagjainak közreműködéséről

*A partneri
együttműködés*

Az OBmB-ben partneri együttműködőként részt vesznek a minisztériumok, az érintett országos hatáskörű szervek mellett a tudomány, a közösségi és a civil szervezetek, az üzleti szektor és az egyházak képviselői is. Az OBmB Titkársága a beszámoló elkészítéséhez őket is levélben kereste meg. Tájékoztatást kért a megtett intézkedésekről, elvégzett feladatokról, amelyek céljukban, vagy hatásukban a társadalmi bűnmegelőzést szolgálták. A közölt adatok és egyéb források (hírek, levelek, konferenciák, jelzések) elemzéséből alakult ki az a helyzetelemzés, amelyet ez az alfejezet tartalmaz. A Jelentés külön tárgyalja az önkormányzatok – ezen belül települési, megyei, kisebbségi önkormányzatok – által végzett tevékenységet, a bűnmegelőzéssel „hivatalból foglalkozó” szervezeteket, a szakmai és a civil szervezetek munkáját, az egyházakat és az üzleti szférát.

*Az önkormányzatok
lehetőségei*

A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája a helyi problémakezelés elvén alapul. A bűnözés területileg eltérő kihívásaira csak helyi közügyként megfogalmazott bűnmegelőzési stratégiával és taktikával lehet hatékonyan reagálni. Az önkormányzat, egyrészt mint a helyi közigazgatás, valamint a helyi szolgáltatások és szolgáltató intézmények többségének irányítója, másrészt mint testület, a helyi politika fóruma vezérli, motiválja és koordinálja a helyi bűnmegelőzést. Központi szereplőként meghatározó szerepe van az információk és a biztonsággal kapcsolatos adatok gyűjtésében és terjesztésében. Kezdeményező szerepet vállalhat a magasabb szintű biztonságot szolgáló eszközök és módszerek alkalmazásában. Jogalkotóként és településtervezőként érvényesítheti azokat a szempontokat, amelyek a helyi közbiztonságot szolgálják. Rendkívül fontos azonban az, hogy az önkormányzatok bűnmegelőzési tevékenységük során ne csak a prevenció szituatív, felügyeleti eszközeit alkalmazzák, hanem a bűnözés komplexitását elismerő, differenciált stratégiai szemléletben alakítsák ki a beavatkozás

formáit. A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája ebben nyújt segítséget a helyi önkormányzatoknak. Az eddigi tapasztalatok szerint a helyi bűnmegelőzési programokat jelentősen befolyásolta az, hogy sohasem voltak egyértelműek a helyi közösség biztonságával kapcsolatos önkormányzati feladatok, illetve ehhez nem álltak rendelkezésre a szükséges források sem.

Önkormányzati szerepvállalások az együttműködésekben

Az önkormányzatoknak aktív, vezető és kezdeményező szerepet kell vállalniuk a helyi együttműködési formák szervezésében, kialakításában. Ezt felismerve a települési önkormányzatok egy része az együttműködések során célirányos és eredményes partneri kapcsolatokra törekszik. Az együttműködések keretét a helyi kihívások, célok és lehetőségek határozzák meg. Szeged városa például a kistérségbe tartozó tizenegy önkormányzattal közösen alakított Bűnmegelőzési és Közbiztonsági Tanácsot, ezzel teremtve széles partneri bázist. Hasonlóan széleskörű a Völgységi Önkormányzatok együttműködési modellje is, melyben tizenhét önkormányzat vesz részt. Miskolcon olyan Bűnmegelőzési Centrumot hoztak létre, amelyik a társadalmi bűnmegelőzés alapelveiből eredő szerteágazó feladat- és célrendszert fogja össze. A társadalmi bűnmegelőzés módszertani központjaként funkcionálna a városban és annak vonzáskörzetében.

Segítség a helyi stratégiák, koncepciók kidolgozásában

A beszámolási időszakban a helyi önkormányzatok több forrásból is kaptak anyagi és szakmai támogatást bűnmegelőzési tevékenységük kialakításához. A saját helyi bűnmegelőzési koncepciók kidolgozásához, illetve a meglévők módosításához a Biztonságos Magyarországért Közalapítvány azzal nyújtott segítséget, hogy a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiáját a BMK Füzetek 4. számában megjelentette és minden települési önkormányzatnak eljuttatta. Ezzel párhuzamosan a Közalapítvány a települési bűnmegelőzési koncepciók elkészítéséhez témavázlatot jelentetett meg a világhálón. Az önkormányzatok számára új pénzügyi forrásokat nyitottak meg az OBmB pályázatai. Ezekre az önkormányzatok önállóan is pályázhattak, illetve a makro pályázatoknál kötelező volt a pályázó és az önkormányzat közötti együttműködés. Az OBmB mellett a Belügyminisztérium többféle pályázata is biztosított támogatási lehetőséget az önkormányzatok számára. A saját helyi bűnmegelőzési koncepciók kidolgozásához, illetve a meglévők módosításához a BM OBmK által szervezett rendszeres regionális, térségi és helyi fórumok, konzultációk gyakorlati segítséget nyújtottak. A BM Bűnmegelőzési Akadémia 2004 szeptemberétől a helyi stratégiák kialakításához módszertani képzéssorozatot indított a nagyvárosok és vonzáskörzetük, valamint a kistérségek részére. A képzésen való részvételi jogot pályázattal szerezhették meg azok, akik a stratégia alapelveire építve széles körben tudták biztosítani a helyi képviselőket. Egy-egy kiemelt települési probléma – mint például a deprivált területek munkanélkülisége – kezeléséhez a különböző szaktárcák tematikus pályázatai járultak hozzá.

Pécs városának koncepciója

A koncepció tervezetének összeállítása során az előkészítő csoport

figyelembe vette és összegyűjtötte az ország megyei jogú városainak ez irányú tapasztalatait, elképzeléseit. A stratégia jelentős hatást gyakorolt az egyébként kiemelkedően magas színvonalú önkormányzati koncepcióra, amelyet a Közgyűlés 125/2004. (04.22.) számú határozatával hagyott jóvá. A koncepció részletesen – egyes esetekben utcára lebontva – bemutatja Pécs bűnözésföldrajzát és elemzi a főbb szabálysértéseket. A helyzetelemzésből levont következtetések alapozzák meg a helyi célokat, prioritásokat. A koncepció végrehajtására cselekvési program készül. A cselekvési program alapján 2005. január 1. napjától kezdődhet el a koncepcióban foglaltak megvalósítása.

***Miskolc városának
stratégiája***

2004. március 4-én Miskolc Megyei Jogú Város Közgyűlése a II-47/59.197/2004. sz. határozatában elfogadta a város Közbiztonsági és Bűnmegelőzési Stratégiáját és végrehajtásának cselekvési programját. A helyi stratégia alapvetően a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájának célrendszerére épül, kidolgozásába és a feladatok végrehajtásába az önkormányzat bevonta a rendőrség, a tűzoltóság, a polgári védelem, a közterület-felügyelet, az ÁNTSZ, a környezetvédelmi felügyelőség, a polgárőrség illetékes szerveit és szervezeteit. A helyi stratégia szerint szükség van egy, a társadalom önvédelmi képességeit fokozó, államilag vezérelt és támogatott szakmai és civil mozgalomra, melynek célja a bűnalkalmak számának, a bűnokok hatásának, a sértetté-áldozattá válás kockázatának csökkentése, a bűnözés okozta erkölcsi és anyagi károk mérséklése. Ezt követően a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájának öt prioritása mentén határozza meg feladatrendszerét. Példa értékű Miskolc Megyei Jogú Város kommunikációs tevékenysége. Koncepciójukat az Igazságügyi Minisztérium által készített kommunikációs stratégia inspirálta. Az önkormányzat közbiztonsági tanácsnokának szervezésében a közbiztonsági, rendvédelmi, bűnmegelőzési és igazságszolgáltatási szakterületek képviselőinek részvételével rendszeres sajtótájékoztatókat, vitaműsorokat tartanak a város közbiztonsági helyzetéről, melyhez a Városi Televízió adásidőt és interaktív lehetőséget biztosít.

***Győr városának
koncepciója***

A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájában foglalt feladatok végrehajtásának részeként Győr Megyei Jogú Város Közgyűlése 2003. december 18-án jóváhagyta a város közbiztonsági és bűnmegelőzési koncepcióját. A koncepció a stratégia szemléletmódját tükrözi. Alapelvei élel mondja ki, hogy tilos minden olyan bűnmegelőzési intézkedés, vagy kezdeményezés, amely az egyes polgárokat, vagy azok bármely csoportját hátrányos megkülönböztetéssel sújtja, vagy ilyen megkülönböztetéshez vezet. A bűnmegelőzési célú intézkedések között a koncepció hangsúlyozza a szociális biztonság megteremtését, az oktatás, a szabadidős tevékenységek jelentőségét.

***Budapest főváros
koncepciója***

Budapest Főváros Közgyűlése a közbiztonságért, a bűncselekmények megelőzéséért, a bűncselekmények sértettjeinek segítéséért vállalt feladatait a 761/1995. (VI.29.) sz. határozatával elfogadott koncepciója alapján évente megújított közbiztonsági, bűnmegelőzési programjában jelöli ki. A 2004. évi program összeállításakor figyelembe vették a

stratégiában, valamint a cselekvési programban foglaltakat. A közbiztonság helyzetének romlása, a társadalmi elvárások növekedése miatt több alkalommal felmerült szerepvállalásuk átértékelése, különösen a Főváros fenntartásában működő intézményekkel kapcsolatos feladatok átgondolása és kiszélesítése. Ennek megvalósítása érdekében Budapest Főváros Önkormányzata eredményes pályázatokat nyújtott be a BM Bűnmegelőzési Akadémia által a települési önkormányzatok, illetve kistérségek részére szervezett bűnmegelőzési képzésre és a helyi bűnmegelőzési stratégia kialakításához szükséges módszertani segítségnyújtásra. A tanulmányok, valamint a bűnmegelőzési képzésen szerzett ismeretek felhasználásával új közbiztonsági koncepció készül, amely várhatóan 2004. év végén kerül a Fővárosi Közgyűlés elé. Budapest pályázattal támogatta a kerületi önkormányzatok közbiztonsági, bűnmegelőzési programjait, valamint a közbiztonság javításával, a bűnmegelőzéssel, a sértettek segítségével kapcsolatos közhasznú tevékenységet végző társadalmi szervezetek, alapítványok működését.

***A nem OBmB tag
önkormányzatok***

Az önkormányzatok viszonyát a helyi közbiztonsághoz az OBmB Titkárságának megbízása alapján most méri fel a TÁRKI. A felmérés értékelése november végére készül el. A nem OBmB tag önkormányzatok tevékenységéről ezért jelenleg csak eseti jelleggel van információ. Ilyen lehetőség volt az a belügyminisztériumi értekezlet, amelyen az OBmB vezető elnöke előadást tartott a megyei közigazgatási hivatalvezetők részére. A közigazgatási hivatalvezetők az értekezletet követően sok értékes dokumentumot küldtek meg. Ezekből kiderült, hogy a már korábban tárgyalt önkormányzatok mellett számos település rendelkezik olyan bűnmegelőzési koncepcióval, amelyet a stratégia megjelenését követően fogadtak el. Ilyen önkormányzat például Balmazújváros, Dombóvár, Érd, Kaposvár, Komló és Szentgotthárd, Kiskunfélegyháza pedig modell értékű „városrendészet” alakult, amely nem csak bűnmegelőzési, hanem áldozatvédelmi feladatokat is végez.

***A megyei
önkormányzatok***

A helyi önkormányzatok mellett a megyei önkormányzatok is felelősséget éreznek a bűnmegelőzési célú együttműködések minél hatékonyabb kialakításáért. Több megyei önkormányzat hozott létre bűnmegelőzési és közbiztonsági állandó bizottságot (Heves, Fejér, Somogy, Veszprém, Jász-Nagykun-Szolnok), azzal a céllal, hogy áttekintsék a bűnözés, a közbiztonság helyzetét és javaslatot tegyenek a szükséges intézkedésekre. A bizottságok összetételében tükröződnek azok az együttműködési elvárások, amelyek a stratégiában megjelennek. A megyék jelentős része már rendelkezik bűnmegelőzési koncepcióval. Ilyen például Vas Megye Biztonsági Programja, a Nógrád Biztonságáért Társadalmi Program, vagy a Bűnmegelőzési Komplex Környezetfejlesztési Társadalmi Program Jász-Nagykun-Szolnok megyében. A Heves Megyei Önkormányzat Bűnmegelőzési és Közbiztonsági Bizottsága is koncepciót alakított ki. Fejér megyében a kistérségek készítettek bűnmegelőzési koncepciót (Velencei-tó környéke, Bicskei Kistérségi Bűnmegelőzési Koncepció). A megyei koncepciók tartalmazzák azokat a célkitűzéseket, amelyeket a stratégia,

illetve a cselekvési program is érint. A bűnmegelőzéssel szoros kapcsolatban állnak azok a kezdeményezések, amelyek a már áldozattá vált személyek segítségével foglalkoznak, így az „Esélyek Háza” Hajdú-Bihar, illetve Somogy megyében. A megyei önkormányzatok döntő többsége kellő figyelmet fordít a társadalmi bűnmegelőzési program térségi megvalósítására, ehhez nagyon sok helyi kezdeményezést, programot támogat. Több lehetőséget kell teremteni arra, hogy a megyei önkormányzatok által felhalmozott sok értékes tapasztalat széles körben hasznosuljon.

***Kisebbségi
önkormányzatok***

Az Országos Cigány Önkormányzat képviselője az OBmB állandó tagja. A többi országos kisebbségi önkormányzat eseti jelleggel, a napirendtől függően vesz részt az üléseken. Néhány megyei, illetve települési önkormányzat már felismerte e mozgalom fontosságát. Ilyenek például a Zuglói Cigány Kisebbségi Önkormányzat, a Cigány Kisebbségi Önkormányzatok Baranya Megyei Szövetsége. Ezek a szervezetek az OBmB Titkársága által közzétett felhívásra pályázatot nyújtottak be. Az első kísérleti év tapasztalata azonban – a fenti pozitív példák ellenére – az, hogy a kisebbségi önkormányzatok képviselőit nem sikerült kellőképpen együttműködésre motiválni. Ezért ez év őszén a BM önkormányzatokért felelős szervezeti egységével közösen szervezett fórum résztvevői országsszerte húsz helyszínen ismerkedhetnek a közösségi bűnmegelőzésben rejlő lehetőségekkel.

***A Biztonságos
Magyarországért
Közalapítvány***

A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájának és a kormány ehhez kapcsolódó cselekvési programjának elfogadását, továbbá az országos bűnmegelőzési rendszer átalakulását követően a Biztonságos Magyarországért Közalapítvány stratégiájának minden elemét igyekezett az e dokumentumokban meghatározott célokhoz igazítani, tevékenységét azoknak alárendelni. A BMK a társadalmi bűnmegelőzés cselekvési programjában foglalt egyes feladatok végrehajtásának segítése érdekében pályázatokat írt ki. Az Országos Bűnmegelőzési Központtal közösen kiírt 50 millió forint összdíjazású pályázattal fórumok létrehozására és folyamatos működtetésére ösztönözte a gyermek- és ifjúságvédelem területén dolgozó szakembereket, akik a korosztály érdekeinek képviseletét is vállalva a bűnmegelőzés ügyét kiemelt célként kezelik, és a fiatalok élethelyzetének feltárásával, javításával foglalkoznak. Egy másik pályázattal (30 millió forint összdíjazású) a fiatalok egészséges életmódra nevelését, a viktimizáció és a bűnelkövetés elkerülését célzó programokat támogattak. A pályázatok a tanrendbe épített gyermek, család, ifjúságvédelmi programokhoz kapcsolódó bűn-, baleset-, drogmegelőzési, egészségfejlesztési és környezetvédelmi szabadidős tevékenységeket támogattak. A Közalapítvány kutatásra 5 millió forint összdíjazású pályázatot hirdetett meg. Ezzel olyan kutatásokat, tanulmányok készítését kívánta támogatni, amelyek alkalmasak a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájában meghatározott célkitűzések megvalósítására, konkrét tapasztalatokon alapuló fejlesztésére, az eredményes bűnmegelőzési módszerek és eljárások tapasztalatainak hazai elterjesztésére, a bűnmegelőzési intézkedések hatékonyságának mérésére, minősítésére, a

bűnmegelőzéssel kapcsolatos jogszabályi környezet formálására, a jogalkotói szándék befolyásolására, a külföldi tapasztalatok tudományos megalapozottságú hazai hasznosítására. Különböző bűnmegelőzési tárgyú rendezvények, konferenciák támogatásában, megszervezésében, megtartásában is részt vettek. Kiemelten támogatták a bűnmegelőzésben jelentős szerepet vállaló Országos Polgárőr Szövetséget, valamint az áldozatvédelemben tevékenykedő Fehér Gyűrű Közhasznú Szervezetet. A támogatott konferenciák közül a legjelentősebb a 2003. évben megrendezett Kriminálexpo bűnmegelőzési kiállítás és konferencia volt. Jelentős összeggel támogatták az idegenforgalmi időszakban működő Dél-Balaton Regionális Bűnmegelőzési Központ munkáját, továbbá a „Tanyaprogramot”. A BMK nem kormányzati szerv, így nem címzettje a cselekvési programban foglalt feladatoknak, intézkedéseknek. Önmagában a tény, hogy annak végrehajtását intenzíven támogatja, jelzi, hogy egyes szakmai szervezetek kedvezően fogadták a stratégiát.

Polgárőrség

A polgárőrség regisztrált tagsága ma már meghaladja a 64 000 főt, akik több mint 1600 egyesületbe és 20 területi (megyei, fővárosi) szövetségbe tömörülve végzik feladataikat. Az Országos Polgárőr Szövetség 2003-ban Budapesten megrendezte első szakmai fórumát a nagyvárosi bűnmegelőzés elvi kérdéseiről. Ott fogalmazódott meg az, hogy a jövőben erősíteni kell ezen a területen a polgárőrség városi prevenciós tevékenységét. Alapvetően négy nagy területet jelöltek ki, ahol a polgárőrnek a bűnmegelőzés érdekében dolgoznia kell. Ezek a gyermek- és oktatási intézmények körzete, az idegenforgalmi területek, a lakosság érdekében dolgozó intézmények környéke és a lakóterületek. Az Országos Polgárőr Szövetség által képviselt polgárőr egyesületek emellett az alábbi feladatokat teljesítik: folyamatos közterületi álló és mozgó figyelő-jelző szolgálat biztosítása a települések belterületén a vagyon elleni bűncselekmények megelőzése, a káresemények felderítése, valamint a rendőrségnek történő jelzés érdekében; a települési önkormányzat kérése szerint a közterület-felügyelet valamint a mezőgazdasági őrszolgálat körébe tartozó egyes feladatok önkéntes ellátása; rendőrszolgálatok feladatellátásának támogatása, az egyes eljárási cselekményekhez szükséges állampolgári jelenlét (pl. hatósági tanú) biztosítása; rendszeres közreműködés a rendőrség országos közlekedésbiztonsági, bűnmegelőzési akcióinak lebonyolításában; közreműködés a lakosságot érintő bűn- és baleset-megelőzési tájékoztató munkában kiadványok terjesztésével, tájékoztatók megtartásával, lakossági fórumok szervezésével; ifjúsági programok (pl. nyári táboroztatás) szervezésével aktív részvétel a gyermekek és az ifjúság közösségi nevelésében, a fiatalkori bűnözés, a kábítószer-fogyasztás, az alkoholizmus, a dohányzás elleni küzdelemben. Eredményesen működnek együtt a Határőrséggel, amely közös járőrözésben, rendezvényeken való részvételben, hatósági tanú biztosításában nyilvánul meg. Ezt együttműködési megállapodások rögzítik központi, területi és helyi szinten. A polgárőrség a koncentrált és hatékony munka érdekében több bűnmegelőzési programot is végrehajt, így külön drogmegelőzési programot, Polgárőr Bűnmegelőzési Hónapot, környezetbiztonsági programot és bűnmegelőzési táborokat szervez.

Emellett kiemelt figyelmet fordítanak a nagyvárosok és az idegenforgalmi körzetek biztonságának növelésére is. A programok témaválasztása és tartalma azt mutatja, hogy a stratégia céljaira, az abban megfogalmazott elvárásokra a polgárország igen fogékony. Ez az érzékenység az Országos Polgárőr Szövetség jelenleg kidolgozás alatt álló, 2005-2008 évekre szóló középtávú stratégiai programjában is érvényesül. Az új stratégiai programot a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájában megfogalmazott prioritásokra és beavatkozási területekre figyelemmel alakítják ki. Az elkövetkező három év tervei – a polgárőr szolgálatok minőségi fejlesztése, a társadalmi bűnmegelőzés rendszerébe történő mind teljesebb integrálása – ugyancsak az előbbieket bizonyítják.

***Szomszédok
Egymásért Mozgalom***

A BMK a Szomszédok Egymásért Mozgalom országos kiszélesítésére tájékoztató kiadvány készítése érdekében adott támogatást, a polgárország pedig külön programot indított a SZEM erősítésére. Bár több helyen működik a mozgalom, az erőfeszítések ellenére a SZEM egyesületek igazából nem váltak országosan népszerűvé.

***Fehér Gyűrű
Közhasznú Egyesület***

A kelet-európai országok között nálunk alakult elsőként áldozatvédő szervezet. A magyar Fehér Gyűrű feladata az, hogy konkrét és közvetlen támogatást, segítséget nyújtson a bűncselekmények – főleg a szociális helyzetük miatt rászoruló – áldozatainak, hozzátartozóinak, továbbá fellépjen érdekeik védelmében. Az áldozatok gyakorlati segítése érdekében ügyfélszolgálatuk az alábbi segítségeket biztosítja a bűncselekmények áldozatainak: emberi vigasz és személyes gondoskodás a bűncselekményt követően, díjtalan jogsegélyszolgálat, a szorult helyzetben lévők anyagi támogatása, esetenként jogi képviselő biztosítása a hatóságoknál történő eljárásban, felvilágosítás a bűncselekményekkel okozott károk enyhítése és megtérítése lehetőségeiről. Az ügyfélszolgálati munka a 2003. évben megnövekedett. A Fehér Gyűrű budapesti és vidéki irodáit 2 578 magyar állampolgárságú sértett kereste meg. Közülük anyagi jellegű támogatást illetve segélyt 562 személy kapott, összesen 6 012 155 forint értékben. A támogatás nagy részét életellenes bűncselekmények, súlyos testi sértés áldozatai kapták, valamint rablások, lopások és lakásbetörések olyan áldozatai, akiknek a bűncselekményt követően súlyos anyagi problémáik, esetenként megélhetési gondjaik voltak. Az irodákat felkereső áldozatok túlnyomó többsége a díjtalan jogsegélyszolgálatot vette igénybe. A Fehér Gyűrű nem csak a magyar áldozatokat, hanem a hazánkban áldozattá vált külföldieket is segítette a Biztonságos Magyarországért Közalapítvány támogatásával. 235 áldozattá vált külföldi összesen 6 098 125 forint értékben kapott különböző jellegű anyagi támogatást. A Nyugat-Európában működő áldozatvédő szervezetek viszonzás elv alapján segítik a másik ország állampolgárát, ha az náluk válik áldozattá. Ezekben az országokban több áldozattá vált magyar állampolgár kapott segítséget. A bűncselekmények áldozatainak napján 2003 és 2004 februárjában a Fehér Gyűrű a Belügyminisztériummal közösen áldozatvédelmi szakmai konferenciát rendezett a jogtudomány jeles képviselői, a rendőri vezetők és az

áldozatvédő civil szervezetek munkatársai részvételével.

A Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület elnöke és a Belügyminisztérium Országos Bűnmegelőzési Központjának szervezeti egységén belül működő Áldozatvédelmi Irodának a vezetője ugyanaz a személy.

***Személy-,
Vagyonvédelmi és
Magánnyomozói
Szakmai Kamara***

A kamara adatai szerint a regisztrált tagok létszáma jelenleg 118 000 fő. Feladataik végrehajtása során a kamara tagjai elsősorban a rendőri, határőri szervekkel és a polgárőr egyesületekkel működnek együtt. Ezekkel a szervekkel együttműködési megállapodásokat kötöttek. A kamara felismerte a cselekvési program fontosságát, annak továbbfejlesztése érdekében javaslatokat fogalmazott meg. A kamara véleménye szerint a bűnmegelőzés hatékonyságának javításában előrelépést jelenthet a hivatásszerűen működők (állami szervezetek), a foglalkozásszerűen tevékenykedők (fizetett biztonsági szolgáltatások), és a társadalmi önszerveződések (Polgárőrség, SZEM) munkájának még további és hatékony összehangolása. Különösen fontos a gyakorlati munkában szerzett információk kölcsönös hasznosítása. Az olcsóbb állam működtetése érdekében egyre nagyobb szerepet szánunk a fizetett polgári biztonságvédelmi szolgáltatásoknak. Ennek előfeltétele azonban az, hogy e szervezetek megfelelő jogszabályok alapján, szakképesítéssel rendelkező, különlegesen megbízható és pályaaalkalmassági feltételeknek megfelelő alkalmazottakkal lássák el a feladataikat. Az együttműködések erősítése, szélesítése a bűnmegelőzési program egyik központi célja. Az OBmB koordinatív tevékenységével az erre irányuló törekvéseket támogatni fogja, egyúttal kérésre segítséget ad az etikai szabályok kidolgozásához is.

***Szociális Szakmai
Szövetség***

A Szociális Szakmai Szövetség képviselői részt vesznek az OBmB, a Program Felügyelő Bizottság, és az OBmB munkacsoportok munkájában. Együttműködésük jó példája, hogy az OBmB Titkárságának pályázatait periodikájukban ők is közzétették, terjesztették. A 3Sz munkatársai elkészítették a „gyorsjelentés a szegénységről” című anyagot, ebben felhívták a figyelmet, hogy az uzsorakölcsönök a szegények között fokozottan terjesztik a kiszolgáltatottságot, az eladósodást. Háló című hírlevelükben rendszeresen jelennek meg a szociális terület szakemberei, szervezetei számára társadalmi bűnmegelőzésről szóló cikkek, tanulmányok. A Szociális Munka Napján 2003. november 13-án tartott konferenciájukon az egyik előadás a bűnmegelőzés és a szociális munka kapcsolatát mutatta be. Szoros szakmai együttműködésük ellenére közös programot csak 2005-ben szerveznek.

***A Család Gyermek
Ifjúság Kiemelten
Közhasznú Egyesület***

A Család, Gyermek, Ifjúság Kiemelten Közhasznú Egyesület igen aktív és intenzív szakmai munkát végez a gyerekek védelme és a családok erősítése, összetartása érdekében az érdekeltek és a velük dolgozó szakemberek képzésével és számukra nyújtott szolgáltatásokkal. Az egyesület tevékenységi köre elsősorban az alábbi területekre terjed ki: család- és gyermekvédelem, szociális tevékenység, kutatás, képzés (mediációs alapképzés, a gyermekbántalmazás felismerése és kezelése, képességfejlesztés), konferencia szervezés (I. Országos Családon belüli

erőszak konferencia, Helyreállító Igazságszolgáltatás – Európai Konferencia), az emberi és állampolgári jogok védelme, jogsegély biztosítása. A gyermekvédelem rendszeresen megjelenő hazai folyóiratának, a Család, Gyermekek, Ifjúság című kiadványuknak is az egyesület a gazdája. Az igényeknek megfelelően egyre nagyobb hangsúlyt helyeznek konkrét szolgáltatásra is. Így értékes segítséget adtak akkor, amikor az Esélyegyenlőségi Kormányhivatal krízisintervenció központjánál telefonon jelentkezőket fogadták és számukra konkrét segítséget nyújtottak. Ebben a programban az E.SZ.T.E.R. Alapítvány is jelentős részt vállalt.

***Az E.SZ.T.E.R.
Alapítvány***

Az E.SZ.T.E.R. Alapítvány (Alapítvány az Erőszakos Szexuális Támadást Elszenvedettek Rehabilitációjára) egyik fő törekvése olyan ambulancia működtetése, amely segítséget nyújt – elsősorban pszichológiai rehabilitációs lehetőséget biztosítva – a szexuális erőszak áldozatai számára, továbbá szervezi és koordinálja az egyéb segítő tevékenységeket is. Az ambulancia ellátó tevékenységének biztosítása mellett az alapítvány 2003-ban egy éves kampányt indított a családon belüli erőszak ellen (a kampányt a Család, Gyermekek, Ifjúság Egyesület is támogatta). Ennek keretében először háromnapos képzéseket tartott – elsősorban vidéki – pszichológusok és pszichiáterek számára a családon belüli erőszak áldozatainak ellátásáról. A tréningek célja a szakemberek felkészítése, és a képzések segítségével egy olyan országos szakemberhálózat kialakítása, amely alkalmas lesz a várhatóan növekvő számú esetek megfelelő ellátására nemcsak Budapesten, hanem az egész országban. A képzések után egy kétnapos országos szakmaközi konferenciára került sor, amelyen a kampány először lépett a nyilvánosság elé. A konferencián az OBmB vezető elnöke és a Titkárság egyik munkatársa is tartott előadást. Ezt követte a potenciális áldozati csoportot, illetőleg a közvéleményt megszólító „kampányelemek” megvalósítása. Arra törekedtek, hogy a téma kellő súllyal kerüljön a közvélemény elé. E célok érdekében a konferenciát követően több hónapos „csendes kampányt” szerveztek, amellyel elsősorban az áldozatokat kívánták elérni. Ezt követte 2004 márciusában a sorozat záró eleme, a „hangos kampány”. A kampány-sorozat célja az volt, hogy feltárja a közvélemény előtt a családon belüli erőszak valódi jelentőségét és egyúttérzést váltson ki az áldozatok iránt.

***További szakmai, civil,
társadalmi szervezetek***

Ez év májusától az OBmB tagja lett többek között az Idősügyi Tanács, a Magyar Gyermekek- és Ifjúságvédelmi Szövetség, a Gyermekek és Ifjúsági Konferencia, a MOBILITAS Kutatási és Képzési Igazgatósága, a Biztonságos Szórakozóhelyek Egyesület. Az első kísérleti év az OBmB kibővítésével szélesebb társadalmi, szakmai alapok létrehozására volt elegendő. Az új tagokkal azonban egyelőre nem alakult ki intenzív együttműködés. Ennek megteremtése a közeljövő feladata. Az új tagok mellett vannak olyan szervezetek is, amelyek – bár nem az OBmB tagjai – tevékenységük, önként vállalt feladataik révén eseti, vagy állandó jelleggel kapcsolatba kerülnek a bizottsággal. Ezek közül kiemelkedik az UNICEF Magyar Nemzeti Bizottsága, a Magyar Helsinki Bizottság, a Transparency International és a Diák Parlament. Ezek a szervezetek a

bűnmegelőzést érintő szakmai megbeszéléseikre, konferenciákra meghívják a Titkárság munkatársait. A szakterületüket érintő kérdésekben az OBmB kikéri a véleményüket, javaslataikat. Az UNICEF magyar nemzeti elnöksége az OBmB vezető elnökét tagjai közé választotta. A Diák Parlament tavaszi ülésén az OBmB Titkársága minden szekcióvezetőt megkeresett azzal a kéréssel, hogy a szekció ülés keretében hangsúlyozzák a kortárs-segítő csoportok fontosságát. A Titkárság a szekcióvezetők részére ismertetőt küldött. A visszajelzések szerint a figyelemfelhívás sikeres volt.

Egyházak

A négy történelmi egyház, valamint a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa az OBmB állandó tagja. Az egyházak támogatják a társadalmi bűnmegelőzés céljait, képviselőik részt vesznek a közvetlen szakmai munkában. A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének képviselője tagja az OBmB Program Felügyelő Bizottságának, a Magyarországi Református Egyház (MRE) lelkésze pedig az OBmB pályázatokat elbíráló munkacsoportjaiban vett részt. A MRE missziós tevékenységének segítségével az alábbi területeken kapcsolódik a bűnmegelőzési munkához: cigánymisszió, drogmmisszió, hajléktalan-misszió, lakótelep-misszió, börtönmisszió, menekültügyi misszió, táborig misszió, házasság és családsegítő misszió, telefonos lelki gondozás. A Magyarországi Evangélikus Egyház (MEE) gyülekezetei segítséget nyújtanak a kritikus életkörülmények közé kényszerülő emberek következményszerű erkölcsi leépülésének megakadályozásában. A MEE Pedagógiai Osztálya olyan tankönyvpályázatokat hirdetett meg, amelyek hangsúlyosan kezelték a diákok szociális érzékenységének fejlesztését, a marginalizálódás, a kirekesztődés fellépő veszélyeinek megvitatását, illetve megakadályozásának lehetőségeit. A börtönlelkészek munkáját néhány helyen az evangélikus egyházi iskolák diákjai is segítik. A Börtönlelkészek Magyarországi Szervezete a Budapesti Fegyház és Börtön területén szervezett tanácskozást, amelyen az OBmB Titkársága is részt vett. Az egyházak fogékonyak a stratégiában foglaltakra, így a jelenlegi jó kapcsolat alapján az együttműködés továbbfejleszhető.

Üzleti szféra

A társadalmi bűnmegelőzésben kívánatos az üzleti szektor fokozottabb szerepvállalása. Az OBmB-ben tagsággal rendelkező jelenlegi kört – Magyar Biztosítók Szövetsége, Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetsége, Magyar Bankszövetség – bővíteni kell. Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy még nem sikerült felkelteni az érdeklődésüket. Néhány kivételtől eltekintve a gazdasági élet szereplői nem ismerték fel érdekeiket a társadalom önvédelmi képességének javításában, fokozásában.

A Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetsége – felismerve, hogy a piaci szereplők minden cselekedetét lehetetlen csupán jogi, közgazdasági vagy hatalmi eszközökkel szabályozni – 2004 májusában etikai kódexet fogadott el, amelyben rögzíti, hogy az üzleti élet alakulásában nagy szerepe van a résztvevők magatartásának, a kialakult szokásoknak. Az üzleti élet sikerének záloga a résztvevők egymás iránti bizalma, amelyet az erkölcsi normák követése garantál. A bűnmegelőzést is szolgálja a Vállalkozók Érdekegyeztető Roma

Országos Szervezetével kötött együttműködési megállapodás arról, hogy közös programokat dolgoznak ki a roma fiatalok vállalkozóvá válásának ösztönzésére.

2004-ben a Belügyminisztérium együttműködési megállapodást kötött a Magyar Bevásárlóközpontok Szövetségével és a Tesco-Globál Áruházak Rt-vel. Budaörs és Törökbálint körzetében az üzleti élet szereplői közös projektet indítottak a vásárlók biztonságának növelése érdekében. A vállalkozók számára a jövőben világossá kell tenni, hogy vagyunk, alkalmazottaik és ügyfeleik biztonságának védelme anyagi érdekük és erkölcsi kötelességük, s ezen túl a bűnmegelőzést is szolgálja.

Meg kell találni azokat a területeket, ahol több szereplő együtt lehet érdekelt. Ilyen terület például a műkincsvédelem. Ebben a körben megszólíthatók a biztosító társaságok, a szakemberek, valamint a műkincs-kereskedelemmel foglalkozó üzleti vállalkozások. A műkincsvédelemben kiemelt figyelmet kell fordítani az egyházi műkincsek védelmére. Itt az együttműködői kör kibővül az egyházak képviselőivel.

III. A bűnözés legújabb kihívásai

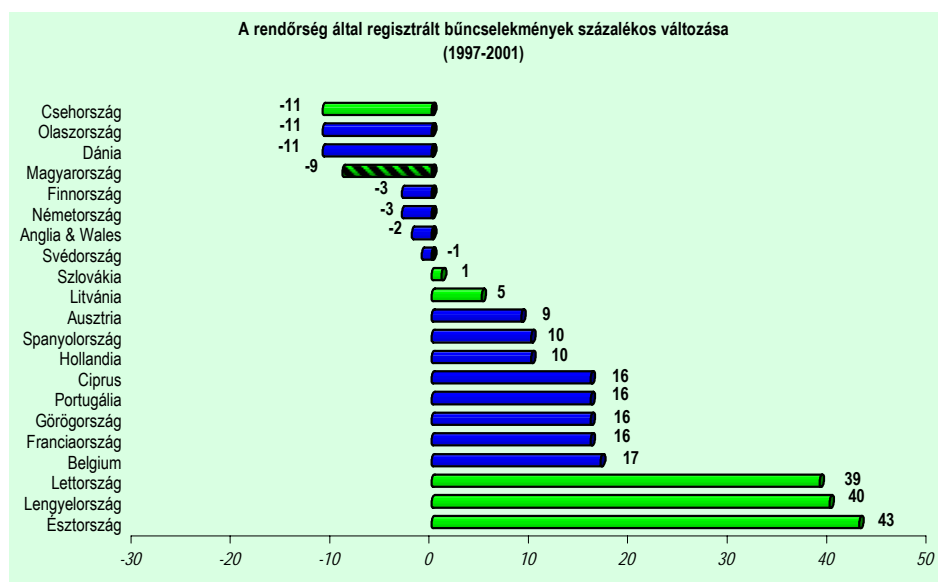
A bűnözési helyzet értékelése

Az alábbi áttekintés elsősorban a bűnözési trend alakulását értékeli hazánkban. Ebben a körben számításba veszi részben azokat az új jellegzetességeket, amelyek már a korábbi években is jelentkeztek, hatásuk azonban az elmúlt évben megerősödött, illetve az olyan jelenségeket, amelyek a korábbi értékelésnél kisebb hangsúlyt kaptak.

Helyünk Európában

A Nemzetközi Áldozatfelmérés eredményei azt mutatják, hogy a bűnözés 1988-1991 között növekedett, az 1995. év körül stabilizálódott vagy csökkent, majd 1999 körül újabb csökkenés következett be. A harminckilenc európai országra kiterjedő elemzés eredményei szerint a rendőrség által regisztrált bűnözés viszont 1997-2001 között 4 százalékkal növekedett.⁴

III. 1. ábra

Az alábbi táblázat jelzi, hogy a bűnözés mely bűncselekménycsoportokban csökkent, illetve növekedett. (A táblázat kategória-értékei az EU-15 tagállam adatainak átlagát mutatják):

⁴ Lásd: Barclay, G. - Tavares, C.: International comparisons of criminal justice statistics 2001. Home Office Bulletin, Issue 12/03, 24 October 2003.

III. 1. táblázat A régi EU tagállamokban a rendőrség által regisztrált bűncselekmények változása a bűncselekmények típusai szerint

A régi EU tagállamokban (EU-15)	A rendőrség által regisztrált bűncselekmények átlagának %-os változása			
	1997-2001		2000-2001	
	Növekedés	Csökkenés	Növekedés	Csökkenés
Regisztrált összes bűncselekmény (EU-15)	+ 4		+ 3	
<i>Magyarország</i>		-9	+3	
Vagyon elleni bűncselekmények (EU-15)				
Lakásbetörés		- 10	0	0
<i>Magyarország</i>		-16		-3
Gépjárműlopás		- 7		- 7
<i>Magyarország</i>		-39		-13
Erőszakos bűnözés (EU-15)	+ 22		+ 5	
<i>Magyarország</i>	+14		+6	
Emberölés	+ 11		+ 33	
<i>Magyarország</i>		-12	+24	
Rablás	+ 24		+ 5	
<i>Magyarország</i>	+9			-5
Droggal kapcsolatos (EU-15)	+ 4		+ 6	
<i>Magyarország</i>	+1580		+48	

Európában a vagyon elleni bűncselekmények csökkenését az erőszakos bűncselekmények növekedése ellensúlyozza. Míg a lakásbetörések átlagosan 10 százalékkal (1996–2000: 14 százalék), a gépjárműlopások átlag 7 százalékkal (1996–2000: 2 százalék) csökkentek, az erőszakos bűnözés 1996–2000 között 14 százalékkal, 1997–2001 között 22 százalékkal növekedett az EU tagállamokban. *A közép-kelet-európai régióban* a vagyon elleni bűnözés stabilizálódó trendje ellenére növekszik az egyes súlyos vagyon elleni bűncselekmények gyakorisága, különösen a rablásé. Figyelmet érdemel a közrend elleni bűncselekmények gyors növekedése. Különösen a városokban tapasztalható a közrendet erőszakosan sértő magatartások és a futball huliganizmus terjedése. Az adatok a kilencvenes évek közepétől kezdődően jelzik a drogprobléma terjedését az európai kontinensen.

Európában tehát a tradicionális bűnözés körében a vagyon elleni bűncselekmények csökkenésével szemben az erőszakos támadások, a rablások és a kábítószerrel kapcsolatos cselekmények növekedése tapasztalható.⁵ Az elkövetkezendő években a legjellemzőbb szervezett bűnözési formává a drogkereskedelem, az illegális migráció támogatása, a szervezett prostitúció és a pénzmosás válhat.

A bűnözési gyakoriságra vonatkozó adatok alapján Magyarország a közepesen fertőzött országok közé sorolható. Elgondolkodtató ugyanakkor, hogy – Ausztria kivételével – a környező országok adatai mindenhol alacsonyabb bűnözési gyakoriságot mutatnak.

⁵ Lásd: Aebi, M. - Aromaa, K. - de Cavarlay, A.- Barclay, G. - Gruszczynska, B. - von Hofer, H.- Hysi, V. - Jehle, J-M., - Killias, M. - Smit, P. – Tavares, C.: European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics – 2003. Second edition. Key findings.

**Biztonságérzet
Európában**

A 2002 őszén lefolytatott közvélemény-kutatás tapasztalatai szerint Görögországban, az Egyesült Királyságban és Olaszországban a legáthatóbb a biztonságérzet hiánya. Ezzel szemben Dániában érzik a legnagyobb biztonságban magukat a megkérdezettek. Minden európai országra jellemző, hogy a nők és az időskorúak érzik a legkevésbé biztonságban magukat.

**Biztonságérzet
Magyarországon**

Az Országos Kriminológiai Intézetben 2003-ban lefolytatott sértetti vizsgálat adatai szerint bár a bűnözés, közbiztonság problémája kimutathatóan jelen van a mindennapi életben, az emberek többsége számára mégsem ez jelenti a legfontosabb problémát.

III. 2. táblázat Mi most az ország legnagyobb problémája⁶?

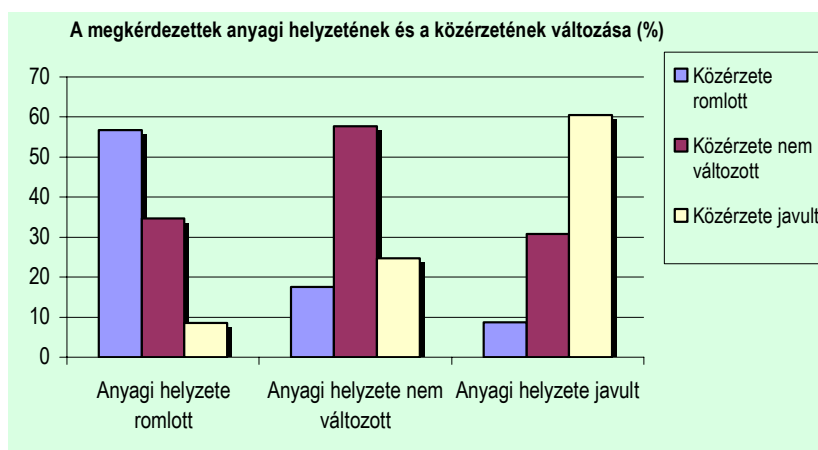
Problémák	Válaszok gyakorisága	A válaszolók százalékában
Munkanélküliség, munkahelyteremtés	1947	21,59
Társadalmi feszültségek, problémák	805	8,93
Gazdasági, pénzügyi helyzet	693	7,68
Életszínvonal, megélhetés, árak	689	7,64
Az általános politikai élettel kapcsolatos problémák	643	7,13
Közbiztonság helyzete, bűnözés	497	5,51
A kormánnyal kapcsolatos problémák	408	4,52
Létebiztonság/létebizonytalanság	405	4,49
Morális értékekkel kapcsolatos vélemények	357	3,96
Korrupció	303	3,36
Nyugdíjasok, idősek helyzete/nyugdíj	290	3,22
Bérek alacsonyak, a bérek nyugati színvonalra emelése	286	3,17
Az egészségügy helyzete	281	3,12
Mezőgazdasággal kapcsolatos problémák	253	2,81
EU csatlakozás	229	2,54
Kisebbségi csoportok, helyzete ill. támogatása	106	1,18

Az első öt leggyakrabban említett probléma között a megélhetéssel, a gazdasággal kapcsolatosak szerepelnek többféle megfogalmazásban – a megkérdezettek több mint 50 százaléka említett ebbe a csoportba tartozó gondokat. A kutatásból kitűnt az is, hogy az anyagi helyzet változása és a közérzetváltozás szoros kapcsolatban van egymással, és alapvetően az emberek anyagi helyzetének alakulása határozza meg közérzetük változásának irányát.⁷

⁶ Kó, J. (2004): Félelem a bűnözéstől. In: Áldozatok és vélemények I. k. (szerk.: Irk, F.) Országos Kriminológiai Intézet, Budapest. 61. old.

⁷ Kerezsi, K.(2004): A bűnmegelőzés különböző dimenzióinak megjelenése egy attitűdvizsgálatban. In: Áldozatok és vélemények I. k. (szerk.: Irk, F.) Országos Kriminológiai Intézet, Budapest. 123. old.

III. 2. ábra

A közbiztonság állapota

Az elmúlt években a bűnözés hazai állapota konszolidálódott, és a bűnözés nagyságrendjét meghatározó vagyoni elleni bűnözés csökkent. Ugyanakkor nem múlik el év, hogy ne valósítanak meg bankkal, vagy a pénzülgyvel kapcsolatos szövevényes, nehezen kideríthető, nagy kárt okozó jogsértést. Ugyancsak visszatérően követnek el súlyos élet elleni cselekményeket, s előfordult anyagi haszonszerzés céljából több emberen elkövetett emberölés is. A bűnözők közül egyre többen vállalják a „nagy kockázat-nagy pénz” gyakorlati megvalósítását. E cselekményeket szerencsére elvétve kíséri élet elleni támadás. A kilencvenes évek elejét jellemző véres, utcai, leszámolás-jellegű, robbantásos, vagy lőfegyverrel elkövetett jogsértéseit, emberöléseit úgy tűnik, felváltotta a bűnüldöző szervek és az állampolgárok figyelmét kevésbé felkeltő „csendesebb, de nagyobb hasznot hozó” bűncselekmények megvalósítása. Az ilyen cselekményeket a gazdaságba való beépülés jellemzi. Az elkövetők az országok közötti eltérő gazdasági viszonyok, áruk, jogi szabályozottság kihasználásával, vagy a hamis termékek előállításával és forgalmazásával tesznek szert kiemelkedő haszonra. Ugyancsak e körbe tartozik a fegyver- és kábítószer-kereskedelem, a pénzhamisítás, a pénzmosás, a sértettek tömegeit érintő csalások sorozata.

Az ismertté vált bűncselekmények alakulása 2003-ban

Nálunk az ismertté vált bűncselekmények száma 1998 óta folyamatosan csökken⁸. Míg 1998-ban naponta 1.645, addig 2003-ban naponta 1.132 bűncselekményt követtek el. 2003-ban 1,8 százalékkal csökkent a bűncselekmények száma, azaz 7.439-cel kevesebb bűncselekmény vált ismertté, mint 2002-ben. Érdeemes visszaesés a lopások, a betöréses lopások és embercsempészések körében észlelhető, ugyanakkor több a csalás, a sikkasztás, a közokirat-hamisítás, az okirattal való visszaélés, a szerzői és a szomszédos jogok megsértése. A bűnelkövetői magatartások körében egyre jellemzőbbé válik a „bizalom” elvét sértő, mások

⁸ A jelentés további részében az Egységes Rendőrségi és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika adatai szerepelnek, melyeket a Legfőbb Ügyészség bocsátott rendelkezésre.

hiszékenységének, szorult helyzetének vagy ismerethiányának kihasználásával elkövetett cselekmény.

Az elmúlt évben az ország minden 100.000 lakosára 2.322 olyan bűncselekmény jutott, amelynek természetes személy volt a sértettje.

A *bűncselekmények* százezer lakosra jutó gyakorisága alapján a dunántúli régió – Vas, Veszprém és Zala megyék kivételével – és Csongrád megye fertőzöttsége magas. A százezer lakosra jutó *bűnelkövetők* száma Észak-Magyarországon, Baranya, és Komárom-Esztergom megyékben magasabb az átlagnál. Némi egyszerűsítéssel Dunántúlon a bűnbefogadó, míg az ország másik részén a bűnkibocsátó jelleg érzékelhető.

Az erőszakos garázda jogsértések az északi és keleti országrészen jellemzőbbek, míg a közterületi bűnözés az ország középső részén fekvő megyékben érzékelhető erősebben.

Az ismertté vált bűnözés jelentős része Budapestre koncentrálódik. A főváros belső kerületeiben nagyobb gyakoriságú a bűnelkövetés, mint a külső kerületekben.

Az uralkodó bűncselekmények

Az ismertté vált bűncselekmények körét az európai országok többségében jellemzően négy olyan bűncselekmény-kategória alkotja, amely a regisztrált bűnözés túlnyomó többségét képezi:

- az erőszakos bűncselekmények, mint az emberölés, az erőszakos közöszlész, a testi sértés és a rablás;
- a vagyon elleni bűncselekmények, mint a lopás, a csalás és a sikkasztás;
- a rongálás (beleértve a közrend elleni bűncselekményeket);
- a közlekedési bűncselekmények, mint az ittas vezetés vagy a cserbenhagyás.

A magyar Büntető Törvénykönyv Különös Részében fellelhető több mint *200 törvényi tényállásból* huszonöt⁹ megvalósítása feleleli az ismertté vált bűncselekmények több mint 90 százalékát, 2003-ban ez az arány 93,1 százalék volt. E jogsértések túlnyomó többsége a hagyományos bűncselekmények körébe tartozik.

Minden negyedik bűncselekményt a fővárosban követik el

Az elmúlt években az országban elkövetett bűncselekményekből minden negyediket a fővárosban valósították meg. *A főváros bűnbefogadó jellegét* húzza alá, hogy évről-évre nagyobb a részesedése a bűncselekményekből, mint azt a területén lakó elkövetők száma indokolná. Ebben szerepe van a bűnalkalmak nagyobb számának, de valószínű az is, hogy a fővároson kívüli lakosok gyakran itt követnek el bűncselekményt. A bűnalkalmak nagyobb számára tekintettel valószínűsíthető az is, hogy a budapesti illetőségű elkövetők elkövetési intenzitása nagyobb, és a felderítésükig több bűncselekményt követnek el. Ebben szerepet játszhat a fővárosi rendőrség alacsony felderítési hatékonysága.

⁹ Ezek a következők: lopás, betöréses lopás, csalás, visszaélés okirattal, magánokirat hamisítás, szerzői, vagy szomszédos jogok megsértése, rongálás, ittas vezetés, testi sértés, közokirat-hamisítás, embercsempészés, garázdaság, sikkasztás, egyedi azonosító jel meghamisítása, visszaélés kábítószerrel, közúti baleset okozása, adó- és társadalombiztosítási csalás, rablás, jármű önkényes elvétele, orgazdaság, közlekedés biztonsága elleni bűncselekmény, tartás elmulasztása, magánlaksértés, csempészet, csődbüntetés.

**Növekvő a városi
bűnözés**

A városok bűnözése fokozatosan növekvő, a fővárosé és a falvaké mérsékelten csökkenő tendenciát mutat. Az adatok változása összefügg a lakónépesség mozgásával, de a várossá nyilvánításokkal is. 1994-től 2003-ig ugyanis közel 60 települést nyilvánítottak várossá.

Az ismertté vált bűncselekmények település-típusonkénti megoszlását vizsgálva megállapítható, hogy a 100.000 lakosra jutó bűncselekmények száma nagy szóródást mutat. Százezer lakosra a községekben 2000-ben 2.909, 2003-ban pedig 2.445 bűncselekmény jutott. Az elmúlt négy évben a fővárosban és a megyeszékhelyi városokban követték el az összes ismertté vált bűncselekmény 48,4–51,1 százalékát. A fővárosban 2003-ban százezer lakosra 6.255 bűncselekmény jutott.

**A bűncselekmények
egyharmadát a
közterületeken követik
el**

1998-tól csökkent a közterületen elkövetett bűncselekmények száma. Ennek ellenére gyakoribbá vált a közterületen elkövetett hivatalos személy elleni erőszak, a garázdaság, és a jármű önkényes elvétele.

**Egyre gyakoribb a
hamisítás**

Az okiratokkal kapcsolatos bűncselekmények száma az elmúlt 5 évben 48–55 ezer között ingadozott, azaz majdnem minden kilencedik bűncselekmény ebbe a körbe tartozik.

Intenzív emelkedést mutatnak a *hamisítással, mint elkövetési magatartással megvalósított bűncselekmények*. Ezek egy része más bűncselekmény elkövetéséhez szorosan kapcsolódó eszközcselekmény, például az ellopott gépkocsi értékesítéséhez hamisított okmányok, vagy a lakással kapcsolatos csalásoknál a hamisított személyi iratok előállításai. Az okirati bűncselekmények (közokirat-hamisítás, magánokirat-hamisítás, visszaélés okirattal), és az egyedi azonosító jel meghamisítása, valamint a szerzői (vagy szomszédos) jogok megsértése az elmúlt 5 évben együttesen meghaladta a 377 ezret, és az említett időszakban minden hatodik bűncselekmény e körbe tartozott. Az említett jogsértések intenzíven növekedtek és alkalmasak az állami szervek iránti bizalom megingatására, a polgári jogi ügyletek későbbi megtámadhatóságára, a szerződési biztonság iránti kétségek fokozódására, továbbá a polgárok tömegeinek valamint a hatóságoknak a megtévesztésére. Figyelemre méltóak az államhatár átlépéséhez kapcsolódó bűncselekményekkel – embercsempészéssel, emberkereskedéssel, illegális munkavállalással, szexuális szolgáltatások céljából történő be- és kiutazással – összefüggő okirat-hamisítások. *Az e körbe tartozó bűncselekmények ütemes növekedése azt jelzi, hogy a jövőben reálisan számolni kell e jelenségek további szaporodásával.*

**A vagyon elleni
bűncselekmények
száma és aránya
mérséklődik**

A vagyon elleni bűncselekmények meghatározó jellege megmaradt, de az össz-bűnözésen belüli arányuk 1991 óta (81 százalék) mérsékelten csökkenő, jelenleg 66,7 százalék, azaz 100 bűncselekményből 67 még mindig vagyon elleni deliktum.

A vagyon elleni bűncselekményeken belül meghatározó nagyságrendet képez a lopás bűncselekménye. Hosszú évek átlaga alapján 100 vagyon elleni bűncselekmény közül 75-öt lopással valósítanak meg. Az 1984–2003 közötti évek összesített adatai alapján ugyanakkor az tapasztalható, hogy a lopások aránya 1990 óta kisebb ingadozásokkal folyamatosan

csökken. A lopásokon belül számottevő az alkalmi lopás, a gépkocsiból való eltulajdonítás, a járműlopás, a zsebtolvajlások, valamint az energialopás.

A gépjárműlopások Európában csökkenő tendenciát mutatnak. Ezt a trendet követi a hazai adatok alakulása is. A gépjárművekkel kapcsolatosan új őrzési, védelmi kultúra van kialakulóban, de a gépjárműlopás csökkenésében jelentős szerepe van a szituatív bűnmegelőzési eszközöknek is, például a nálunk is bevezetett gépjármű törzskönyvnek. A csökkenés ellenére a járművekkel és a közlekedéssel kapcsolatos bűnözés hatásai továbbra is elsősorban a nagyvárosokban és Budapesten érezhetőek.

Az utóbbi hét évben a vagyoni elleni bűncselekmények körében a betöréses lopások alakulása is követte a csökkenő európai trendet. Az 1997-ben mért 97.110-ről 2003-ra 47.269-re mérséklődött, azaz több mint a felére esett vissza.

Növekszik az erőszak

Az erőszakos bűnözés Európában emelkedik. Ebben számos etnikai és társadalmi feszültség játszik szerepet. Nagy valószínűséggel a drogfogyasztás terjedésével is kapcsolatban van az erőszakos bűnözés növekedése, ezen belül különösen a rablások emelkedő száma jelzi, hogy az európai nagyvárosokban a drogfogyasztó fiatalok köre bővül.

Magyarországon az *erőszakos és garázda* jellegű bűncselekmények száma az 1997. évi 26.987-ről 2003-ra 31.484-re növekedett. Területileg Budapest, Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar, Pest- és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fertőzöttsége a meghatározó. A fenti időszakban 5,2-ről 7,6 százalékra növekedett a jogsértések összességében belüli aránya.

Az *emberölés*en belül egyre több a különös kegyetlenséggel megvalósított cselekmény, és egyre jellemzőbb a több tettes által elkövetett emberölés.

A *szándékos súlyos testi sértések* száma évente hét és félezer környékén ingadozik, a kényszerítés százötven körüli volt. Gyakoribbá vált a személyi szabadság megsértése, a magánlaksértés, az önbírászkodás, a szemérem elleni erőszak és a kifosztás. A *garázdaságok* száma folyamatosan emelkedett. Az elmúlt öt évben 27,9 százalékos, az elmúlt két évben 5 százalékos növekedést regisztrált a statisztika. E jelenség részben a „futball huliganizmusnak” nevezett erőszakos és garázda magatartások elterjedésével magyarázható.

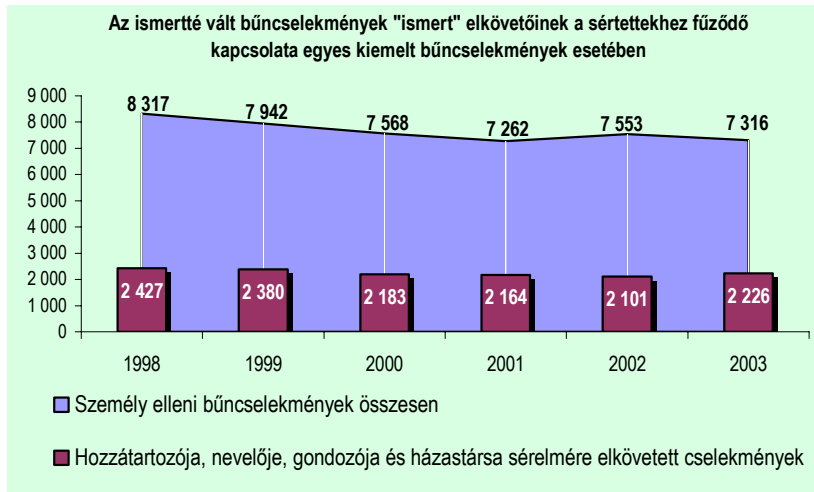
A *rablások* száma évente 3.300 körül ingadozik. Az elmúlt 4 évben összesen elkövetett 13.491 rablásból 46 százalékot Budapesten valósítottak meg, a többi 54 százalék oszlik el a 19 megyére. Gyakori a használati tárgyakra (például a mobiltelefonra) irányuló erőszakos elvétel, de a skála másik végén súlyos, emberéleteket követelő bűncselekmény is fellelhető.

A súlyos családon belüli konfliktusok növelik az erőszakos bűncselekmények előfordulását

A kriminálstatisztikai adatok szerint a megkísérelt és befejezett emberölések 43 százaléka családon belül történik. E súlyos bűncselekmények elkövetői körében *lényegesen* gyakoribb a nő, mint az összes többi bűncselekmények megvalósítói között. Magyarországon a súlyos testi sértések harmadát hozzátartozó ellen követik el. E

cselekményeket a férfi elkövetők túlsúlya jellemzi, és a leggyakoribb áldozat a házastárs/élettárs, illetve a volt házastárs/volt élettárs. A családon belül elkövetett erőszakos cselekmények jelentős részében a hozzátartozók közötti tartós konfliktus okozza a bűncselekményt. Az ilyen típusú agresszió szinte állandó kísérőjelensége az alkohol.¹⁰

III. 3. ábra

A XXI. század új jelenségei

A *bűnözés új szintjeit és formáit* jelentő bűncselekmények – a lakásmaffia ingatlancsalásai, a leszámolások, a hamisítások, a drogkereskedelem, a környezet- és természetkárosítás – miközben fokozott állampolgári félelmet keltenek, egyúttal komoly kihívást jelentenek a bűnüldöző hatóságok számára.

A bűnelkövetőkön belüli arányok átrendeződtek

Az ismertté vált elkövetők száma 1998 óta egyértelműen csökkenő tendenciát mutat. Ezzel együtt mérséklődik a gyermekkorúak, a fiatalok, a férfiak, a visszaesők száma és aránya, ugyanakkor emelkedik a nők és a büntetett előéletűek aktivitása.

A női elkövetők bűnözési aktivitása nőtt

Az ismertté vált bűnelkövetők körében mindig a férfiak domináltak. A kutatások sora nyomatékosította, hogy a mégis bűnelkövetővé váló nők jelentős része egyedülálló és gazdaságilag marginalizált helyzetben van, alacsony iskolai végzettséggel rendelkezik és életében a munkanélküliség és a rosszul fizetett munkavállalási időszakok váltakoznak.

A *férfiak és a nők* bűnelkövetőkön belüli aránya az elmúlt 10 évben – az együttes adatok alapján – 87,5, illetve 12,5 százalék. Ez azt jelenti, hogy 100 bűnelkövetőből 87 férfi, 13 pedig a gyengébb nemhez tartozik. A 10 év időszaka ugyanakkor arra is rámutat, hogy a nők részvétele és bűnelkövetőkön belüli aránya töretlenül növekvő, míg 1994-ben 10,3

¹⁰ Ezt a tapasztalatot megerősíti az Országos Kriminológiai Intézetben a családon belüli erőszak témakörében kezdődött kutatás, amely az OBmB Titkárságának pályázati támogatásával zajlik.

százalék, addig 2003-ban már 14,7 százalék volt.

A gyermekkorúak részvétele mérséklődött

A gyermekkorú elkövetők száma évi rendszerességgel 4.000 körül ingadozik, az eltérés + 300 és - 320 között tapasztalható. 1997-től kisebb-nagyobb ingadozásokkal enyhén mérséklődő tendencia tanúi lehetünk. A gyermekkorú elkövetők száma rendre a legmagasabb Pest, Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-Bihar megyékben. Ugyanakkor Budapesten a számuk 5 év alatt közel felére csökkent. (1998-ban 710 fő, 2003-ban 374 fő). E korosztály döntően és alapvetően vagyon elleni bűncselekményt követ el, amelynek fele lopás, egynegyede betöréses lopás, de nem riadnak vissza a súlyosabb megítélésű rablásban való részvételtől sem. Bűnözésük csökkenése alapvetően a korosztályukba tartozó lakónépesség csökkenésével függ össze. A gyermekkorú elkövetők 75 százaléka „ép családban” él.

III. 3. táblázat Gyermekkorúak részvétele az egyes kiemelt ismertté vált bűncselekményekben (Összes bűncselekmény, amelyben gyermekkorúak vettek részt = 100 százalék)

Bűncselekmények	Gyermekkorúak részvétele 2001-ben (%)	Gyermekkorúak részvétele 2002-ben (%)	Gyermekkorúak részvétele 2003-ban (%)
Vagyon elleni bűncselekmények	73,3	79,6	71,7
- lopás	45,0	51,4	42,0
- betöréses lopás	12,7	12,7	10,7
- jármű önkényes elvétele	0,3	0,6	0,4
Egyéb bűncselekményekből	26,7	20,4	28,3
- garázdaság	1,5	2,9	2,0
- könnyű és súlyos testi sértés	1,5	1,8	1,7
Erőszakos és garázda jellegű bűncselekmények	5,7	8,2	8,5

A vagyon elleni bűncselekmények dominanciája csökken az elkövető életkorának növekedésével. A 10 év alatti korosztályban még 80,0 százalékos a vagyon elleni bűnözésben résztvevők aránya, míg a 14 éveseknél ez a szám már csak 74,4 százalék, a 17 éveseknél 61,7, a 20–24 éves korosztály körében pedig lecsökken 45,3 százalékra. A gyermekkorú elkövetők 60-70 százaléka maga is veszélyeztetett. A gyermekkorú elkövetők szüleinek 56 százaléka munkanélküli, ezek 60–70 százaléka alkoholisták is. A nyilvántartott veszélyeztetett kiskorúak az esetek legnagyobb részében anyagi okok miatt, kisebb részben környezeti és magatartási okok miatt, néhány esetben pedig egészségi okok miatt kerültek be a nyilvántartásba. Ugyanakkor a rendelkezésre álló gyermekvédelmi adatokból¹¹ az nem derül ki, hogy hány gyerek kerül ki a családjából bűncselekmény elkövetése miatt. A gyermekkorú elkövetőkkel – a jelenlegi gyakorlat szerint – „nem történik semmi”. A

¹¹ Tájékoztató a családban, gyermek- és ifjúságvédelemről, 2002. év. ESZCSM, Budapest, 2003. július

büntetőeljárást megszüntetik velük szemben, vagy el sem indítják. Helyteleníthető, hogy a büntetőeljárásban résztvevő hatóságok, intézmények közötti kapcsolat, információáramlás, a jelzési kötelezettség teljesítése esetleges.¹²

**A 14-18 évesek
bűnözési aktivitása
csökkent**

A *fiatalkorúak bűnözése* 1993-tól ugyancsak csökkenő, s ez vélhetőleg a korosztály létszámának alakulásával mutat párhuzamosságot. A bűnelkövetőkön belüli arányuk ugyancsak érzékelhetően mérséklődik. A százezer fiatalkorú lakosra számított gyakoriság szintén csökkent: 2002-ben 2.268,1, 2003-ban 2.050,5 volt. A területi megoszlásukat tekintve átlagon felüli az előfordulásuk Budapesten, Pest, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. Ha a területi fertőzöttséget nézzük, a főváros az ország fiatalkorú bűnözéséből 20-22 százalékban részesedik. Évente a fővárosban körülbelül 6-7 befejezett és 4-5 kísérleti szakban maradt emberölésben emel vádat az ügyészség fiatalkorú vádlott ellen.

A fiatalkorú bűnelkövetők legnagyobb része lopást és betöréses lopást követ el, és különösen aggasztó, hogy már hosszabb idő óta az összes ismertté vált rablás elkövetőinek több mint egyharmada (35,4 százalék) fiatalkorú. Részvételük a garázdaság elkövetésében és a kábítószerrel való visszaélésben intenzíven emelkedik.

**III. 4. táblázat Fiatalkorúak részvétele az egyes kiemelt ismertté vált bűncselekmények körében
(Összes bűncselekmény, amelyben fiatalkorúak vettek részt = 100 százalék)**

Bűncselekmények	Fiatalkorúak részvétele 2001-ben (%)	Fiatalkorúak részvétele 2002-ben (%)	Fiatalkorúak részvétele 2003-ban (%)
Személy elleni bűncselekmények	5,8	5,5	5,6
Közlekedési bűncselekmények	1,8	1,5	1,2
Házasság, család, ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények	0,6	0,5	0,7
Közrend elleni bűncselekmények	20,9	19,6	20,9
Vagyon elleni bűncselekmények	68,5	71,1	68,9
Erőszakos és garázda jellegű bűncselekmények	12,6	14,1	13,7

Az 1990-es évek elején a fiatalkorú bűnelkövetők 10 százaléka az elkövetéskor alkohol hatása alatt állt, 2000-re ez az arány 6 százalékra csökkent, de az alkohol helyét átvették a drogok. 1991 óta van statisztikai adatgyűjtés a kábítószer hatása alatt elkövetett bűncselekményekről. 1999-2002 között közel ötszörösére emelkedett a kábítószer hatása alatt általuk elkövetett bűncselekmények száma. A kiinduló év adatát 100 százaléknak véve 1999-ben 210 százalékos, 2000-ben 322 százalékos, 2002-ben pedig 471 százalékos növekedést mutat az Egységes Rendőrségi és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika.

A csoportos elkövetés egyre kevésbé jellemző, ezek aránya csökkenő. A

¹² Lásd: Herczog, M: A gyermekkori elkövetés kezelésének magyarországi gyakorlata. Kutatási részjelentés. Országos Kriminológiai Intézet, Budapest, (2004.) Kézirat.

leányok aránya 11–12 százalék. A fiatalkorúak aktivitásának csúcspontja a 17. életév. Többségük teljes családban nevelkedett. 20–21 százalékuknak a szülei elváltak, 10–12 százalékuk intézetben nevelkedett. A bűnelkövetők körében a középiskolai tanulók arányának növekedése mellett a másik jellemző az, hogy a bűncselekmény elkövetésekor foglalkozás-nélküliek.

Az Európai Unióban megkérdezettek jelentős többsége úgy véli, hogy a fiatalok jobban visszatartathatók a bűnelkövetéstől célzott bűnmegelőzési programokkal, mint a szigorúbb büntetésekkel. A válaszoló állampolgárok többsége úgy véli, hogy a szegénység, a munkanélküliség és a fegyvelmezés hiánya a fiatalok bűnelkövetői magatartását ösztönöző tényezők.¹³

Csökkent a visszaesők száma és aránya A bűnelkövetők száma 1998-tól tartósan csökkent. A büntetett előéletűek körében a visszaesők, a különös, továbbá a többszörös visszaesők számának és arányának évek óta tartó mérséklődése figyelhető meg. Ezzel párhuzamosan növekedett a nem visszaeső, de büntetett személyek aránya (1994-ben 61,7 százalékot, 2003-ban 70,6 százalékot tettek ki).

Jelentős az alkohol szerepe a bűnelkövetők magatartásában Évről-évre az elkövetők közel egyötöde alkohol hatása alatt valósítja meg bűncselekményét. Ennek döntő többsége közúti jármű ittas vezetése, garázdaság, betöréses lopás, hivatalos személy elleni erőszak, szándékos súlyos testi sértés, rablás és kifosztás. Területileg – fertőzöttségüket tekintve – Budapest, Pest, Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye emelhető ki.

Drogfogyasztás Európában 2000–2001 között tovább növekedett a drogkereskedelemmel kapcsolatos cselekmények száma az EU tagállamokban, különösen Ausztriában (60 %), Hollandiában (39 %), Görögországban (25 %) és Portugáliában (20 %). Az EU országokban a kábítószer-használat trendje emelkedő és aggasztóan sok fiatal tartozik a hosszú ideje, vagy rendszeresen drogot használók körébe.

A 2000–2002 között lefolytatott kutatások azt jelzik, hogy minden öt felnőtt európai polgár közül egy (20 százalék) legalább egyszer kipróbálta már a kannabiszt, és a 15-34 éves korcsoportban ez az arány elérheti a 44 százalékot. Az elmúlt évtizedben az EU tagállamokban és Norvégiában 7–9000 olyan halálesetet regisztráltak, amely drogfogyasztással volt összefüggésben. A tendencia erősödött és elsősorban a 20–30-as korosztályt érinti. A fiatalkorúak részesedése számottevő a kábítószer-bűnözésben és intenzíven növekedett az ilyen bűncselekmény kábítószerfüggő személy általi elkövetése is. A tapasztalatok arra utalnak, hogy e jogsértés további jogsértéseket, bűncselekményeket indukál a szükséges anyagiak előteremtése érdekében.¹⁴

¹³ Public safety, exposure to drug-related problems and crime: Public Opinion Survey Main Findings. Eurobarometer 58. o. (Autumn 2002)

¹⁴ Annual report 2003: the state of the drugs problem in the European Union and Norway. EMCDDA

Jelentősen növekszik a kábítószer szerepe a bűnelkövetők magatartásában

Magyarországon 2002-ben 1.786 személy követett el kábítószer hatása alatt bűncselekményt, 2003-ban 1.356 fő. A kábító hatású anyag hatása alatt 487, illetve 437 fő állt a bűncselekmény elkövetésekor. A drog hatása alatt leggyakrabban az emberölést, szándékos súlyos testi sértést, hivatalos személy elleni erőszakot és vagyon elleni bűncselekményeket követtek el.

A fiatalok drogfogyasztási szokásairól készült hazai kutatás azt bizonyítja, hogy napjaink társadalmi-gazdasági bizonytalanságaiból keletkező stresszel való megbirkózás stratégiai között körükben (is) gyakran szerepel a cigaretta, az alkohol és a tiltott drogok fogyasztása.¹⁵

A hazai helyi ill. regionális kutatások már a kilencvenes évek elején azt jelezték, hogy a középiskolások 7–12 százaléka kipróbált már valamilyen „szert”. A kilencvenes évek második felében a tiltott drogok és az inhalánsok együttes életprevalencia értéke országosan közel kétszeresére – 10 százalékról 19 százalékra – növekedett a 10. évfolyamos középiskolások körében.¹⁶ A 2002-es a HBSC vizsgálat adatai szerint a 9. és a 11. évfolyamos diákok 21,5 százaléka használt már életében valamilyen tiltott drogot vagy inhalánst. 2002-re néhány szer – az ecstasy, az amfetaminok és az LSD, továbbá a kokain és a kannabisz származékok – esetében ismét az életprevalencia értékek hibahatáron túli növekedését jelezték.¹⁷

A fogyasztási struktúrában – a korábbiakhoz képest – kiemelkedő szerepe van a marihuánának és a különféle szintetikus party-drogoknak, továbbá – viszonylag stabil fogyasztási rátája mellett – csökkent az inhalánsok relatív súlya.

Budapesten a tiltott szert fogyasztó diákok között mintegy felére csökkent a csak 1–2 alkalommal használók aránya, s mind az alkalmi, mind a rendszeres használók aránya növekedett. 2002-höz hasonlóan 2003-ban is a 10. évfolyamos fogyasztók mintegy 30 százaléka használt rendszeresen tiltott drogot.¹⁸

Jellemző maradt a helyi lakosú bűnelkövető

A bűnelkövetők túlnyomó többsége helyi állandó lakos ott, ahol a cselekményét megvalósítja. Emellett az utazó bűnözők, valamint a hajléktalanok száma az elmúlt 10 évben megháromszorozódott, a turistáké mérséklődött, az átutazó külföldi állampolgároké növekedett. A bűncselekmény céljából érkezők száma az 1994. évi közel 14.000-ról 1998-ra 19.000 fölé emelkedett, majd azóta csökkent. 2003-ban számuk 15.850 volt. Ez az áttekintés csak azt támasztja alá, hogy a felderítés és megelőzés helyben erősítendő a lokális tapasztalatok alapján, hiszen a „célcsoport” abban a közegben él és létezik, ahol a bűncselekményeit is megvalósítja.

A bűnözés elleni küzdelem és a bűnmegelőzés helyi megszervezését nagymértékben segíthetik a települések szerint kialakított és a

¹⁵ Pikó, B. - Piczil M.: Ahogy ők látják... - fókuszban az ifjúság. Társadalomkutatás, 21(2): 191-201.

¹⁶ Elekes Zs. - Paksi, B. (2000): Önbevallásos vizsgálatok Magyarországon a kilencvenes években. Lásd: Jelentés a magyarországi kábítószerhelyzetről. (szerk.: Ritter, I. – Felvinczi, K.) Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium. 2003. 42. old.

¹⁷ Paksi, B. (2002): A drogfogyasztás prevalenciaértékei, mintázata, tendenciái. Lásd: Jelentés... id. mű. GyISM 2003. 43. old.

¹⁸ Jelentés... id. mű. GyISM, 003. 45. old.

Belügyminisztérium által gondozott bűnözés térképek.

- Mennyi a sértett?** 2003-ban Magyarországon a hivatalosan regisztrált adatok szerint a népesség 3 százalékát érintette közvetlenül a bűnözés. Az Országos Kriminológiai Intézet által országos reprezentatív mintán lefolytatott kutatás eredményei szerint viszont a felnőtt korú népesség 12 százaléka került közvetlenül kapcsolatba a bűnözéssel.¹⁹
- Csökkenett a külföldi sértettek száma** Magyarországon a *külföldi (nem magyar) állampolgárságú sértettek* száma az 1996. évtől (17.848) erősen csökken (2003-ban 8.612). Ezek döntő többsége német, román, holland, angol, olasz és kínai állampolgár. A sérelmükre elkövetett jogsértések között a vagyon elleniek dominálnak. Az erőteljes csökkenés azonban összefügghet „a vendégéjszakák” számának alakulásával is.
- Növekedett a gyermekkorúak veszélyeztettsége** A *gyermekkorúak sérelmére elkövetett bűncselekmények* száma különösen 2000 óta növekvő. 2002-ben közel harmadával (32,1 %) növekedett a gyermekkorú sértettek száma. Ezen belül aggasztó a személy elleni, valamint a nemi erkölcs elleni bűncselekmények ugrásszerű emelkedése. A nemi erkölcs elleni cselekmények körében 43,7 százalék a gyermekkorú sértettek aránya. Évente 150–200 rablás elszenvedője közülük kerül ki és évi átlagban százharmincnégyen szenvednek el súlyos testi sértést. Évente 54–60 gyermeket veszítünk el bűncselekmény és közlekedési baleset²⁰ áldozataként.
- A fiatalkorú sértettek száma ugrásszerűen emelkedett** Az 1999. évi közel 6.000-ról 2003-ban 8.000 fölé emelkedett, közülük évente 7–8 fő emberölés, 340 fő súlyos testi sértés, 8–20 fő halálos közúti baleset áldozatává válik. Többségüket lopással, betöréses lopással károsítják és évente 420 rablás sértettjei fiatalok. 2002-ben az erőszakos és garázda jellegű bűncselekmények 9,1 százalékát fiatalkorú sértett ellen követték el. Különösen a 16–17 éves korban lévő fiatalkorúak a veszélyeztetettek. Visszatérően nagy közfelháborodást vált ki a fiatalkorú lányokról készült pornográf felvételek internetes terjesztése.
- Mérsékelten növekszik a felderítettség** Az ismeretlen tetteses felderítési mutató az 1999. évi 36,9 százalékról 44,2 százalékra emelkedett, 1999–2003 között jelentősen, 58.861-gyel csökkent az ismeretlen tettes ellen indult nyomozás, a felderített tetteseké pedig 1.859-cel nőtt. Az egyes jelentősebb bűncselekmények körében javul a felderítettség, így például a szándékos súlyos testi sértéseknek, az emberölésnek, a halált okozó közúti baleset okozásának, az erőszakos közösülésnek egyre gyakrabban találják meg az elkövetőjét. Az ismeretlen tetteses lopások és a betöréses lopások közel egyötödét, a lakásbetörések 15–17 százalékát, a rablások 40–50 százalékát, a zsarolások közel háromnegyed részét sikerül felderíteni.

¹⁹ Az adatfelvételre 2003. április és június között került sor. A vizsgálat sztenderdizált interjúkészítés módszerével 10.020 felnőtt korú személyt felölölő országos reprezentatív mintán készült. Lásd: Irk, F. (szerk.): „Áldozatok és vélemények” sértetti vizsgálat. Országos Kriminológiai Intézet, Budapest, 2004.

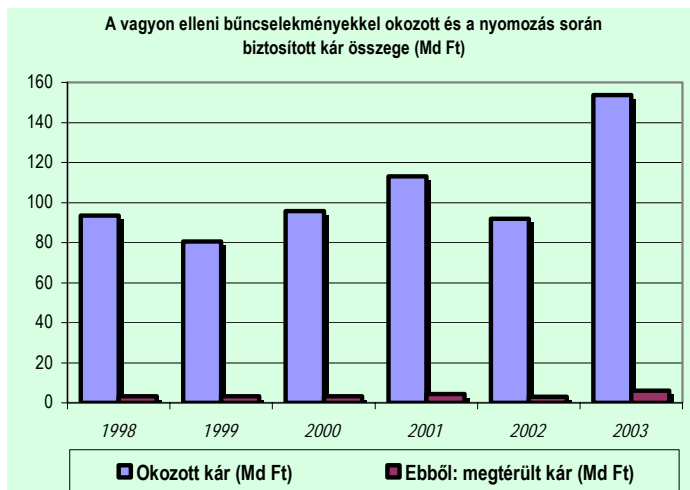
²⁰ Az adat az ERÜBS-ből származik, így a közlekedési balesetek közül csak azok az esetek szerepelnek ebben a statisztikában, amelyeket bűncselekményt megvalósítva követtek el.

Kiemelkedően kedvezőtlen a zsebtolvajlások, a pénzüintézetek sérelmére elkövetett betöréses lopások, a személygépkocsi lopások (itt például százból ötnek a tettese kerül elő), a pénzhamisítás felderítési eredményessége.

Csökken az okozott kár megtérülése

A vagyon elleni bűncselekményekkel okozott kár az 1997. évi 78,2 milliárd forintról 2003-ra 153,7 milliárd forintra emelkedett. A kár megtérítésének aránya ezzel szemben évek óta csökkenő, 2003-ban csak 6 százalék volt.

III. 4. ábra

A gazdasági bűnözéssel okozott kár is többszöröződött. Az 1997. évi 13,2-ről 2003-ra 67,5 milliárd forintra nőtt, ugyanakkor az érték megtérülésének aránya 2003-ban 12,5 százalék volt. A nyomozószervek ezirányú tevékenysége nem hatékony, az alacsony megtérülési mutató a sértettek, áldozatok érdekeivel ellentétes. Ez csökkenti a hatóságokba vetett bizalmat.

A bűnmegelőzési stratégián alapuló cselekvési terv célzottságának erősítése

A helyzetelemzésből megállapítható, hogy a stratégiában kijelölt prioritások helyesek voltak, azok fenntartása továbbra is indokolt. Ugyanakkor szükség van a stratégián alapuló cselekvési program következő évi beavatkozási irányainak még célzottabb meghatározására.

Terjednek az új típusú csalások

A kommunikáció, az informatika, a közlekedés, a távközlés fejlettsége gyors, rajtaütésszerű, szervezeteket és rendszereket bénító új bűnözési formái (például a számítógépes vírusok telepítése, bankkártya csalások, számla leemelések stb.) alkalmasak a bizalomra épülő bankrendszerek, betétek „megcsapolására”, nagy tömegben, kis helyen felhalmozott adatok támadására, illetéktelen kezekbe való juttatására és bűnös felhasználására. Az ilyen eszközök elterjedése a csalások „új generációját” teremti meg, amelyre kutatással és célzott programok

beindításával, valamint az adatvédelmi, a technikai és az ellenőrzési szabályok erősítésével kell reagálni.

A sértettek bizalmával történő visszaéléssel megvalósított jogsértéseknél különös figyelmet kell fordítani az életminőségük miatt kiszolgáltatottak sérelmére megvalósított jogsértésekre, például a lakásokkal kapcsolatos bűncselekményekre, vagy az ilyen sértettek sérelmére elkövetett csalásokra, sikkasztásokra.

***A hagyományos
bűnözés új vonásai
jelenjenek meg a
cselekvési programban***

Az összбүнözésen belül a továbbiakban is *megmarad* – mérsékelten csökkenő aránnyal – *a vagyon elleni jogsértések dominanciája*. Várhatóan tovább erősödik viszont Budapest és Pest megye, valamint a városok fertőzöttsége. Nagyobb tere van a бүнözői agresszióknak, növekszik a női elkövetés, nem kívánatos mértékben fennmarad a gyermekkorúak és fiatalok veszélyeztetettsége mind elkövetőként, mind sértettként. Az értékeket felhalmozó és az önvédelemre kellő gondot nem fordító társadalmi csoportok, továbbá a tanyasi és az aprófalvas településeken élő, egyedülálló idős személyek „vesélyeztetettsége” növekedhet. Ezekre a jelenségekre nagyobb figyelmet kell fordítani a következő évi cselekvési program meghatározásánál.

A gyermekek, nők, időskorúak egyes speciális бűncselekményekkel – pedofília, nemi erőszak, rablás, lakásmaffia tevékenysége – támadhatóbbak. A gyenge fizikai ellenállás, a rossz megfigyelés, gyenge látás, fokozott félelem és a stressz okozta emlékezeti problémák jelentősen hátráltathatják a büntetőeljárást. Ezekre a sértetti kategóriákra a jövőben kiemelt figyelmet kell fordítani.

A бűnözésben megnyilvánuló *erőszak folyamatos, de érzékelhető terjedése* részben megakadályozható a közterületek és a közlekedés, továbbá a lakótelepek fokozottabb ellenőrzésével, a látható és intézkedő rendőri magatartás meghonosításával, a közvilágítás javításával.

A családon belüli erőszak visszaszorítását, az áldozatok sérelmének orvoslását nagymértékben segítheti a formálódó és koncepcionális elemeiben kirajzolódó áldozatvédelmi törvény, még inkább a közeljövőben megvalósuló szakmaközi védelmi- és jelzőrendszer kialakítása, valamint a további jogsértések megelőzését is célzó távoltartás jogintézményének szabályozása.

***Bűnösen okozott
lokális katasztrófák***

Társadalmi hatásuk és veszélyességük miatt fel kell készülni a lokális katasztrófák, a környezetszennyezések, az emberi élet minimális feltételét jelentő víz, élelmiszer бűnös úton való támadhatóságára, illetve annak megállapítására és kivédésére, hogy az ilyen бűncselekmények miként háríthatók el gyorsan, milyen eszközök és módszerek fejlesztésére van szükség a hatékony felderítés, illetve a cselekmény megszakítása érdekében. Ki kell fejleszteni az ilyen típusú бűncselekményekkel kapcsolatos társadalmi érzékenységet, az érintett lakosság hatékony védelmét.

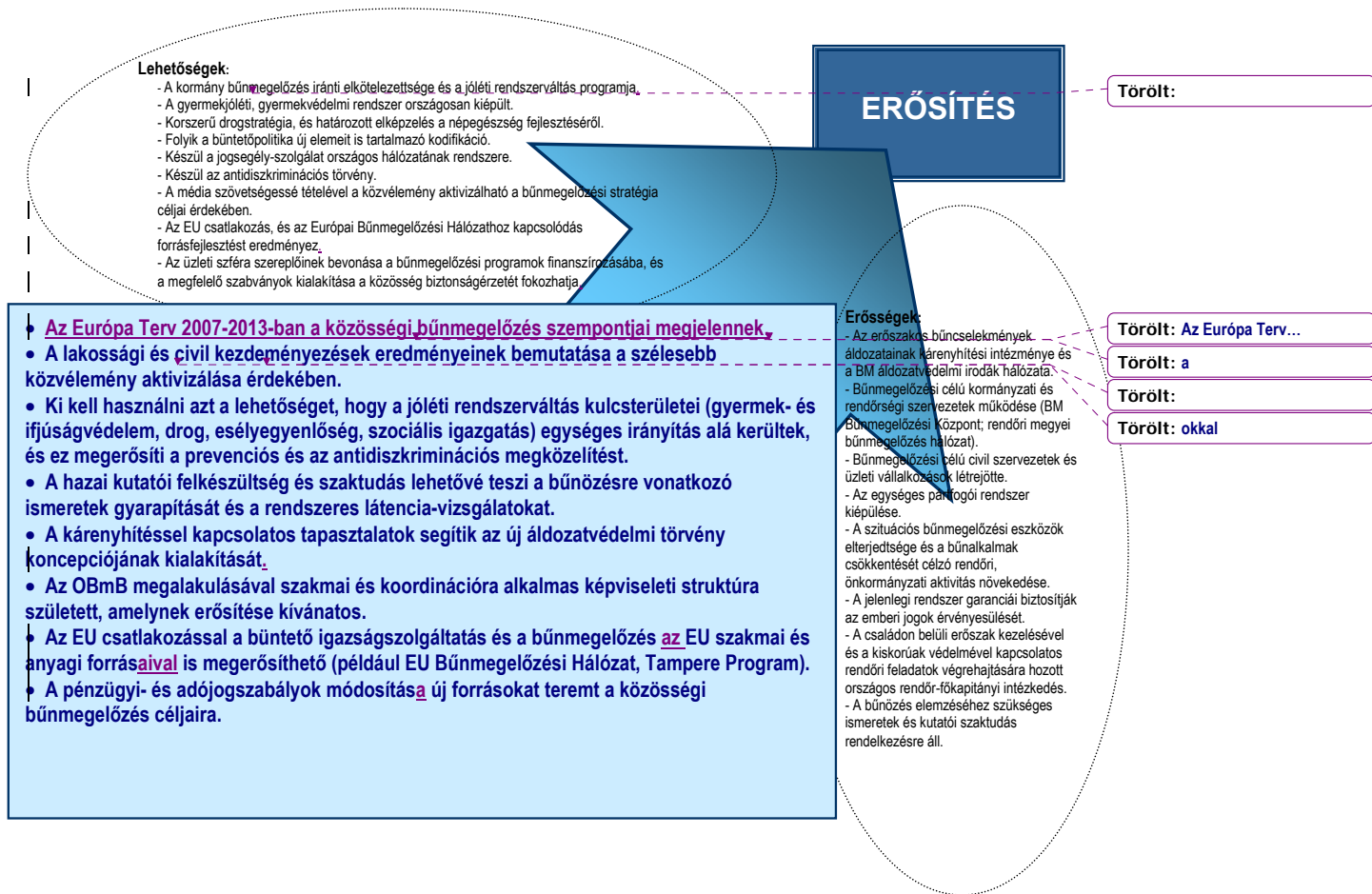
IV. A SWOT-diagram

A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájának elfogadása óta elindult folyamatok és a bűnözés új tendenciáinak ismertetése után a következőkben azokról a lehetséges irányokról lesz szó, amelyek az elmúlt egy év tapasztalatai alapján ez a tevékenység továbbfejlődhet. Az éves beszámolóban az is feladata, hogy összegezze, értékelje az eddigi eredményeket és hiányosságokat, megfogalmazza a javaslatokat, meghatározza azt, hogy melyek azok a területek, ahol változtatásra, az eredmények megőrzésére vagy további fejlesztésre van szükség.

A lehetséges beavatkozási területeket és az erre vonatkozó javaslatokat SWOT-diagram segítségével lehet szemléltetni. Ehhez a kiindulópontot a társadalmi bűnmegelőzési stratégia SWOT analízise jelentette, amely feltárta a bűnmegelőzés akkori rendszerének erősségeit és gyengeségeit, veszélyeit és lehetőségeit.²¹ Ebben a rendszerben kijelölhetők a fejlődés lehetséges irányai is. Így meghatározható, hogy a bűnmegelőzés egyes területein milyen típusú – erősítő, szélesítő, védekező vagy kreatív – beavatkozásra van szükség.

²¹ Magyar Közlöny 2003/123, 2003. október 28. (9308-9310).

1. Az erősítés területei

A SWOT-diagramnak ez a szelete olyan helyzeteket ír le, amelyek a tavalyi Erősségeink és Lehetőségeink kombinációjából adódnak. Ha erősségeinket kihasználva megragadjuk a kedvező külső esélyeket, akkor a meglévő pozitívumok tevékenységünk további erősítése irányába hatnak. Kedvező adottságainkat a jó lehetőségekkel kombinálva tudjuk erőnket megsokszorozni.

2. A szélesítés területei

- Az OBmB sikeres pályázatai modellértékű példákkal szolgálhatnak a közösségi bűnmegelőzés terjesztéséhez, a helyi közbiztonság megerősödéséhez, az önkormányzatok aktivizálásához.
- A kutatói szaktudás segítheti a régiók közötti egyenlőtlenségek mérséklését célzó társadalompolitikai eszközök **elterjesztését**.
- Az OBmB egy éves működésének tapasztalatai, és tagjainak széleskörű ágazati kötődése segíti a bűnmegelőzés fogalmainak és eszközrendszerének egységes értelmezését és az együttműködés hatékonyságát.
- Szélesíteni kell a bűnmegelőzésre fordítható különböző ágazati források hasznosulásának koordinációját.
- Az adótábla módosítása megerősíti azokat a szándékokat, hogy több forrás maradjon a gyerekeket nevelő családoknál.
- A média ne csak a szenzációt, hanem a valódi emberi problémákat is közvetítse. Erősítse az emberi jogok tiszteletét.

Veszélyek:

- Megosztott a felelősség a bűnmegelőzésért, amely a kormányzati rendszerben konfliktusokat gerjeszthet, és elmarad az együttműködés intézményesülése.
- A bűnmegelőzés szereplői eltérően értelmezik a bűnmegelőzés prioritásait, és a társágazatok eltérő érdekei felülírhatják a bűnmegelőzés céljait.
- Növekszik a régiók közötti egyenlőtlenség, a létező források egyenlőtlenül oszlanak el.
- Továbbra is magas a gyermek-szegénység kockázata, és felnőtt egy olyan nemzedék, amelynek szocializációjából hiányzik a munkakultúra.
- Továbbra is növekszik a marginális társadalmi csoportokhoz tartozó bűnelkövetők aránya.
- Az önkormányzatok feladatvállalása nem terjeszkedik túl a szituációs eszközök támogatásán.
- A média továbbra is csak a szenzációt tartja „piacképesnek”.
- Nem esik egybe a bűnözéstől való félelem és a sértetté válás kockázata.

Erősségek:

- Az erőszakos bűncselekmények áldozatainak kárenyhítési intézménye és a BM áldozatvédelmi irodák hálózata.
- Bűnmegelőzési célú kormányzati és rendőrségi szervezetek működése (BM Bűnmegelőzési Központ; rendőri megyei bűnmegelőzési háttér);
- Bűnmegelőzési célú civil szervezetek és üzleti vállalkozások létrejötte.
- Az egységes pártfogói rendszer kiépülése.
- A szituációs bűnmegelőzési eszközök elterjedtsége és a bűnalkalmak csökkentését célzó rendőri, önkormányzati aktivitás növekedése.
- A jelenlegi rendszer garanciái biztosítják az emberi jogok érvényesülését.
- A családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtására hozott országos rendőri-főkapitányi intézkedés.
- A bűnözés elemzéséhez szükséges ismeretek és kutatói szaktudás rendelkezésre áll.

Törölt: kialakítását

Törölt: ¶

Törölt: A pártfogói rendszer fejlesztésének elhalasztása nem hozza meg a várt eredményt a börtönnépeség csökkentésében

Törölt: (nem ide való).

SZÉLESÍTÉS

Törölt:

Törölt:

Törölt:

A SWOT-diagramnak ez a szelete olyan helyzeteket ír le, amelyek a tavalyi Erősségeink és a Veszélyhelyzetek kombinációjából fakadnak. Ide olyan lépések kerültek, amelyek az erősségeink kihasználásával elhárítanak különböző veszélyeket. A bűnmegelőzési stratégia pozitívumai szélesebb alapokra helyezhetők a külső nehézségek és veszélyforrások legyőzésével.

3. A védekezés területei

Gyengeségek:

- Nem hatékony a belső információáramlás a büntető igazgatóságok között.
- Hiányzik a minisztériumok közötti folyamatos együttműködés.
- Az áldozatok és az elkövetők számára nem állnak rendelkezésre speciális szolgáltatások, hiányoznak a szükséges források, és elégtelen a vagyon elleni bűncselekmények áldozatainak kártérítése.
- Hiányzik a helyreállító igazgatási szolgáltatási eszközök alkalmazása (jövététel, mediáció).
- Nincs tapasztalat a büntetés hatékonyságának mérésére, és a büntetés-végrehajtásban nem érvényesül megfelelően a büntetés megelõzési szempontja.
- Az önkormányzatok még nem érznek kellõ felelõsséget a helyi biztonságért, indokolt mértékû eszközrendszerrel sem rendelkeznek.
- A büntetéskezelés rendszere nincs tekintettel a kisebbségi problémákra, nem ismert a kisebbségek áldozattá válásának kockázata.
- Kevés figyelem jut a gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzésére.
- Túlsúlyos a bűnkalkukra való reakció.
- Nincsenek átfogó ismeretek a látens bűnözésről, az áldozattá válás gyakoriságáról.
- Alacsony az ismertté vált bűncselekmények felderítési hatékonysága.
- A bűnmegelőzés szereplőinek hiánya a képzettségük.

- **A pártfogói rendszer fejlesztésének elhalasztása nem hozza meg a várt eredményt a börtönépesség csökkentésében, ezért a pártfogói rendszert tovább kell fejleszteni.**
- **Az OBmB az a testület, amelynek közvetítésével a bűnmegelőzést érintő folyamatos egyeztetés és együttműködés az ágazati szereplők között megvalósul.**
- **Az OBmB, a BM OBmK és a BMK pályázati rendszerének megőrzése az önkormányzatok bűnmegelőzési feladatvállalását erősíti.**
- **Törekedni kell a bűnmegelőzési célú és hatású ágazati források megőrzésére, gyarapítására.**
- **A nem megfelelő külső és belső kommunikáció csökkenti a bűnmegelőzés iránti érdeklődést, ezért jelentősen javítani kell a kommunikációt.**
- **A szituatív bűnmegelőzési eszközök elterjedtek, melyek használatát az önkormányzatok és a lakosság is preferálja, a rendőrség és a biztonság-ipar e szolgáltatásokat nyújtani is tudja. A bűnmegelőzésnek ez az iránya megőrzendő. A bűnokok hatásának és az áldozattá válás kockázatának csökkentésére irányuló törekvések megerősítendők.**

- Törölt: .
- Törölt:
- Törölt:
- Törölt:
- Törölt: Minimálisan meg kell őrizni
- Törölt: at
- Törölt: n
- Törölt: és
- Törölt: csökkentésére

Veszélyek:

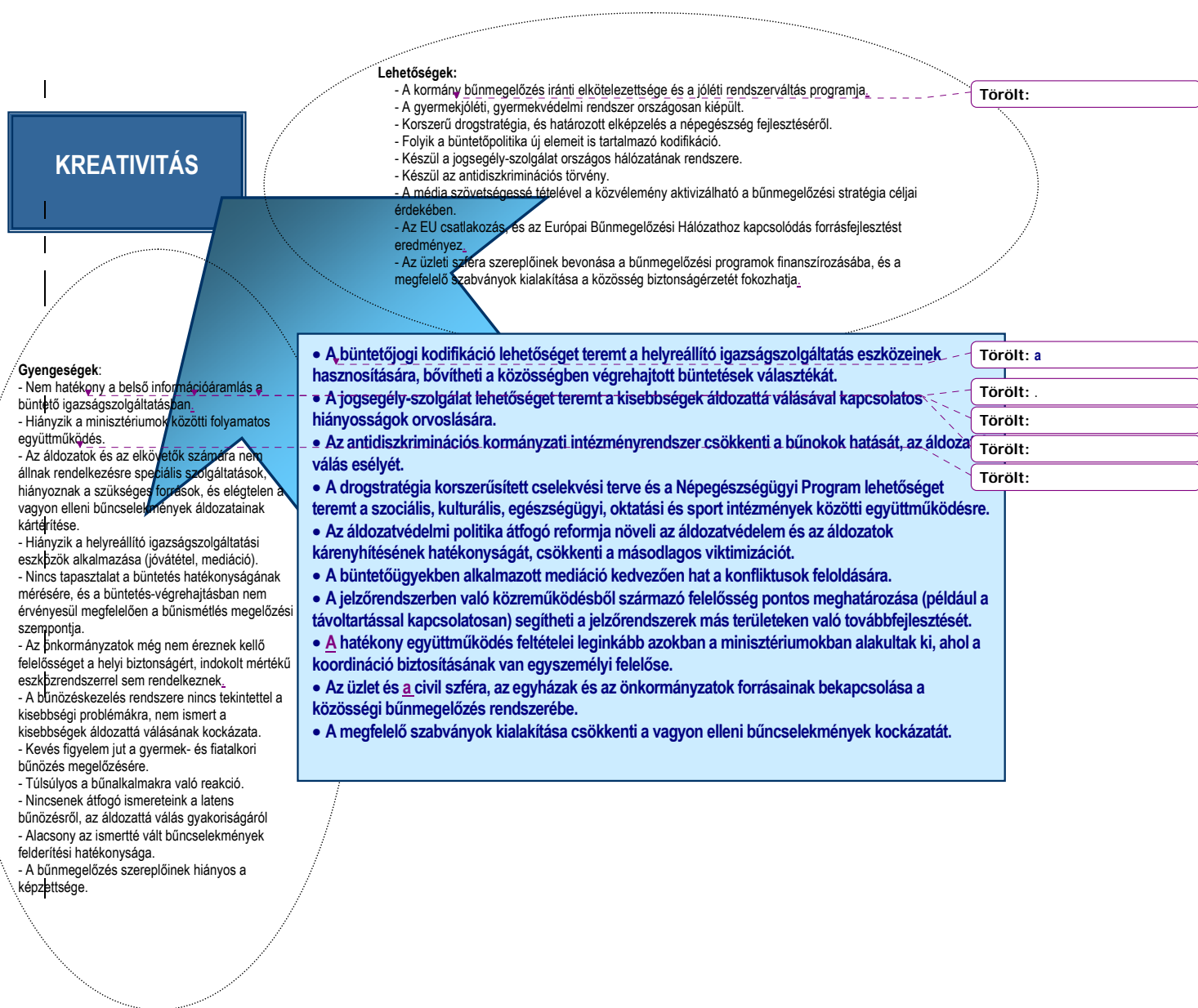
- Megosztott a felelősség a bűnmegelőzésért, amely a kormányzati rendszerben konfliktusokat gerjeszthet, és elmarad az együttműködés intézményesülése.
- A bűnmegelőzés szereplői eltérően értelmezik a bűnmegelőzés prioritásait, és a társágazatok eltérő érdekei felülírhatják a bűnmegelőzés céljait.
- Növekszik a régiók közötti egyenlőtlenség, a létező források egyenlőtlenül oszlanak el.
- Továbbra is magas a gyermek-szegénység kockázata, és felnőtt egy olyan nemzedék, amelynek szocializációjából hiányzik a munkakultúra.
- Továbbra is növekszik a marginális társadalmi csoportokhoz tartozó bűnelkövetők aránya.
- Az önkormányzatok feladatvállalása nem terjeszkedik túl a szituációs eszközök támogatásán.
- A média továbbra is csak a szenzációt tartja „piacképesnek”.
- Nem esik egybe a bűnözéstől való félelem és a sértetté válás kockázata.

- Törölt:
- Törölt:
- Törölt:

VÉDEKEZÉS

A SWOT-diagramnak ez a szelete a tavalyi Veszélyforrások és Gyengeségek eredőjéből fakad. Itt meglévő gyengeségeinkből kell „erényt kovácsolni”, vagyis védeni kell a már megszerzett pozíciókat és meglévő reputációt. A védekezés, a defenzív magatartás, ha kellő kitartással párosul, képes elhárítani a külső veszélyeket. A hibák és a nehéz helyzetek leküzdése önbizalmat adhat a nagyobb bajok elkerülésére.

4. A kreativitás területei

A SWOT-diagramnak ez a szelete a Gyengeségek és a Lehetőségek párosításával jellemezhető. Meglehetősen jó terület – hiszen arról szól, hogy amit eddig rosszul csináltunk, azt kreatív módon az új lehetőségek és esélyek figyelembe vételével kell megváltoztatnunk. Vagyis a kreativitásban olyan ötletek jelennek meg, amelyek a valódi megújulás, tényleges belső reform lehetőségét rejtik magukban. Ezek a lelkesítő új helyzetek, a jobbitó törekvések.

KREATIVITÁS

ERŐSÍTÉS

Lehetőségek:

- A kormány bűnmegelőzés iránti elkötelezettsége és a jóléti rendszerváltás programja.
- A gyermekjóléti, gyermekvédelmi rendszer országosan kiépült.
- Korszerű drogst stratégia, és határozott elképzelés a népegészség fejlesztéséről.
- Folyik a büntetőpolitika új elemeit is tartalmazó kodifikáció.
- Készül a jogsegély-szolgálat országos hálózatának rendszere.
- Készül az antidiszkriminációs törvény.
- A média szövetségessé válásával a közvélemény aktivizálható a bűnmegelőzési stratégia céljai érdekében.
- Az EU csatlakozás, és az Európai Bűnmegelőzési Hálózatához kapcsolódás forrásfejlesztést eredményez.
- Az üzleti szféra szereplőinek bevonása a bűnmegelőzési programok finanszírozásába, és a megfelelő szabványok kialakítása a közösség biztonságérzetét fokozhatja.

Gyengeségek:

- Nem hatékony a belső információáramlás a büntető igazságszolgáltatásban
- Hiányzik a minisztériumok közötti folyamatos együttműködés.
- Az áldozatok és az elkövetők számára nem állnak rendelkezésre speciális szolgáltatások, hiányoznak a szükséges források, és elégtelen a vagyon elleni bűncselekmények áldozatainak kártérítése.
- Hiányzik a helyreállító igazságszolgáltatási eszközök alkalmazása (jövététel, mediáció).
- Nincs tapasztalat a büntetés hatékonyságának mérésére, és a büntetés-végrehajtásban nem érvényesül megfelelően a bűnismétlés megelőzési szempontja.
- Az önkormányzatok még nem érzékelik kellő felelősséget a helyi biztonságért, indokolt mértékű eszközrendszerrel sem rendelkeznek.
- A bűnözésküzelés rendszerének tekintettel a kisebbségi problémákra nem ismert a kisebbségek áldozatai választásának kockázata.
- Kevés figyelem jut a gyermek- és fiatalok bűnözés megelőzésére.
- Túlsúlyos a bünnalkalmakra való reakció.
- Nincsenek átfogó ismereteink a latens bűnözésről, az áldozattá válás gyakoriságáról
- Alacsony az ismertté vált bűncselekmények felderítési hatékonysága.
- A bűnmegelőzés szereplőinek hiányos a képzettsége.

Erőségek:

- Az erőszakos bűncselekmények áldozatainak kártérítési intézménye és a BM áldozatvédelmi irodák hálózata.
- Bűnmegelőzési célú kormányzati és rendőrségi szervezetek működése (BM Bűnmegelőzési Központ; rendőri megyei bűnmegelőzési hálózat).
- Bűnmegelőzési célú civil szervezetek és üzleti vállalkozások létrejötte.
- Az egyes pártfogyi rendszer kiépülése.
- A szituációs bűnmegelőzési eszközök elterjedtsége és a bünnalkalmak csökkentését célzó rendőri, önkormányzati aktivitás növekedése.
- A jelenlegi rendszer garanciái biztosítják az emberi jogok érvényesülését.
- A családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtására hozott országos rendőr-főkapitányi intézkedés.
- A bűnözés elemzéséhez szükséges ismeretek és kutatói szaktudás rendelkezésre áll.

- A büntetőjogi kodifikáció lehetőséget teremt a helyreállító igazságszolgáltatás eszközeinek hasznosítására, bővítheti a közösségekben végrehajtott bűntettek választékát.
- A jogsegély-szolgálat lehetőséget teremt a kisebbségek áldozattá válásával kapcsolatos hiányosságok orvoslására.
- Az antidiszkriminációs kormányzati intézményrendszer csökkenti a bűnök hatását, az áldozattá válás esélyét.
- A drogst stratégia korszerűsített cselekvési terve és a Népegészségügyi Program lehetőséget teremt a szociális, kulturális, egészségügyi, oktatási és sport intézmények közötti együttműködésre.
- Az áldozatvédelmi politika átfogó reformja növeli az áldozatvédelem és az áldozatok kártérítésének hatékonyságát, csökkenti a másodlagos viktimizációt.
- A büntetőügyekben alkalmazott mediáció kedvezően hat a konfliktusok feloldására.
- A jelzrendszerben való közreműködésből származó felelősség pontos meghatározása (például a távollattal kapcsolatos) segítheti a jelzrendszernek más területeken való továbbfejlesztését.
- A hatékony együttműködés feltételei leginkább azokban a minisztériumokban alakultak ki, ahol a koordináció biztosításának van egyszemélyi felelőse.
- Az üzlet és a civil szféra, az egyházak és az önkormányzatok forrásainak bekapcsolása a közösségi bűnmegelőzés rendszerébe.
- A megfelelő szabványok kialakítása csökkenti a vagyon elleni bűncselekmények áldozattá válásának kockázatát.

- Az Európa Terv 2007-2013-ban a közösségi bűnmegelőzés szempontjai megjelennek.
- A lakossági és civil kezdeményezések eredményeinek bemutatása a szélesebb közvélemény aktivizálása érdekében.
- Ki kell használni azt a lehetőséget, hogy a jóléti rendszerváltás kulcsterületei (gyermek- és ifjúságvédelem, drog, esélyegyenlőség, szociális igazgatás) egységes irányítás alá kerültek és ez megerősíti a prevenció és az antidiszkriminációs megközelítést.
- A hazai kutatói felkészültség és szaktudás lehetővé teszi a bűnözésre vonatkozó ismeretek gyarapítását és a rendszeres látencia-vizsgálatokat.
- A kártérítéssel kapcsolatos tapasztalatok segítik az új áldozatvédelmi törvény koncepciójának kialakítását.
- Az OBmB megalakulásával szakmai és koordinációra alkalmas képviseleti struktúra született, amelynek erősítése kívánatos.
- Az EU csatlakozással a büntető igazságszolgáltatás és a bűnmegelőzés az EU szakmai és anyagi forrásaival is megerősíthető (például EU Bűnmegelőzési Hálózat, Tampere Program).
- A pénzügyi- és adójogszabályok módosítása új forrásokat teremt a közösségi bűnmegelőzés céljaira.

- A pártfogyi rendszer fejlesztésének elhalasztása nem hozza meg a várt eredményt a börtön népesség csökkentésében, ezért a pártfogyi rendszert tovább kell fejleszteni.
- Az OBmB az a testület, amelynek közvetítésével a bűnmegelőzést érintő folyamatos egyeztetés és együttműködés az ágazati szereplők között megvalósul.
- Az OBmB, a BM OBmK és a BMK pályázati rendszerének megőrzése az önkormányzatok bűnmegelőzési feladatvállalását erősíti.
- Törekedni kell a bűnmegelőzési célú és hatékony ágazati források megőrzésére, gyarapítására.
- A nem megfelelő külső és belső kommunikáció csökkenti a bűnmegelőzés iránti érdeklődést, ezért jelentősen javítani kell a kommunikációt.
- A szituatív bűnmegelőzési eszközök elterjedtek, melyek használatát az önkormányzatok és a lakosság is preferálja, a rendőrség és a biztonság-ipar e szolgáltatásokat nyújtani is tudja. A bűnmegelőzésnek ez az iránya megőrzendő. A bűnök hatásának és az áldozattá válás kockázatának csökkentésére irányuló törekvések megerősítendők.

- Az OBmB sikeres pályázataival modellértékű példákkal szolgálhatnak a közösségi bűnmegelőzés terjesztéséhez, a helyi közbiztonság megerősítéséhez, az önkormányzatok aktivizálásához.
- A kutatói szaktudás segítheti a régiók közötti egyenlőtlenségek mérséklését célzó társadalompolitikai eszközök elterjesztését.
- Az OBmB egy éves működésének tapasztalatai, és tagjainak széleskörű ágazati kötődése segíti a bűnmegelőzés fogalmainak és eszközrendszerének egységes értelmezését és az együttműködés hatékonyságát.
- Szélesíteni kell a bűnmegelőzésre fordítható különböző ágazati források hasznosulásának koordinációját.
- Az adótábla módosítása megerősíti azokat a szándékokat, hogy több forrás maradjon a gyerekeket nevelő családoknál.
- A média nem csak a szenzációt, hanem a valódi emberi problémákat is közvetíti. Erősítse az emberi jogok tiszteletét.

Veszélyek:

- Megosztott a felelősség a bűnmegelőzésért, amely a kormányzati rendszerben konfliktusokat gerjeszthet, és elmarad az együttműködés intézményesülése.
- A bűnmegelőzés szereplői eltérően értelmezik a bűnmegelőzés prioritásait, és a társágazatok eltérő érdekei felülírhatják a bűnmegelőzés céljait.
- Növekszik a régiók közötti egyenlőtlenség, a létező források egyenlőtlenül oszlanak el.
- Továbbra is magas a gyermek-szegénység kockázata, és felnőtt egy olyan nemzedék, amelynek szocializációjából hiányzik a munkakultúra.
- Továbbra is növekszik a marginális társadalmi csoportokhoz tartozó bűnelkövetők aránya.
- Az önkormányzatok feladatvállalása nem terjeszkedik túl a szituációs eszközök támogatásán.
- A média továbbra is csak a szenzációt tartja „piacképesnek”.
- Nem esik egybe a bűnözéstől való félelem és a sértetté válás kockázata.

VÉDEKEZÉS

SZÉLESÍTÉS

V. A társadalmi bűnmegelőzés egy éves működésének tanulságai, a legfontosabb teendők

A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájának végrehajtása az elmúlt egy évben megkezdődött. A cselekvési program időarányos része több-kevesebb sikerrel teljesült. A beszámolási időszak tapasztalatai alapján kell kijelölni azokat a feladatokat, amelyek biztosítják a fejlődést.

Fejleszteni kell az OBmB koordinációs tevékenységét

Szükség van a *főhatóságok, minisztériumok* együttműködésének javítására annak érdekében, hogy a bűnmegelőzési stratégia végrehajtása az elvárt következetességgel valósuljon meg. Ennek érdekében célszerű lenne az ágazatok számára olyan ajánlásokat kidolgozni, amelyek az ágazati profilokhoz illeszkedve fogalmazzák meg az együttműködés fejlesztését célzó javaslatokat, és amelyek segítenének abban, hogy a tárcák hatékonyabban legyenek képesek saját elképzeléseik megvalósítása mellett azok összehangolására is. A koordináció és a belső kommunikáció javítása a bűnmegelőzési célú és hatású szakmai feladatokról (tanfolyamok, képzések, konferenciák, kiadványok, pályázatok, stb.) való *tájékoztatási kötelezettség* meghatározásától és számonkérésétől várható. Ezeket az információkat az OBmB Titkársága továbbítja az érintettek számára, emellett azonban az érintettek egymás közötti koordinációjára is szükség van. Az új problémákra való gyors és hatékony reagálás érdekében elengedhetetlen *az állandó jelzőrendszer* működtetése, és az érintett szervek jelzési kötelezettségének rögzítése, számonkérése. Az együttműködés javításának – a közsférában folyó létszám- és feladat-felülvizsgálatra is figyelemmel megvalósítható – szervezeti feltétele az, hogy valamennyi együttműködésre kötelezett főhatóságnak és minisztériumnak legyen olyan *felelős koordinátora*, aki a fenti feladatokat munkaköri kötelességként valósítja meg. A koordinátor felelőssége kiterjed a vertikális és horizontális, az ágazati és az ágazathoz tartozó civilhálózattal történő koordinációra egyaránt.

Intenzívebben kell foglalkoztatni az OBmB bizottságait és munkacsoportjait

A kormányátalakítást is figyelembe véve felül kell vizsgálni az OBmB tagjainak körét, és azt a jelenlegi kormány összetételének megfelelően kell átalakítani. Az eddigieknél nagyobb figyelmet kell fordítani az OBmB belső működésére is. Az ideiglenes ügyrend szerint az OBmB-n belül hat *munkacsoport* jön létre, ezek közül öt az egyes prioritásokkal, egy pedig a kutatási, módszertani kérdésekkel foglalkozik. Ezek, illetve a *Program Felügyelő Bizottság* a jelenleginél intenzívebben működjenek közre az OBmB szakmai tevékenységében, illetve a cselekvési program végrehajtásában, a pályázatok előkészítésében, a szakmai kérdések megvitatásában és a javaslatok kialakításában.

Javítani kell az OBmB kommunikációs tevékenységét

Az első évben a külső kommunikáció összehangolására tett kísérletek alig voltak eredményesek. A bűnmegelőzési stratégia mondanivalója és célrendszere többé-kevésbé eljutott a szakmai célcsoportokhoz, de nem jutott el a szélesebb közvéleményhez. Ez csökkenti a bűnmegelőzés iránti érdeklődést, gátolja azt, hogy a lakosság valós képet kapjon a

bűnözési helyzetről és az az elleni küzdelemről, akadályozza az egyének és közösségeik önvédelmi képességének erősödését. A stratégiához kapcsolódó *kommunikációs tervet* ezért operatív módon kell végrehajtani. Gondoskodni kell arról, hogy az ágazatok közötti együttműködés a bűnmegelőzési tevékenységgel kapcsolatos kommunikációra is kiterjedjen. El kell érni, hogy a média a valóságnak megfelelően tájékoztasson a bűnözésről és segítse elő a bűnmegelőzésben levő lehetőségek ismertetését. Ennek különösen jó eszköze lehet a lokális problémákra leginkább érzékeny helyi média. A tájékoztatás ugyanakkor a hatékony kommunikációnak csupán egyik oldalát jelenti, törekedni kell arra is, hogy a lakossággal, a civil szervezetekkel, az érintett állami szervekkel az eddigieknél intenzívebb párbeszéd alakuljon ki. Ehhez a bűnmegelőzés valamennyi szereplőjének együttműködésére szükség van.

Fokozott figyelmet kell fordítani a bűnmegelőzésbe bevonható források hasznosulására

A bűnmegelőzés finanszírozása mindenképp az OBmB Titkársága és a társtárca *pályázati keretéből* biztosítható, és az elmúlt egy évben mind a Titkárság, mind pedig az érintett minisztériumok jelentős összegeket fordítottak a bűnmegelőzés feladatainak végrehajtására. Az OBmB Titkársága emellett sikeresen kapcsolódott be azokba a folyamatokba, amelyekből a bűnmegelőzési célú vagy hatású projektek támogatására jelentős Európai Unió anyagi források származnak. Ezeket a tendenciákat erősíteni kell, és a cél az, hogy a támogatás mértéke rövid távon se csökkenjen a jelenlegi szint alá. A nem állami szervezetek saját forrásainak egyidejű mozgósításával törekedni kell arra, hogy a bűnmegelőzés ígéretes helyi kezdeményezései megkapják a szükséges támogatást. Fel kell kelteni az *üzleti szféra* érdeklődését a társadalmi bűnmegelőzésben rejlő lehetőségek iránt. Ez az OBmB és az ágazati politikák közös feladata. A vállalkozók számára világossá kell tenni, hogy vagyoni, alkalmazotti és ügyfelek biztonságának védelme saját anyagi és erkölcsi érdekük, amely egyben a bűnmegelőzést is szolgálja. Szakmailag felül kell vizsgálni azt, hogy a bank- és hitelintézetek pénzügyi szolgáltatásainak szigorúbb biztonsági követelményeit milyen objektív és szubjektív feltételek megvalósításával lehet megteremteni. A cselekvési program ezen pontjának hatályon kívül helyezésére vonatkozó pénzügyminisztériumi javaslatról további egyeztetésekre van szükség.

Új vagy hangsúlyosabb feladatok a következő cselekvési programban

A beszámolási időszak tapasztalatai és tanulságai alapján rajzolódni kell azok a további feladatok és hangsúlyeltolódások, amelyek alapján a következő cselekvési program kialakítható. A jelenlegi cselekvési program hosszútávú feladatai mellé tehát új elvárások kerülnek. Ezeknek egy része általános jellegű. Új hangsúlyok jelennek meg azonban az egyes prioritásokon belül is. Újra kell gondolni a már lejárt határidejű, de még nem teljesített feladatok ütemezését, és figyelni kell arra is, hogy a költségvetés jelenlegi lehetőségei mennyiben módosították a feladatok teljesíthetőségét. Az elmaradt jogalkotási feladatokat új határidővel kell végrehajtani. Felül kell vizsgálni továbbá azt is, hogy a cselekvési program feladatai közül melyek valósíthatók meg pályázattal, és melyek egyéb szakmai eszközökkel.

A statisztikai reform befejezése

A bűnözési statisztika reformjának befejezésére új határidőt kell megjelölni. Gondoskodni kell arról, hogy az ország részletes bűnözési térképei a jövőben is rendszeresen készüljenek és a felhasználók számára elérhetőek legyenek. Forrásokat kell biztosítani arra, hogy az áldozattá válási felmérések a cselekvési programban foglaltaknak megfelelően valósuljanak meg. Következésképpen végre kell hajtani a közterületeken elkövetett bűncselekmények mérésével és elemzésével összefüggő feladatokat, illetve ki kell dolgozni az ilyen bűncselekmények megelőzésének módszereit.

A képzés fejlesztése

Az elmúlt egy évben az OBmB Titkársága és a tárcák egyaránt jelentős erőfeszítéseket tettek annak érdekében, hogy javuljon a bűnmegelőzés szereplőinek szakmai felkészültsége. A bűnmegelőzési ismeretek megszerzését biztosítani kell az egészségügyi, a szociális, az oktatási, a kulturális, a munkaügyi, az igazságszolgáltatási területen dolgozók számára. Magas színvonalú szakmai tananyagok, útmutatók alapján kell a rendszeres továbbképzést megszervezni. Elő kell segíteni az együttműködők, a jelzőrendszer résztvevőinek helyi és központi együttes képzését.

A helyi önkormányzatok szerepvállalásának ösztönzése

A társadalmi bűnmegelőzési stratégia elfogadása után a helyi önkormányzatok szerepvállalása látványosan erősödött. Ezt a szándékot és hajlandóságot továbbra is ösztönözni kell. A meglévő gyakorlat fejlesztése érdekében ki kell alakítani a rendszeres tapasztalatcsere fórumait, lehetőséget kell teremteni projektbemutatókra, szakmai rendezvényekre. Az OBmB, a Belügyminisztérium és a Biztonságos Magyarországért Közalapítvány pályázatai modellértékű példákkal segítik a közösségi bűnmegelőzés helyi stratégiáinak és intézményrendszerének fejlesztését. Az önkormányzatok ösztönzése valamennyi érintett tárca feladata. Az ágazati politikáknak minden lehetséges szakmai és anyagi segítséget meg kell adniuk ahhoz, hogy a helyi önkormányzatok fokozottabban érvényesítsék helyi politikájukban a társadalmi bűnmegelőzés szempontjait, és a helyi problémákra innovatív, differenciált módon legyenek képesek reagálni.

A kisebbségi önkormányzatok mozgósítása

A romák integrációjáról szóló kormányhatározat végrehajtása során figyelmet kell fordítani a bűnmegelőzés szempontjaira is, meg kell teremteni az ebből a kormányhatározatból és a bűnmegelőzési stratégiából adódó feladatok megvalósításának összhangját. El kell végezni a romák integrációjáról szóló cselekvési program bűnmegelőzési hatásának értékelését. A kisebbségi önkormányzatoknak meg kell ismerniük azokat a lehetőségeket, amelyeket a társadalmi bűnmegelőzés intézményeiből hasznosíthatnak.

Új prioritások megjelenése

Az új cselekvési program kialakításakor figyelemmel kell lenni a bűnözés hagyományos és új folyamataira. Kutatásokon alapuló célzott programok beindításával, a garanciális és az ellenőrzési szabályok erősítésével kell reagálni a *sértettek bizalmával történő visszaéléssel* megvalósított jogsértésekre (csalás, sikkasztás, bankkártyával

kapcsolatos visszaélések, lakásmaffia), illetve a *kiszolgáltatott sértettek sérelmére* elkövetett visszaélésekre (uzsorakölcsön). A bűnokok hatásának mérséklésével, az erőszakos – különösen a csoportosan megvalósított – viselkedések elleni határozott hatósági és közösségi fellépéssel meg kell akadályozni a hétköznapi és a *bűncselekményekben megnyilvánuló erőszak* további növekedését. A kutatások eredményeinek felhasználásával el kell érni, hogy a *bűncselekményekkel okozott kár megtérülési aránya növekedjen*, különösen a vagyon elleni bűncselekmények áldozatai számára (2003-ban a sértetteknek okozott 153,7 milliárd forint kárból 6 százalék tért meg).

***A fiatalkori
bűnelkövetés
megelőzése egyre
fontosabb***

További intézkedéseket kell tenni annak érdekében, hogy a deviáns, vagy gyermekotthonban élő gyermekek integrációs esélyei javuljanak. Ennek érdekében el kell végezni a már meghirdetett pályázatok hatásvizsgálatát és biztosítani kell a projektek továbbfejlesztését. Össze kell kapcsolni a drogprevenციót és a bűnmegelőzést, meg kell teremteni a felvilágosítás hatékonyabb koordinációját. Fokozni kell az együttműködést a reintegrációban és a rehabilitációban. Meg kell szervezni a kortársképzést. Erősíteni kell az áldozattá válási vagy bűnelkövetési szempontból veszélyeztetett gyermekekkel és fiatalokkal kapcsolatba kerülő hatóságok, szervezetek jelzőrendszerét, jogilag rögzíteni kell a jelzési kötelezettséget és annak számonkérését. Az oktatási intézményekben a gyermekvédelmi felelősök mellett nagyobb szerepet kell szánni azoknak a szakembereknek – logopédusoknak, pszichopedagógusoknak –, akik a gyermekek tanulási és beilleszkedési képességeit fejleszthetik.

***A városi bűnözés
hatékony megelőzését
a helyi bűnmegelőzési
stratégia segítheti***

A városok biztonságának javításához a cselekvési program hosszútávú feladatainak végrehajtása mellett a helyi önkormányzatok fokozottabb szerepvállalása járulhat hozzá. Az ország nagyobb városai az elmúlt évben elkészítették helyi bűnmegelőzési stratégiájukat és megkezdték az annak végrehajtásához szükséges intézményi feltételek kialakítását. Sajátos helyzetben van Budapest, a főváros bűnözési fertőzöttsége jelentős társadalmi, közbiztonsági probléma. A közel kétmillió nagyvárosnak *önálló társadalmi bűnmegelőzési stratégiát* kellene készítenie, amelynek végrehajtása az évről évre megújuló helyi cselekvési program szerint realizálódhatna.

***A családon belüli
erőszak áldozatainak
védelme érdekében
fejleszteni kell az
intézményrendszert***

A családon belüli erőszak visszaszorítására tett intézkedésekben hasznosítani kell a kutatási eredményeket. Mind az intézményrendszer kialakítása, mind pedig a családon belüli erőszak elleni társadalmi kampány során fokozottan kell figyelni a probléma többoldalú, komplex jellegére. Fel kell hívni a figyelmet a nők elleni erőszak mellett az idősek, fogyatékkal élők sérelmére elkövetett cselekményekre, a fizikai erőszakban megnyilvánuló bántalmazás mellett a pszichológiai, mentális sérelmekre. Az áldozatokkal kapcsolatba kerülő szervezetek és szervek együttműködését és az egymás közötti információáramlást jelentősen javítani kell. Ennek érdekében képzéseket kell szervezni egy-egy szakma képviselői, illetve a szakmák közötti integrált együttműködés szereplői számára egyaránt. Az elméleti ismeretek átadása mellett

figyelmet kell fordítani a gyakorlatban szerzett tapasztalatok cseréjére is. Jelentősen fejleszteni kell a családon belüli erőszak áldozatainak védelmét szolgáló intézményrendszert. Szükség van az országosan elérhető 24 órás segélyvonal biztosítására, bővíteni kell a meglévő családotthonokat és létre kell hozni olyan speciális férőhelyeket, amelyek a családon belüli erőszak egyedülálló, idős, beteg vagy fogyatékos áldozatainak biztosítanak azonnali védelmet. A hozzátartozók ellen elkövetett súlyos erőszakos bűncselekmények megelőzése érdekében az érintettek számára elérhetővé kell tenni az alkoholizmus gyógyítására alkalmas szolgáltatásokat.

További intézkedések az áldozattá válás megelőzésére

Az áldozatvédelem területén új helyzetet fog teremteni a várhatóan 2006. január 1-jén hatályba lépő törvény, amely az áldozatvédelem és az áldozatoknak nyújtott kompenzáció átfogó reformját tartalmazza. A bűnmegelőzési stratégia alapján azonban addig is számtalan területen további fejlesztésre van szükség. A viktimizáció reális veszélyének tudatosítását, illetve a védekezési technikák ismertetését szolgáló *felvilágosító tevékenységet* a jelenleginél szélesebb körben kell elvégezni. Ezt segíthetik elő a különösen veszélyeztetett, illetve a bűnözéstől leginkább szorongó csoportoknak – egyedülállóknak, nőknek, gyermekeknek, időseknek – készített célzott tájékoztató kiadványok. Az áldozattá válás megelőzését szolgáló felvilágosítás intézményeit ki kell egészíteni a segítő szakmák és a civil szervezetek képviselőivel. Az érintett szakmák képviselőit (orvosokat, pszichológusokat, jogászokat, gyermekvédelmi- és szociális szakembereket) fel kell készíteni az áldozatvédelemmel kapcsolatos feladatok ellátására. A szakmai képzésbe be kell építeni a veszélyeztetett foglalkozást folytatók önvédelmi képességeinek fejlesztését is. A gyermekek sérelmére elkövetett erőszakos bűncselekmények megelőzésére kutatásokon alapuló védelmi programokat kell kidolgozni. A fiatalok fel kell készíteni az ellenük irányuló erőszakos bűncselekmények (erőszakos nemi bűncselekmények, rablás, súlyos testi sértés) elhárítására, számukra speciális megelőzési programokat kell kialakítani.

A bűnisméltés megelőzése érdekében javítani kell a reintegráció lehetőségeit

A készülő büntetés-végrehajtási kódex várhatóan hozzájárul ahhoz, hogy javuljanak a büntetés hatálya alatt álló elítéltek társadalmi integrációjának esélyei. A reintegrációt segítő tevékenységet a büntetés végrehajtása alatt és az utógondozás során is tovább kell erősíteni. Biztosítani kell a pártfogó felügyelői szervezet továbbfejlesztését, a reform eredményeinek megőrzését. Meg kell vizsgálni a közösségi büntetések szélesebb körű alkalmazásának lehetőségeit. Intézményesen támogatni kell az elítéltek és munkanélküli hozzátartozóik munkaerőpiaci esélyeinek javítását. Elő kell segíteni a különös magatartási szabályok alkalmazásának széleskörű érvényesítést. A reintegráció és a sértetteknek nyújtott jóvátétel megvalósítása érdekében meg kell teremteni a büntetőjogi mediáció jogi és gyakorlati feltételeit. Meg kell vizsgálni a fiatalok gyanúsítottak előgondozásának jogi lehetőségét, illetve ebben a pártfogó felügyelők lehetséges szerepét.

Mellékletek

1. számú melléklet

Az OBmB Titkársága szakértőinek előadása és részvétele szakmai fórumokon

2003. szeptember – 2004. október

Előadások

2003. szeptember 18. Városi bűnözés, önkormányzati bűnmegelőzés című konferencia Budapest Főváros Közgyűlése szervezésében (Gönczöl Katalin).

2003. szeptember 27. Bűnmegelőzési Nap az Országos Polgárőr Szövetség Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Szervezetének rendezésében, Jászberény (Gönczöl Katalin).

2003. szeptember 30. és október 1. között: Országos Szakmai Konferencia az ESZTER Alapítvány szervezésében (Gönczöl Katalin).

2003. október 4. Az Erőszak ne legyen az életforma része – Partnerek vagyunk a gyermekbántalmazás megelőzésében a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának rendezvénye, Debrecen (Sömjenyi László).

2003. október 8-10. VIII. Országos Tulajdonvédelmi Konferencia a PRO-SEC Kft. szervezésében, Hajdúszoboszló (Gönczöl Katalin).

2003. október 9. Az önkormányzat és a civil szféra részvételi lehetősége a bűnmegelőzésben, a Heves Megyei Bűnmegelőzési, Közbiztonsági és Áldozatvédelmi Bizottság rendezvénye, Eger (Gönczöl Katalin).

2003. október 30-31. European Conference on Protection Policies of Children az Olasz Igazságügyi Minisztérium rendezvénye, Nápoly (Gönczöl Katalin).

2003. november 11. A Szociális Szakmai Szövetség a Szociális Munka Napja alkalmából rendezett konferenciája (Gönczöl Katalin).

2003. november 13. Parlamenti Nyílt Nap az Ifjúság helyzetéről, a Magyar Országgyűlés Ifjúsági és Sportbizottságának rendezvénye (Gönczöl Katalin).

2003. november 14. A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara által szervezett "Pártfogó Felügyelői Szolgálat időszerű kérdései" című konferencia (Gönczöl Katalin).

2003. november 18-19. A bűnmegelőzés jelene és jövője a cselekvési program, KRIMINÁLEXPO - IT – SEC 2003. Nemzetközi biztonsági, bűnmegelőzési, bűnüldözési, igazságszolgáltatási, katasztrófavédelmi és informatikai konferencia és szakkiállítás (Gönczöl Katalin).

2003. november 24-26. Convocation of the 22nd Criminological Conference, Council of Europe, Strasbourg (Gönczöl Katalin).

2003. december 2. A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája, különös tekintettel az idősek és az áldozatok védelmére, a Magyar Nyugdíjasok Egyesületének Országos Szövetségének rendezvénye, Gyula (Gönczöl Katalin).
2004. január 28-30. A Conference on the Future of Crime and Punishment, Probation 2004, National Probation Service for England and Wales, London (Gönczöl Katalin).
2004. február 20. Áldozatvédelmi szakmai konferencia a Belügyminisztérium és a Fehér Gyűrű Egyesület szervezésében, Budapest (Rózsahegyi Zsuzsa).
2004. február 25. Presentation of the National Crime Prevention Strategy az UNODC és a Magyar Köztársaság Bécsi Nagykövetségének rendezvénye (Gönczöl Katalin, Kerezsi Klára).
2004. április 2. „A gyermek- és a fiatalkori bűnözés megelőzése, csökkentése a pedagógia eszközeinek tükrében” című konferencia a Magyar Pedagógiai Társaság szervezésében (Gönczöl Katalin).
2004. április 20. A társadalmi bűnmegelőzés kistérségi kontextusai a Győr-Moson-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság rendezésében (Rózsahegyi Zsuzsa).
2004. április 28. és május 2. között: Criminology and Security Policies: How to prevent and control the menace of crime in the conditions of the rule of law state, International Course of Criminology, Romanian Society of Criminology, Bukarest (Gönczöl Katalin).
2004. május 7. Bűnmegelőzési Konferencia Balatonalmádi Város Polgármesteri Hivatala szervezésében, Balatonalmádi (Gönczöl Katalin).
2004. május 13. Szembenézés Konferencia az Ütköző Egyesület szervezésében, Parlament (Gönczöl Katalin).
2004. május 14. Gyermek- és Ifjúsági Színházak Nemzetközi Szövetségének Konferenciája, Kaposvár (Gönczöl Katalin).
2004. május 21. „Bűnmegelőzés Jelene és Jövője” című biztonsági fórum Dunaújváros Megyei Jogú Város szervezésében, Dunaújváros (Lénárd Krisztina).
2004. május 24. A bűnmegelőzés cselekvési programja, különös tekintettel az áldozatvédelemre, a Pallas Páholy Nyugdíjas Fóruma (Lénárd Krisztina).
2004. május 24. Együttműködés a családon belüli erőszak kezelésében - gyakorlati tapasztalatok, további célok, az Esélyegyenlőségi Kormányhivatal rendezvénye (Gönczöl Katalin).
2004. május 25. „A megyei bűnmegelőzési bizottságok megalakításának és működésének tapasztalatai, előttük álló feladatok” című konferencia a Fejér Megyei Önkormányzati Hivatal rendezésében (Gönczöl Katalin).
2004. június 16. Tájékoztató a fővárosi és megyei közigazgatási hivatalok vezetőinek, Budapest (Gönczöl Katalin).

2004. június 23. Pusztázó országos tanyakonferencia a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság rendezvénye, Mórahalom (Gönczöl Katalin).

2004. június 24. Vissza a társadalomba, avagy miért fontos a reszocializáció, a Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium rendezvénye, Budapest (Gönczöl Katalin).

2004. június 26. Mi az erőszak? a Somogyvámosi Krisna-völgy Indiai Kulturális Központ szervezésében (Gönczöl Katalin).

2004. október 14. A bűnmegelőzés szinterei különös tekintettel az európai országok ez irányú gyakorlatára címe konferencia Budapest Főváros Önkormányzata rendezésében (Gönczöl Katalin).

2004. október 28. Fórum a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájából adódó önkormányzati illetve területi állami feladatokról Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala szervezésében, Zalaegerszeg (Gönczöl Katalin, Lénárd Krisztina).

Részvétel

2004. január 16. Academy of European Law konferencia, Trier.

2004. január 28. A családon belüli erőszak aktuális kérdései kerekasztal-beszélgetés, Országos Kriminológiai Intézet.

2004. február 13. Hatékony Jogalkotás és jogalkalmazás a családon belüli erőszak és az emberkereskedelem ellen, NANE Egyesület.

2004. március 23-25. Expert Group Meeting on Standards and Norms in Criminal Justice and Crime Prevention, UNODC, Bécs.

2004. április 6. Tegyük a drogpolitikát még inkább tényekre alapozottá - a magyar drogstratégia értékelése, Nemzeti Drogmegelőzési Intézet, Budapest.

2004. április 16-17. A Magyar Helsinki Bizottság által az előzetes fogvatartottak körében végzett kérdőíves felmérés eredményeit bemutató jelentés vitája, Magyar Helsinki Bizottság.

2004. április 19. A Pallas Páholy Egyesület vitaestje a családon belüli erőszakról.

2004. május 13. Közös nevező, avagy a kábítószer-probléma kezelése Magyarországon és az Európai Unióban – Parlamenti Nyílt Nap, Országgyűlés Ifjúsági és Sportbizottsága.

2004. május 24. A Közép-európai Igazságügyi Reform együttműködési projekt mediációs szemináriuma az Igazságügyi Minisztérium szervezésében.

2004. június 24. Szociális Szakmai Szövetség – Társadalom, politika, média.

2. számú melléklet

Az Országos Bűnmegelőzési Bizottság Titkárságának 2004. május 17-én meghirdetett bűnmegelőzési pályázatának nyertesei

Makro pályázatok:

Modellprojektek kidolgozása az óvodás, a tanköteles korú, és az iskolás gyermekek bűnelkövetővé válásának megelőzésére.

Modellprojektek kidolgozása 16-25 éves korú, iskolából kimaradt fiatalok és fiatal felnőttek bűnelkövetővé válásának megelőzésére.

Pályázó neve	Pályázat megnevezése	Megítelt támogatás összege forintban
Belvárosi Tanoda Alapítvány	Ebben a körben van helyed! Megálló Ház nappali rehabilitációs és közösségi program működtetése	16.303.000.-
IM Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat Fővárosi Hivatala	"Jóvá tett hely" Képzési, Támogató és Szabadidős Központ Bűnmegelőzési modellprojekt megvalósítása	29.726.000.-
Konszenzus Alapítvány Ifjúságsegítő Szervezete	"Patronus Juvenilis" Komplex Ifjúsági Bűnmegelőzési Kistérségi Projekt – Heves megye	30.000.000.-
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pedagógiai Szakmai és Szakszolgálati Intézet	Bűnmegelőzési modellprojekt Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (Beccaria bűnmegelőzési program)	30.000.000.-
Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata	Csellengő fiatalok bűnelkövetővé válásának megelőzése Pécs veszélyeztetett területein	15.000.000.-
Nagykanizsa Megyei Jogú Város Önkormányzata	Bűnelkövetővé válás megelőzése a tanköteles korú gyermekek, az iskolából kimaradó fiatalok és a fiatal felnőttek körében	15.559.000.-
Cigány Kulturális és Közművelődési Egyesület (Pécs)	"Rács helyett háló"	19.248.000.-

Mikro kutatási pályázatok:

A családon belüli erőszakkal kapcsolatos társadalmi jelenségek vizsgálata: a társadalmi érzékenység felmérése, a sértettek szükségleteinek elemzése, a sértetteknek nyújtható jogi és nem jogi segítségnyújtási lehetőségek feltárása.

Pályázó neve	Pályázat megnevezése	Megítélt támogatás összege forintban
Országos Kriminológiai Intézet	A családon belüli erőszak körébe tartozó bűncselekmények megjelenése, jogi értékelése az igazságszolgáltatási rendszerben - a hatályos joganyag és joggyakorlat vizsgálata	4.000.000.-
Addiktológiai Kutató Intézet Alapítvány	Alkoholproblémákkal kezelték családon belüli erőszakos viselkedése a primér családban elszenvedett bántalmak tükrében	4.320.000.-
ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet Illyés Sándor Kutató Laboratórium	Fogyatékos személyekkel szembeni családon belüli erőszak feltárása	4.500.000.-
Magyarországi Női Alapítvány	"Családon belüli erőszak és bűnelkövetés" A családon belüli erőszak jelenségének kutatása női és férfi fogvatartottak körében	4.948.100.-

A lakásokkal és az ingatlanokkal kapcsolatos, jellegzetesen a városokban előforduló csalási formák elemzése és a speciális megelőzési módok kidolgozására irányuló empirikus kutatás lefolytatása.

A hitelezéssel kapcsolatos csalási formával (az uzorakölcsönnel) kapcsolatos tényfeltáró, empirikus kutatás lefolytatása, a megelőzési lehetőségek kidolgozása.

Pályázó neve	Pályázat megnevezése	Megítelt támogatás összege forintban
Józsefvárosi Önkormányzat Polgármesteri Hivatala	Az ingatlanokkal és a hitelezéssel kapcsolatos csalások empirikus vizsgálata Józsefvárosban	4.500.000.-
Rubeus Egyesület "Szedervessző" (Budapest)	Küzdelem az ingatlan-visszaélések ellen	2.457.000.-
RO-NET Kutató és Szolgáltató Bt. (Budapest)	Az uzorakölcsön hatásainak kriminológiai vizsgálata	4.896.000.-
Periféria Egyesület (Nyíregyháza)	Hátrányos helyzetű csoportok sérelmére elkövetett cselekmények kutatása	2.140.000.-

Mikro modellprojekt pályázatok:

Tanfolyam jellegű bűnmegelőzési szakmai képzések megvalósítása a gyermek- és a fiatalkorúakkal foglalkozóknak.

Pályázó neve	Pályázat megnevezése	Megítelt támogatás összege forintban
Zempléner Civil Szervezetek Szövetsége	"GYŐZZÜNK EGYÜTT"	4.500.000.-
AVP Hungary Közhasznú Egyesület (Debrecen)	Multifaktorális továbbképzési projekt az Észak-Alföldi és Kelet-Magyarországi régióban dolgozó pártfogó felügyelők számára	5.000.000.-
Gyermekparadicsom Alapítvány (Budapest)	Gyermekjóléti szakemberek animátorképzése	3.000.000.-
Ferencvárosi Önkormányzat	Biztonságos életre nevelés a családon belül élő gyermekek és fiatalok számára program	2.000.000.-
Heves Megyei Önkormányzat	Modellprojektek kidolgozása a bűnmegelőzés számára	4.500.000.-
Kölcsey Rádió és Televízió Műsorszolgáltató Kht. (Nyíregyháza)	Televíziós műsorsorozat készítése bűnmegelőzési céllal	5.000.000.-
Országos Gyermek-egészségügyi Intézet (Budapest)	"A gyermekbántalmazás és elhanyagolás megelőzése, felismerése és kezelése" videókonferencia alapú szakmai továbbképzés a gyermekegészségügyi alapellátók részére a gyermekbántalmazás megelőzése témakörben	5.000.000.-
Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület	MindenGyerek Konferencia	2.000.000.-

Konfliktuskezelési és módszer-specifikus csoportos tréningek szervezése a közoktatási, a szociális és a gyermekvédelmi intézményekben dolgozók számára.

Pályázó neve	Pályázat megnevezése	Megítélt támogatás összege forintban
Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Gyermekvédelmi Szakszolgálat és Gyermekotthonai	Bűnmegelőzési modellprojekt	2.000.000.-
PRIZMA Általános Iskola és Óvoda, Logopédiai Szakszolgálat (Budapest)	Mentálhigiénés és konfliktuskezelési, valamint módszer-specifikus csoportos tréningek és foglalkozások szervezése sajátos nevelési igényű gyermekek és velük foglalkozó gyógypedagógusok, szakemberek, egyéb alkalmazottak számára.	4.443.000.-
Kolibri Színház (Budapest)	"Mindenről lehet beszélni" Bűnmegelőzési modellprojekt a művészet mással nem pótolható eszközeinek felhasználásával (a közoktatási, a szociális és a gyermekvédelmi intézményekben dolgozók számára)	4.447.000.-
Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat	"Bűnmegelőzés az oktatási/nevelési intézményekben" modellprojekt kidolgozása a bűnmegelőzés számára	3.060.000.-
Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat (Békéscsaba)	Konfliktuskezelési és módszer-specifikus csoportos tréningek szervezése a békéscsabai jelzőrendszer tagjainak, valamint fiataloknak önismereti csoportok indítása	2.467.800.-
Kapuvár Város Önkormányzata	"Konfliktuskezelési és módszer-specifikus csoportos tréningek szervezése a közoktatási, a szociális és a gyermekvédelmi intézményekben dolgozók számára."	4.500.000.-
ESZCSM Rákospalotai Javítóintézete	Sokproblémás "deviáns" fiatalok segítőinek segítése	4.183.000.-
Bakonyi Gyermekvédelmi Igazgatóság	Kezünkben a sorsuk - Képzési program a gyermekvédelemben dolgozók és kortárssegítők részére	4.800.000.-
Csepeli Családsegítő Szolgálat	A bűnmegelőzés érdekében dolgozó csepeli szakemberek képzése	2.413.000.-
ESZCSM Debreceni Javítóintézete	Önismereti csoportok, konfliktus kezelési tréningek fiatalok és a velük foglalkozó szakemberek számára az AVP módszereivel	5.000.000.-

Közérdekű munka büntetésre ítélték városszépítő és közösség-kiengesztelő jellegű munkatevékenységének szervezése.

Pályázó neve	Pályázat megnevezése	Megítélt támogatás összege forintban
Kiskunhalas Város Önkormányzata	Közérdekű munka büntetésre ítélték városszépítő és közösség-kiengesztelő jellegű munkatevékenységének szervezése (Közterületek szépítése, helyreállítása.)	3.150.000.-
LÁT-KÉP Gondolatalapító Egyesület (Budapest)	Közérdekű munka büntetésre ítélték városszépítő célzatú foglalkoztatása	5.000.000.-
Salgótarján Foglalkoztatási Közhasznú Társaság	"Szabad-Út"	4.417.000.-

A büntetés-végrehajtási intézetben lévők és a pártfogó felügyelet alatt állók társadalmi integrációját elősegítő tevékenység végzése.

Pályázó neve	Pályázat megnevezése	Megítélt támogatás összege forintban
Magyar Testvéri Börtöntársaság	Elítéltek és szabadulók társadalmi integrációját elősegítő tevékenység	3.500.000.-
Békés Megyei Munkaügyi Központ	"ÚJ ESÉLY" Partnerségben a bűnisméltés megelőzéséért Békés megyében	5.000.000.-
IM Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat Pest Megyei Hivatala	A büntetés-végrehajtási intézetben lévők és pártfogó felügyelet alatt állók társadalmi integrációját elősegítő tevékenység végzése	3.507.000.-
Sopronkőhidai Fegyház és Börtön	Oktatás, képzés, reszocializáció	4.138.000.-
IM Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat Fejér Megyei Hivatala	A hatékony kommunikáció, az esetkezelés, a csoportépítés technikáinak elsajátítása és fejlesztése a büntetés-végrehajtási intézetben lévők és pártfogó felügyelet alatt állók társadalmi beilleszkedésének elősegítése érdekében	3.000.000.-
Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet	"ADJ MÉG EGY ESÉLYT!" avagy a szabadulás előtt álló fogvatartottak társadalmi integrációját elősegítő képzés, foglalkozás és tréning	3.295.000.-

Alkoholfüggő, kábítószer-használó fiatalok elítéltek és pártfogó felügyelet alatt állók számára szakirányú segítségnyújtás szervezése.

Pályázó neve	Pályázat megnevezése	Megítelt támogatás összege forintban
Caritas Hungarica Eger Alapítvány	"Bebukottak" komplex drogprevenciós szolgáltatás beindítása és működtetése alkoholfüggő, kábítószer-használó, pártfogó felügyelet alatt álló fiatalok számára	2.300.000.-
Diótörés Alapítvány (Budapest)	A Diótörés Alapítvány által a volt állami gondozott, hajléktalan, egyedülálló, többnyire roma származású, bűnelkövető fiatalok számára kidolgozott komplex reszocializációs modell működtetése a bűnismétlés elkerülése érdekében	5.000.000.-

3. számú melléklet

Publikációs jegyzék

KEREZSI Klára: **A közösség és a közösségi büntetések.** Belügyi Szemle 51. évf. 2003/2-3. szám 84-109.old.

KEREZSI, K.– Finszter, G.– Kó, J.– Gosztonyi G.(2003): **Nagyvárosi bűnözés. Bűnmegelőzés Budapest V., IX. és XXII. kerületében.** OKRI – Bíbor Kiadó, Budapest, pp. 385.

A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája. BMK Füzetek, 2003. november (különszám), 1-87. o.

KEREZSI Klára: **Csökkentsük-e a börtönnépességet, s ha igen, akkor miért nem?** In: A büntetés-végrehajtás helyzete Magyarországon (Szerk: Kubovicsné dr. Borbély, A. – dr. Baneth, A.) Az Országgyűlés Alkotmány és Igazságügyi Bizottsága, Budapest, 2003., 21-39.old.

BORBÍRÓ Andrea: **Bűnmegelőzés, társadalmi bűnmegelőzési stratégia és az erre vonatkozó nemzetközi követelmények.** 2003.

http://www.nfh.hu/doc/doku/IFM_tanulmanyok/IFM%202004/Borbiro

GÖNCZÖL Katalin: **A Pártfogó Felügyelői Szolgálat tevékenységéről.** Kormányzati koncepció. Esély, 2004/1.

BOTOS Réka: **Interjú Gönczöl Katalinnal a resztoratív igazságszolgáltatásról.** SzocHáló Társadalomtudomány on-line, 2004.06.30.

<http://www.szochalo.hu/modules.php?name=News&file=article&sid=3351>

KÓTHY Judit: **A társadalmi bűnmegelőzés kormányzati programja.** BMK Füzetek 2004/6. 5-11. o.

Klara KEREZSI: **The National Strategy for Social Crime Prevention**

Available on: http://www.im.hu/adat/letoltes/ENSZ_konf_becs_kerezsi.pdf

Katalin GÖNCZÖL: **Presentation of the National Strategy for Social (Community) Crime Prefevention**

Available on: http://www.im.hu/adat/letoltes/Becs_Kati.pdf

BODNÁR Lajos: **„A büntetés-végrehajtásnak elemi érdeke, hogy bekapcsolódjon a bűnmegelőzési programba”.** Beszélgetés Gönczöl Katalinnal, az OBmB elnökével. Börtönügyi Szemle, 2004/2. 25-32. o.

KÓTHY Judit: **Kormányzati intézkedések és kezdeményezések a társadalmi bűnmegelőzés ösztönzésére.** KAPOCS 2004/11.

KEREZSI Klára (2004): **A bűnmegelőzés különböző dimenzióinak megjelenése egy**

attitűdvizsgálatban. In. Áldozatok és vélemények I. (szerk: Irk, F.) Országos Kriminológiai Intézet, Budapest. 121-155.old.

GÖNCZÖL Katalin: **Partnerség a közbiztonság javításáért. Nemzeti stratégia és cselekvési program a hatékonyabb közösségi bűnmegelőzésért.** Belügyi Szemle, 2004 (megjelenés alatt)

BORBÍRÓ Andrea: **Sokarcú bűnmegelőzés – Feljegyzések a bűnözéskontroll új tendenciáiról és angliai tapasztalatairól.** Belügyi Szemle, 2004 (megjelenés alatt)

BORBÍRÓ Andrea: **Társadalmi bűnmegelőzés és emberi jogi követelmények.** Acta Humana, 2004 (megjelenés alatt)